

86. okt. 31.

Japán praktika

Utolérésre kényszeríteni

A Thomson feladta a partit — Micsoda együttműködés?

Mostanában egyre gyakrabban fordul elő, hogy fejlett tőkés országok cégei bizonyos célból „háromoldalú” szövetségre lépnek egymással. Az USA-beli, nyugat-európai és japán vállalatok közötti együttműködés deklarált célja az, hogy bizonyos területen *együtt fejlesszék* versenyképességüket, *közösen harcoljanak* a konkurencia ellen és közös erővel javítsák piaci részesedésüket.

Elvileg a kapcsolatnak minden fél számára megközelítőleg *azonos hozadékkal* kellene bírnia. Sok szakértő azonban a közelmúltban arra hívta fel a figyelmet, hogy a japán partnerek a legtöbbször aránytalanul sokat nyernek a papíron egyenrangú együttműködésből. Számukra — így az érvelés — a *háromoldalú* kooperáció voltaképpen nem más, mint a korábbi konkurenciaharc folytatása „más eszközökkel”. Az időt arra kívánják tehát kihasználni, hogy — a nyugati partnertől minél többet tanulva és elsajátítva — a jövőben eredményesebben léphessenek fel a piacon jelenlegi együttműködő társukkal szemben.

Előretolt egységek

A publikációk szerint az ok csak részben rejlik abban, hogy a japán vállalatok *hagyományosan fel vannak készülve* külföldi műszaki eljárások megismerésére, adaptálására és továbbfejlesztésére. Szerepet játszik sikerükben az is, hogy a japán vállalatok belső információs rendszere jól megszervezett, a részlegek „felfelé és oldalt” egyaránt *ontják az információkat*. Ez a felfogás viszont ellentétben áll az elkülönült és specializálódott nyugat-európai és egyesült államokbeli struktúrával, ahol éppen ezért az átfogó ismeretek feldolgozása válik nehezebbé. Figyelmet érdemel, hogy a japán cégek alkalmazottai *nem csupán a hivatalosan rendelkezésükre álló csatornákon keresztül próbálják meg a partner műszaki-szervezési-vállalatvezetési ismereteit átvenni, hanem a fogadó vállalat dolgozóival való kötetlen találkozásokat is igyekeznek ezen célra felhasználni*. Arra pedig már tényleg számos példa van, hogy az átvett műszaki tudás alapján gyártott termékkel a szigetország vállalatai alacsonyabb árszinten tudtak a világpiacon jelentkezni, mint az eredeti gyártó és gyorsabban tudták a japánok az igényelt továbbfejlesztést is elvégezni az árun.

A fentiek alapján nem meglepetés, hogy néhány évtized alatt az együttműködés természete japán és nyugat-európai vagy amerikai cégek között alapvetően *megváltozott*. A Nippon Electric Corporation például nemrég még *licenceket vett át a Honeywell-től*, most viszont már abban a helyzetben van, hogy át kívánja ven-

ni a cég évi 2 milliárd dolláros számítógép-üzletét. Hasonló természetű együttműködés van kialakulóban a Rover és a japán Honda között, melynek keretében az utóbbi elsősorban a nagyméretű *luxusautók* tervezésének és marketingjének rendszerét kívánta átvenni.

A haditerv lényege

A japán cégek kapcsolataikat *nem korlátozzák* csak egy nyugat-európai vagy USA-beli cégre, céljuk általában az, hogy az egyes meghódítandó piacoknak megfelelően épüljön ki a partnerek világméretű hálózata. Jó példa a japán *Fujitsu*, mely az évek során a Texas Instruments mellett együttműködési megállapodást kötött többek között a GTE-vel, az angol ICL-lel, a nyugat-német Siemens-sel éppúgy, mint a spanyol Telefonicá-val a számítógépgyártás területén. Ez esetben az is megfigyelhető, hogy a fejlett tőkés országokban székelő partnerek sokszor *csak „előretolt egységek”* abban a harcban, amit a japán cégek az egyes piacokon legnagyobb konkurensük, az IBM ellen vívnak.

Voltaképpen miért lehetséges a nyugat-európai és amerikai együttműködő cégek „kihasználása”? A válasz lényege alighanem az, hogy pozíciójuk a kapcsolaton belül *fokozatosan gyengévé válik*. A japán vállalatoktól eltérően ugyanis *kevésbé törődnek* azzal, hogy gyártmányfejlesztésük révén egyre újabb termékekkel lépjenek fel vagy korszerűsítsék elosztási hálózatukat. (Nyilvánvaló persze, hogy a negatív kicsengésű összehasonlítás a japán cégekkel való viszonyban áll fenn.) Szerepük az együttműködésen belül ennél fogva egyre súlytalanabbá válik, hisz a „belépőként” szánt műszaki ismereteket a japán cég már a kapcsolat elején *„feldolgozta”*. Alighanem ez a jelenség a magyarázata annak is, miért *nem sikerül* a nyugat-európai vagy amerikai cégeknek általában az, ami a japánoknak: miért nem tudják ők a szigetország vállalatainak műszaki ismereteit „leszívni”.

A francia Thomson például kísérletet tett arra, hogy a JVC gyártmányfejlesztési és termelési ismereteit átvegye. A japán cég *természetesen nem támasztott formális akadályt*. Tudatosan *felgyorsította* azonban a termékcseré folyamatát annak érdekében, hogy a francia partner állandó „*utolérési kényszerben*” legyen. A Thomsonnak annak érdekében, hogy lépést tudjon tartani, állandóan *új beruházásokra* volt szüksége és gyakran kellett a gyártóvonalakat újra is szerkeszteni. Ez műszakilag még ment is volna, azonban a nyugat-európai piac felvevőképesége egyszerűen *nem garantált olyan forgalmat*, mely a beruházások megtérülését biztosította volna. A francia cég tehát egy idő után *kénytelen volt feladni a partit...*

(Gara)

A vasalat él

A vállalati vagyon egyenlő az adóssággal – A soproni

1984 júniusában, az akkor még több gyáregységet magában foglaló Elzett Művek két-százötvenmillió forint hitelt vett fel, hogy a cég több mint nyolcvanéves történetében talán a legjelentősebb technológiai beruházást végrehajtsa. A hitel majd teljes összegét a soproni gyáregység új típusú ablakvasalat-gyártó kapacitásának létrehozására használták fel. A döntés egy ÉVM-előrejelzésen alapult, mely szerint energiatakarékos ablakokra szüksége van az országnak. A prognózis — *kellő optimizmussal* — a kereslet rohamos növekedését jósolta.

Túlzott a becslés

Am a vásárlók, az építkezők osztottak-szoroztak, szempontokat egyeztettek. S kiszámolták: jobban járnak, ha a hagyományos, de jóval olcsóbb kereteket építik be, nem növelve tovább milliókra rúgó költségeiket. Az új típusú ablakok beépítését szorgalmazó jogszabályok mindössze annyit tudtak elérni, hogy a kisebb ablakgyártó cégek némi módosítást eszközöltek a hagyományos vasalatokon, s így olcsóbb termékeikkel konkurenciát teremtettek a soproni gyárnak. Így aztán, jóllehet a hitelfelvételkor azzal számoltak, hogy a beruházás *legfeljebb öt éven belül busásan megtérül*, a hazai kereslet „*felfutása*” nem a tervek szerint alakult. 1985-ben a soproni gyár a lehetséges mennyiségnek mindössze a felét tudta értékesíteni a hazai piacon.

Sebaj, ha itthon nem váltak

Az igazgató hangja kissé fátyolos: *nem mondom, hogy nincsenek álmatlan éjszakáim. Igen is, vannak. De engem nem a feladat súlya nyomaszt. Hiszem, hogy a legnehezebb helyzetből is van kiút. Sokkal inkább az aggaszt, s ezért az álmatlan éjszakák, hogy vállalatunk jövője nemcsak a kollektíva munkájától függ...*

valóra a remények, akkor próbálkozni kell külföldön. Elvégre a szakmában világszerte elismert nyugatnémet Roto cégtől vásárolt licenc, know-how és gépek garantálják, hogy a végtermék minősége megüti a világszínvonalat. Ez persze így van, bizonygatják a gyárban, csak hogy a záruk és vasalatok piacára betörni *felettébb költséges*, vagy legalábbis hosszadalmas dolog. Mert mi lehet a stratégia: vagy aláajánlanak a világpiaci árnak, ahhoz azonban kis mennyiséget gyártanak, hogy a nagy cégekkel állni tudják az ideg- és nyereségölő árversenyt, vagy hosszasan piaci munkával — s ebbe besegítene talán a Roto cég is — néznek új vevők után. Ehhez azonban idő kell, egy-két év, ha nem három.

Hoppon maradtak

— És mi lesz addig?

— Optimista vagyok — nyugtat meg Katona István, a gyári pártszervezet titkára —, piacunk van, korszerű termékünk van, s a rövid, önálló múltunk arra utal, hogy van-

A MAGYAR NEMZETI BANK HIVATALOS DEVIZAÁRFOLYAMAI ÉRVÉNYBEN: 1986. OKTÓBER 31.

Devizanem	Vételi árfolyam	Közép 100 egységre forintban	Eladási árfolyam
Angol font	6591,85	6598,45	6605,05
Ausztrál dollár	2988,25	2991,24	2994,23
Belga frank	111,41	111,52	111,63
Dán korona	614,95	615,57	616,19
Finn márka	947,80	948,75	949,70
Francia frank	708,34	709,05	709,76
Hollandi forint	2047,86	2049,91	2051,96
Japán yen (1000)	291,65	291,94	292,23
Kanadai dollár	3371,54	3374,91	3378,28
Kuvaiti dinár	15842,78	15858,64	15874,50
Norvég korona	630,93	631,56	632,19
NSZK márka	2314,82	2317,14	2319,46
Olasz lira (1000)	33,48	33,51	33,54
Osztrák schilling	329,03	329,36	329,69
Portugál escudo	31,47	31,50	31,53
Spanyol peseta	34,49	34,52	34,55
Svájci frank	2798,91	2801,71	2804,51
Svéd korona	673,78	674,45	675,12
Tr. és cl. rubel	2797,20	2800,00	2802,80
USA dollár	4673,62	4678,30	4682,98
Ecu (közös piac)	4821,64	4826,47	4831,30

AZ ALLAMKÖZI MEGÁLLAPODÁSOKON ALAPULÓ HIVATALOS
ÁRFOLYAMOK VALTOZATLANUL AZ 1986. FEBRUÁR 18-I
KÖZLÉSNEK MEGFELELŐEN VANNAK ÉRVÉNYBEN.

VALUTA (BANKJEGY ÉS CSEKK) ÁRFOLYAMOK
ÉRVÉNYBEN: 1986. OKT. 31–NOV. 3.

Az olaj ára és az OPEC

Ismét árcsökkenés!

A miniszterek időnként csomagoltak – Kompromisszum, éles vitákkal

Alig egy héttel az OPEC genfi miniszteri értekezlete után ismét lefelé mozognak a szabadpiaci olajárak. Hírek terjedtek el: Szaúd-Arábia, az OPEC legnagyobb termelője és Mexikó, a világ negyedik legnagyobb termelője hordónként 50 dollárcentes engedményt adott amerikai és nyugat-európai vásárlóinak. A hírt New York-i olajipari körök jelentették. Az olajárak az egy héttel ezelőtti hordónkénti 14–15 dollárról – 13–13,5 dollárra estek vissza a rotterdami és a londoni szabadpiacon.

Az OPEC tagjai közötti feszültség változatlanul fennmaradt, a genfi tanácskozás a problémákat lényegében „a szőnyeg alá söpörte”. Mint ismeretes, a szervezet augusztusban úgy döntött, hogy október végéig tizenkét tagja számára összesen 14,8 millió hordós napi termelést „engedélyez”. (Kissé meglepő módon ugyanis Irakot a többi olajtermelő felmentette a termeléscsökkentési kötelezettség alól. Más kérdés persze, hogy az évek óta tartó háború néhány eredménye meglehetősen hatékonyan képes befolyásolni a nyersolaj-kibocsátást.) A legutóbbi tanácskozás tétje az volt, hogy a december végéig érvényes rendszerről állapotjanak az államok meg. Abban viszonylag korán egyetértés született, hogy az össztermelés szintje napi kétszáz ezer hordóval növelhető.

Éles viták kezdődtek azonban arról, hogyan is kell ezt a mennyiséget a számos jelentkező között elosztani. Azok ugyanis, kik a pótlólagos mennyiség kedvezményezettjei lettek volna, nyilvánvalóan további devizaszerzési lehetőséghez juthattak. Figyelmebe véve pedig a kőolajtermelők pénzügyi helyzetét, egy ilyen esély a legtöbbjük számára sokat jelentett.

Teátrális jelenetekkel

A harcot Kuvait és Szaúd-Arábia nyitotta meg, más öbölbeli termelők aktív támogatásával. E csoport úgy vélte, hogy a pótlólagos mennyiség csaknem felét, kilencven ezer hordót Kuvaitnak kell juttatni, Katarnak jutna negyven ezer hordó, míg a maradékon Ecuador és Gabon osztozna. A javaslat utóbbi része nyilván nem volt mentes a taktikai elemektől, hisz e két ország az OPEC két legkisebb termelője is egyben. Nigéria számára ez a megoldás azonban elfogadhatatlannak tűnt. Lagos elképzelése szerint Ecuador és Gabon megérdemlik ugyan a napi hatvanöt ezer hordós pótlólagos lehetőséget, azonban a maradék kvótát a tagállamok között szigorúan az eddigi kitermelési kontingensek szerint kell elosztani. (Augusztushoz hasonlóan, Irak ez alkalommal is kimaradt mindkét tervezet szerint a korlátozásból.) Nigéria azzal kívánta Kuvaitot kárpótolni, hogy feltételezte: a szaúdi kontingenst Rijad amúgy is átadja majd.

Az értekezlet folyamán a két javaslat feletti vitában a szervezet tagjai két táborra osz-

lottak. A tét voltaképpen már korántsem csak a pótlólagos kétszáz ezer hordós napi termelési lehetőség volt, hanem az, kinek a befolyása meghatározó az OPEC-en belül. A mostanában hangadónak számító Irán egyértelműen Lagost támogatta, Szaúd-Arábia és Kuvait viszont a kérdés kapcsán kívánták elismertetni befolyásukat.

A tanácskozás nem volt mentes teátrális elemektől sem. Elterjedt többször is, hogy a miniszterek csomagoltak, megállapodás hiányában mindenki hazautazik. A szabadpiac e hírek vételekor — ahogy várható volt — némi árcsökkenéssel reagált. Később a hírekben az szerepelt, hogy mégis lesz megegyezés. Erre viszont áremelkedés következett be. Végül soron azoknak lett igazuk, kik úgy vélték, hogy a genfi tanácskozás eleve megegyezésre van ítélve. Az OPEC ugyanis nem engedhette meg magának, hogy kudarcot valljon, tagjai eredmény nélkül térjenek haza. Egy éjszakai rendkívüli ülés után aztán közlé lehetett tenni a végeredményt. E szerint december végéig a szervezet tizenhárom tagja valamivel több, mint napi tizenhétmillió hordót hozhat nyersolajból felszínre. Ha ebből a mennyiségből levonjuk a mintegy kétfélmillió hordót naponta kitermelő Irakot, a többi tizenkét tagnak tizenöt millió hordós keret jut.

A pótlólagos kétszáz ezer hordós kontingenst pedig lényegében a nigériai elképzeléseknek megfelelően osztották szét.

Ecuador és Gabon összesen hatvanegyszer hordóval kaptak többet, a fennmaradó mennyiséget pedig elvileg a tagállamok eddigi kvótájuk arányában használhatják fel. Szaúd-Arábia része azonban Kuvaitnak jutott, míg az Emirátusok ugyanilyen módon Katart támogatta meg. A győzelmet arató Nigéria is kénytelen volt koncessziókat tenni, szövetségével, Indonéziával együtt többletüket ugyancsak Kuvaitnak és Katarnak ajánlották fel. Kuvait így nem kapta meg ugyan azt a napi kilencven ezer hordós keretet, mit követelt, azonban a hatvan ezer hordós pótlólagos kitermelési lehetőség

még mindig sokkal több annál, mint amire tisztán arányos elosztás mellett számíthatott volna.

Törékeny megállapodás

Kompromisszum született tehát, mely azonban előre veti árnyékát a későbbi éles vitáknak. A szervezet szóvivője korábban úgy nyilatkozott, hogy a jelenlegi tizenöt dollár hordós szinthez képest a nyersolaj világpiaci árát tizenhét-tizenkilenc dollárra kell a közeljövőben feltornáznia. Genf után ennek a realitásában a legtöbb szakértő kételkedik. Figyelembe kell azt is venni, hogy a szervezet tagjai között a termelési kvótákra vonatkozó megállapodás meglehetősen törékeny és az OPEC nem véletlenül létesített három miniszterből álló bizottságot a kontingensek elvi alapon történő meghatározására.

Azok a tényezők, melyeket figyelembe kell venni, ismeretek: többek között a külföldi adósságok szintje, az olajtartalékok, a kitermelési kapacitás, a belső fogyasztás mértéke, a termelés költsége, az olajexport súlya az összkivitelben, a népesség számára és a „történelmi” piaci részesedésre.

Abban azonban nincs egyetértés, hogy a fenti faktorokat milyen súllyal kell a kvóták számszerű meghatározásakor szerepeltetni. Márpedig ez a lényeg. E kérdésről alighanem még éles vitákat fognak a decemberi újabb genfi miniszteri értekezleten az OPEC-tagok folytatni...

Jamanit leváltották

A hír: királyi rendelettel felmentették tisztségéből Ahmed Zaki Jamani szaúdi olajipari minisztert. Jamani legendás alakja az arab olajpolitikának, hatalmas felkészültségét, tekintélyét állította egy sajátos stratégia szolgálatába: a fejlett ipari országokat kívánta befolyásolni az olajcsep szabályozásával. Nem kis mértékben neki tulajdonítható az 1973-as, a világgazdaságot megrázó első olajárrobbanás időzítése, és kieszelése. Jamani diplomáciai érzékére vall, hogy sokáig képes volt az arab országok súlyos érdekellentétei (gondoljunk Iránra és Irakra) ellenére egységes, az olajkartell életben tartó döntéseket kikényszeríteni az elmúlt másfél évtizedben. Úgy tűnik, Jamanit most meghaladta az idő, a minden ízében repedező OPEC ellentétei már nagyobbak annál, mintsem azt manipulálni lehetne stratégiával, az érdekek irányításával. A hírügynökségi jelentés szerint Jamani még barátját, a kuvaiti szakminisztert sem tudta kompromisszumra bírni legutóbb Genfben, s Fahd király személyes közbenjárására volt szükség, hogy mérsékletre bírja Kuvaitot, engedjen saját követeléséből.

Olajipari szakértők szerint az OPEC és a nemzetközi olajpiac legtekintélyesebb személyiségének menesztése azzal járhat, hogy Rijad feladja az olajárak stabilizálása érdekében vállalt szerepet. Ez azt jelentheti, hogy a sivatagi királyság a jövőben piaci részarányának növelésére fog törekedni, ami viszont újabb nyomást gyakorolhat az árakra.

(—ó)

ei

Elzett kétségek között

nak belső tartalékaink is, amit eredményesen tudunk mozgósítani. Higgye el nekem, ha az Elzett Sopron megbukik, annak komoly gazdasági következményei lehetnek: a legvégén állunk a kooperációs láncnak.

Rövid önálló múlt? ... 1986. január 1-től a heves indulatokat korbácsoló, több éves szerkezetkorszerűsítési viták eredményeként szétvált az Elzett Művek, a gyáregységek — így Sopron is — önállóak lettek. Ezzel egy időben új igazgató vette át a soproni vállalat irányítását.

— Először tisztán kellett látnunk, miként is állunk — mondja *Derdák Kálmán*, a fiatal igazgató, a korábbi főmérnök. — A vezetőváltás, a vállalati tanács megválasztása, az új szervezeti formára történő átállás, egyáltalán; az önálló élet megszervezése sok időt vett igénybe. A termelés persze nem állt le, de az érdemi munka csak ezután kezdődhetett.

Az önállóság előnyeiről egyébként nem kellett sokat győzködni a soproniakat, úgy látták, most végre megadatott a lehetőség, hogy a nyereségüket maguk használják fel, s azt ne nyelje el a nagy, közös kassza.

Csak hogy ...

1987. január 1-től esedékesé válik a hitel első részletének a törlesztése, amelynek összege évi ötvenmillió forint. (1985-ben 6,3 millió, idén 19 millió forint a tiszta nyereség.)

— Pár év alatt tizenöt százalékosra kellene emelnünk a nyereségünket — mondja *Visi Zoltán* VT-elnök —, hogy az adósságunkat annak rendje és módja szerint törleszthessük. S akkor még mindig *alaphiányosak* lennénk ...

— Miként vélekedik ön a hitelfelvételről? Milyen beleszólásuk volt az akkori döntésbe? — Kérdezem az igazgatót.

— Csak a technikai oldala, tehát a termelés megszervezése tartozott ránk, közvetlenül a hitelfelvételbe semmi beleszólásunk nem volt. Mégis, azt kell mondom — annak ellenére, hogy most itt tartunk —, jó lépés volt. Azon már lehetne vitatkozni, hogy vajon mikor, mi a kifizetődőbb: sokszor keveset, vagy egyszer nagyot előre lépni. A mi esetünkben úgy tűnik, az előző jobb lett volna. Persze, könnyű utólag okosnak lenni ...

— Hogy érzi magát?

— Nem mondom, hogy jól. Most mondom azt, hogy bízom a jövőben? Persze, hogy bízom. Nem vagyok pesszimista ember.

Bizakodni, bizakodni...

Budai Jenővel, a vállalati szakszervezeti bizottság titkárával járjuk végig az üzemet. Mikközben tisztéhez illően, jobbra-balra köszönget a dolgozóknak, megosztja velem a gondjait:

— Sokat vitatkozunk a jelenről, és persze egyre többet a jövőről is. Nem lehet nyugodt az ember, ha úgy érzi, problémáinak megoldása nem

Atomerőművek a KGST együttműködés keretében

Program a folytatásra

A közelmúltban kezdett üzemelni a Paksi Atomerőmű harmadik egysége. Az átadásról és indításról szóló híradások szükségyszerűen ismét a hazai és külföldi atomenergetikai fejlesztésekre irányította a közvélemény figyelmét. Annál is inkább, mert az elkövetkező évtizedekben, KGST-együttműködésben készülő, újabb reaktoregységeket is termelésbe állítanak Láczaai Szabó Tibort, az Ipari Minisztérium főtanácsosát a tervekről kérdeztük.

— Csernobil után, és az ország gazdasági helyzetét összevetve, egy-egy atomerőmű létesítésének 100 milliárd forintos költségeivel azt hiszem, nem teljesen alaptalan a kérdés: mennyire van szükség az atomenergiára?

— Engedje meg, hogy egy kicsit kiigazítsam. Valószínűleg így kellett volna kérdeznie: az atomenergiára is? A kérdés ugyanis hosszabb távú energiafejlesztés esetén nem úgy merül föl, hogy atom, vagy szén, vagy víz, vagy olaj legyen az energiaigények kielégítésének bázisa, hanem úgy, hogy mindezek alkalmazásának milyen arányával lehet a népgazdaság energiaigényeit legki-

— Valóban. Célunk azonban az, hogy egyszázalékos GDP-növekedést 0,4 százalékos energiaigény-növekedéssel érjünk el. Ezen belül azonban a villamosenergia-fogyasztás lényegesen gyorsabban növekszik, mint az összenergia-fogyasztás, ezt hazai termelésből számottevő mennyiségben reálisan csak a lignit, vagy az atomenergia bázisán tudjuk létrehozni.

— Lignitkészleteink nem elhanyagolhatóak.

— Nem is kívánjuk elhanyagolni. Mint említettem, kombinatív energiapolitikai stratégiánkban minden energiaforrást megvan a maga helye. A lignittermelés, amellyel, hogy fokozottan igénybe vesszük,

— Nem hiszem, hogy az uránnal így járhatnánk, hiszen a világ uránvagyonára rendkívül nagy, csak az a kérdés, milyen koncentrátságban fordul elő. Csak példaként említem, hogy a tengervíznek is 0,04 százaléka urán, tehát abból is ki lehet vonni. Csak éppen a jelenlegi árak mellett ez egyszerűen nem kifizetődő. Emellett figyelembe kell venni azt is, hogy a nukleáris energiatermelés technológiája is fejlődik. A gyorsreaktorok ipari alkalmazásának szélesebb körű elterjedésével — ez egy-két évtizeden belül valószínűsíthető — a jelenlegi atomerőművekben kiegészített fűtőanyagot reprocesszáva, újra fel tudjuk használni. Ennek „nukleáris hatásfoka” számottevően jobb, s emiatt megsokszorozódik a nukleáris energiatermelés tüzelőanyag-bázisa.

2000-ig szóló tervek

— Tehát nem járhatunk úgy, hogy a nagy erőfeszítéssel felépített erőműveink nyersanyag nélkül maradnak?

— Ezzel kapcsolatosan tisztáznunk kell egy kérdést. Amikor a Szovjetunióval aláírtuk az atomerőmű-vásárlásról szóló államközi egyezményt, akkor a szovjet fél *garanciát vállalt*, hogy az erőmű működtetéséhez szükséges fűtőanyagelemeket folyamatosan szállítják részünkre, az erőmű élettartama végéig. Ez a szerződés független attól, hogy eközben mi bányászott uránt szállítunk oda.

— Miként folytatódik az atomenergia-program?

— Mindenekelőtt jövőre üzembe helyezzük Pakson a negyedik, 440 megawattos blokkot is, a KGST 2000-ig szóló atomerőmű-építési program keretében. Majd további két, 1000 megawattos blokkal bővítjük az erőművet, s tervezzük az építések folytatását. Hazánk energiaszükségletének kielégítésében *jelentős a szerepe a jelzett KGST-együttműködésnek — ezt bizonyítja a Paksi Atomerőmű 3. blokkjának termelésbe állítása is.*

— Mi a szerepe a KGST-együttműködésnek?

— Az egész atomerőmű-program meghatározó eleme a KGST-országok közötti együttműködés. Ismeretes, hogy létezik egy sokoldalú, 1979-ben aláírt együttműködési megállapodás az atomerőművi berendezések *gyártásszakosítására*, ennek részeként a partnerországok szállítanak számunkra fontos atomerőművi berendezéseket, például a reaktortartályok Csehszlovákiából, a hőcserelelők Lengyelországból érkeznek. Ennek fejében Magyarország elsősorban a finomgépgyártás termékeivel látja el partnereit, például speciá-

sebb költséggel és megfelelő biztonsággal kielégíteni. Az energiapolitika, amelyik csak egyetlen energiaforrást támaszkodva tervezi a fejlődést, mind az ellátás biztonsága, mind gazdaságosság szempontjából sérülékeny tenné önmagát. Ezt a tényt figyelembe vevő kombinatív energiapolitika elvein alapuló vizsgálataink hosszabb távra — 2015-ig előretételezve azt mutatják, hogy a fejlődés ütemétől függően 8—13 ezer megawatt teljesítményű új erőművet kell üzembe helyezni, s ebből 5—8 ezer megawatt az atomerőműveknek kell kitenniük.

Az atom szerepe

— De éppen az a kérdés, hogy kell-e ennyi?

— Meggyőződésem szerint kell. Az említett erőművi fejlesztéseket akkor is *végre kell hajtánunk*, ha eredményeket érünk el energiapolitikai célok teljesítésével; nevezetesen abban, hogy *egységnyi nemzeti*

meglévő erőműveink tüzelőanyag-igényeink kielégítésében, számba vesszük új erőművi kapacitások energiaforrásként is. A hosszabb távon szükséges 8—13 ezer megawatt teljesítményű új erőművekből, 3—4 ezer megawattot nem atomerőművekben építünk. Ezek döntő hányadát lignitbázison irányozzuk elő. Ezek létesítésével természetesen figyelembe kell venni a környezetvédelem egyre szigorúbb követelményeit. Ennek céljából például berendezéseket kell beépítenünk, hogy a füstgáz megfelelően kintelenítsük. Úgy gondolom, ismert tény, hogy Magyarország csatlakozott ahhoz a szerződéshez, amelynek aláírói kötelezettséget vállaltak, hogy 1993-ra 30 százalékkal csökkentik a *kénmissziót* (ki-bocsátást), s az ennél lényegesen környezetkímélőbb — atomenergia nélkül e kötelezettségünknek is csak irreálisan magas költségekkel tudnánk eleget tenni.

— Nem járunk-e úgy az uránnal — az atomerőművek működtetéséhez szükséges

Szolgáltatáskereskedelem

Washington és az amerikai üzleti világ sikeresnek minősítette a GATT Punta del Esté-ben tartott közgyűlést, ahol határozatot született — többek között — a szolgáltatások nemzetközi kereskedelmét szabályozó köztárgyalások megkezdéséről. Az Egyesült Államok gazdasági élére számára elsőrendű fontosságú a nemzetközi szolgáltatáskereskedelem „játékszabályainak” tárgyalásos alapon való megállapítása, hiszen az ország külkereskedelmi forgalmának *egyharmadát* képviseli a szolgáltatások adásvétele. (Érdemes megjegyezni, hogy az amerikai GNP 75-80 százaléka a szolgáltató ágazatból származik, s az USA gazdasága mindinkább a szolgáltatói gazdaság irányába halad.)

Az Egyesült Államokban a szolgáltatáskereskedelmet meglehetősen szélesen értelmezik. Többek között ebben a „rovatban” veszik számba a nemzetközi turizmust, a bankműveleteket, a biztosítást, a szoftverkereskedelmet, a szerzői és találmányi jogok exportját és importját, a nemzetközi hirdetési kereskedelmet, a légitforgalmat, s a sort még hosszasan lehetne folytatni. A köztárgyalások egyik fontos feladata éppen az lesz, hogy egységes értelmezést és meghatározást fogadjanak el a nemzetközi kereskedelemben „részt vevő” szolgáltatások körére.

Az USA szolgáltatáskereskedelem-számlája *egyelőre aktív*. A külkereskedelmi deficit tavaly 148,5 milliárd dollár volt, s az előrejelzések szerint 170 milliárd felett alakul, sőt a 200 milliárd dolláros passzívum sem kizárt. Ezzel szemben a szolgáltatáskereskedelem mérlege 1985-ben 21 milliárdos többlettel zárult, 144 milliárd dolláros export és 123 milliárdos import mellett. Amerikai gazdasági elemzők ugyanakkor rámutatnak, hogy a szolgáltatások kereskedelmének mérlegtöbblete csökken, hiszen 1981-ben az aktívum még 41, 1982-ben pedig 36 milliárd dollár volt. A csökkenést két tényezővel magyarázzák: a nem vámjellegű kereskedelmi akadályok, korlátozások számának növekedése az amerikai szolgáltatásexporttal szemben. Megítélésük szerint az USA szolgáltatás-exportjára mind több mesterséges akadályal kényszerül szembenézni szerte a világon, de mindenekelőtt a fejlődő államokban. Éppen a GATT-köztárgyalások feladata lesz a szolgáltatáskereskedelem szabályozása, a nem vámjellegű akadályok (egy részének) felszámolása. Az aktívum csökkenésének másik oka az amerikai gazdaságban keresendő. Az ugyancsak rekordösszegű költségvetési hiány finanszírozását a kincstár a külföld segítségével végzi.

A washingtoni kincstárjegyek és kormánykötvények döntő többsége külföldre kerül. A kincstárjegyek után az államkamat fizet, s a szolgáltatások kereskedelménél mérlegében a külföldre irányuló kamattal fizetések az importoldalón jelennek meg. Ahogy növekedett az elmúlt években a költségvetési hiány, úgy került kibocsátásra mind több kincstárjegy és kötvény, ezzel évről évre emelkedett a kamattal fizetések összege. Tavaly például kétféle milliárd dollárral több kamatot fizettek ki a kincstárjegyek külföldi tulajdonosainak, mint egy évvel korábban, s a kifizetett (kiáratott) kamatok összege elérte a 21 milliárd dollárt. Az előrejelzések szerint ez az összeg az idei pénzügyi évben tovább emelkedik.

A szolgáltatáskereskedelem mérlegének vuma csökkentésének egyik kulcsa tehát a *költségvetési hiány lefaragása*. Ezt szolgálja a Gramm-Rudman törvény, amely a költségvetés egyensúlyának megteremtésére irányozza elő — különböző automatizmusok beépítésével — 1991-ig. Kérdés az azonban, hogy a törvényileg is alátámasztott költségvetési hiányteljesítés megtörténik-e a kitűzött határidőre. Az amerikai statisztikák szerint a külföldnek nyújtott kölcsönök után befolyó kamatok összege egyelőre meghaladja a kincstárjegyek utifizetelt és külföldre áramló kamatok összegét. Pénzügyi szakértők azonban figyelmeztetnek, hogy amennyiben nem sikerül gátat szabni a költségvetési hiány bővülésének, a szolgáltatások kereskedelménél mérlege is — hasonlóan a külkereskedelmi mérleghez — passzívává válhat. Ebből az irányba hat az a tény is, hogy az Egyesült Államokba befolyó kamatok összege az utóbbi években folyamatosan csökkent. Mindenekelőtt a harmadik világ adósságválsága miatt. Tavaly a kölcsönök után befolyt kamatok összege 10 milliárd dollárral maradt el az előző évi összegtől (Egyrésztől azért, mert az USA az elmúlt években visszafogta kölcsönnyújtási tevékenységét az eladósodott országoknál, másrészt viszont a nagy adósságállományra rendelkező államok az adósságátviteli mezési programok részeként lelassították a kamattal fizetéseket.)

A gondok ellenére hosszabb távon kedvezőtlenek az USA szolgáltatáskereskedelmének kilátásai. Számítanak a szolgáltatási export további növekedésére, és sorban a pénzügyi szférában. A Punta del Esté-ben született döntés pedig hosszabb távon ugyancsak kedvező hatással lehet az Egyesült Államok szolgáltatás-exportjának expanziójára.

G. Sz.

érdekeltségére helyeztük, vegyes vállalatokban, szervezetekben, sőt esetleg mások által szervezett kereskedőházakban is részt veszünk saját tőkével. Ezek részben tények, részben tervek.

— Kanyarodjunk vissza akkor az elejére. Milyen Nikexet vett át néhány hónappal ezelőtt?

— A Nikexnek, amely 38 évével a legrégibb gépipari külkereskedelmi vállalat, az elmúlt egy-két évben kettős arculata alakult ki. Folytattuk hagyományos nagy forgalmú export-import tevékenységünket a kialakult profilrend szerint, vagyis a kohászat-, a szénbányászat, az építőipar, az építőanyag-ipar, a vízügy, a közlekedés és a környezetvédelem területén. Partnereink körében mind belföldön, mind a szocialista és a tőkésországokban korrekt, megbízható együttműködő félként vagyunk ismertek. A forgalom még most is, a beruházások visszaesése után is jelentős. Partnereink azt követően is kitarítottak mellettünk, hogy a Külkereskedelmi Minisztérium a nyolcvanas évek elején feloldotta a profilkorlátokat a gépipari külkereskedelemben. Tették ezt azért, mert a Nikexet olyan vállalatként ismerték meg, amelyik a lehetőségek szerint mindig a maximálisat nyújtotta számukra, nemcsak az export-import lebonyolításában, hanem abban is, hogy a pénztárcájába nyúlt, és anyagi segítséggel is hozzájárult a korszerű technológiák behozatalához és elterjesztéséhez. Ez tartósan stabil vállalati nyereséget adott és ad még ma is. Alapítói vagyunk a VÁEV-Bramac vegyes vállalatnak, sok ipari kooperációt hoztunk létre, amelyek azóta is konvertibilis elszámolású többletexportot adnak. Bekapcsolódtunk a szocialista importgépek javítását végző szervvállalatok munkájába. Amit eddig elmondtam, ez a Nikex egyik — túlnyomórészt jellemző — arculata.

A másik, amelyik hosszú időre tanulsággal szolgált: a magyarországi építőipari kapacitásfelesleg kialakulása idején néhány évvel ezelőtt az ÉVM-mel és az építőipari vállalatokkal karöltve — az akkori párt- és kormányhatározatok szellemében — kerestük annak lehetőségeit, hogy ezt a többletkapacitást külföldön kamatoztassuk. Exportpróbálkozásainkat megkönnyítették a vegyes bizottsági keretek, amelyek főbb fejlődő országgal is megvannak. Kaptunk például versenytárgyalás nélküli közvetlen megbízásokat is. Azokra a piacokra próbált a vállalat koncentrálni, ahol van pénz, s szükség van lakásokra és vízre. Nagy értékű szerződések jöttek létre vízkütfúrásra Líbiában, lakásépítésre Algé-

— Az egyik szakfolyóiratban nemrégiben fejtegette a Külkereskedelmi Miniszter egyik főosztályvezetője, hogy a versenykezdésben ma már külkereskedelmi lat is juthat csödbe, s — mint erre az export-fővállalkozó esetében példa is van — a cég felszámolható.

— Természetesen egy külkereskedelmi vállalat is tönkremehet, felszámolható. Az a vállalat azonban, amelyik a versenykezdést kifogástalanul végzi, szerű, exportot segítő, de negatívumokban is kockázatot vállal, stabil maradhat. A Nikex évi 18-20 milliárd forintot forgalmaz és mint sok más külkereskedelmi vállalat, számtalan létszámú távú kooperációval, szakosodási megállapodással, széles partneri kapcsolatokkal rendelkezik. Mindez megítélésem szerint elég nehezen lenne helyettesíthető, mindenképpen hátrányos lenne népi gazdasági szempontból is. Ami minket illet, az előzőekben említett üzlet származó saját veszteségrészt, hanem az is, de kigazdálkodjuk, tehát nem indokolt a kérdés feltevése.

— A külkereskedelem mai szabályozásáról azt az a vállalatok érezhetik magukat?

Magyar

Ötödször tartották meg a magyar-svájci kerekasztalt a Magyar Tudományos Akadémia és a svájci szövetségi kormány mellett működő Tudomány Hivatala között 1979-ben létrejött tudomány-sadalomtudományi együttműködési megállapodás alapján. A magyar delegáció a magyar részről koordináló Intézmény az MTA Világgazdasági Kutató Intézet igazgatóhelyettese dr. Simai Mihály akadémikus, a svájci delegációt Christian Dominicé, a svájci koordináló tanácsvezető, az Institut Universitaire de Hautes Etudes Internationales (Genf) igazgatója vezette. Az előadók közgazdasági (világgazdaságok, pénzügyi szakemberek), jogászok, szociológusok voltak, hiszen a svájci kutatók és tudományos kutatók végző felsőoktatási és gyakorlati munkát végeznek egyaránt.

A tizenhét előadásból álló sorozat hosszú távú előrejelzéssel foglalkozott. Jean-Christian Lalive d'Épreville érdekes gondolatokat vetett fel a gazdasági mennyiségi vagy értékadatok extrapolálásával való prognosztizálással kapcsolatban. Simai Mihály „Gazdasági tönk és a kis országok” című előadásában az intellektuális módszerrel való előrejelzésre adott jó példát felvázolta, hogy a kis- és közepes országok helyzetét 2000-ben várhatóan milyen tényezők és tendenciák fogják meghatározni a világgazdaságban.

A Honda tévedései

A mind hazájában, mind a külföldi piacokon sikeres Honda autógyár vezetői meglepő hírt kaptak az Egyesült Államokból: a vállalat első igazi luxusautója, a *Legend* alig fog az amerikai piacon. A Honda az idei év tavaszán kezdte meg az új típus exportját az Egyesült Államokba. Miután a Civic, az Accord és a többi kis- és közepes nagyságú személygépkocsikból több milliót értékesített a japán vállalat az elmúlt tíz évben az USA-ban, joggal számított a luxusautó sikerére. Annál is inkább, mert köztudott, hogy az amerikai piacon nagy a kereslet a drágább, magasabb fogyasztói igényeket is kielégítő gépkocsik iránt.

A Honda Legendet az amerikai autókereskedők 20 ezer dollárért kínálják, a Honda többi típusának az ára 7–11 ezer dollár között van. A vállalat piacelemző szakemberei hamar kiderítették, hogy nem a magas ár a probléma (az USA-ban a luxus kategóriájú autók ára többségében meghaladja a húszezer dollárt), hanem a Legend piaci bevezetésénél történetek marketinghibák, illetve a Hondától nem megszokott hiányosságok.

Pedig a japán autóipari óriás vállalat igyekezett különös gondnal bevezetni a piacra a Legendet. Ezt a típust nem bízta a japán autók értékesítésével foglalkozó amerikai nagy- és kiskereskedők hálózatára, hanem Acura néven külön értékesítési szervezetet állított fel. Hasonló módon járt el a japán piacon is, ott is az Acura-hálózat árusítja a Legendet jelezve, hogy itt más modellről van szó, mint a korábban megszokott japán típusok esetében. Az elemzők szerint a Honda az első hibát ott követte el, hogy egy minőségében és árfekvésében új teretkerek nem adott elegendő hirdetési keretet a hazai és az amerikai autókereskedőknek.

Az eddigi sikertelenség az amerikai piacon — hetente 150–200 kocsit talál vevőre — azonban a marketing egy sokkal jelentősebb baklövésére hívta fel a gyártó

figyelmét: nem számolt a nyugat-európai luxusautók amerikai keresettségével, népszerűségével és több évtizedes piaci jelenlétével.

Ezek, mint például a Mercedes, a BMW, a Rolls Royce, a Jaguár és a Volvo státuszszimbólummá váltak, s a gyártók nehezen tudják kielégíteni a mennyiségi igényeket. Az a vevő, amelyik megengedheti magának a luxuskocsit, inkább veszi a 30–35 ezer dolláros nyugat-európai importkocsit, mint az ennek felébe kerülő hazait. A Honda szakembereinek véleménye szerint a jövőben a nyugat-európai kocsik imázsával kell felvenni a versenyt, s az azokéhoz hasonló hírnév megteremtésére kell törekedniük. „A Hondának nem arról kell meggyőznie a vásárlókat a reklámkampány és az imázsépítés során, hogy jó üzletet csinálnak, mert Hondát vesznek, hanem arról, hogy a Honda luxuskocsik állják a versenyt a nyugat-európai típusokkal is.”

A tesztek tanúsága szerint a Legend kiváló gépkocsi, a japán gyártónak nincs oka kisebbségérzésre. Pusztán azazal magyarázható az eddigi piaci sikertelenség, hogy a Honda-marketing számára teljesen új vizekre evezett, s gyakorlatlan a luxuskocsik értékesítésében. A jelek szerint a Hondánál gyorsan levonták a balsiker tanulságait.

A Legend népszerűsítése, valamint az eladások növelése érdekében 30 millió dollárral növeli a hirdetési kiadásokat az USA-ban, s ennél jóval szerényebb mértékben otthon. Kétezer rádiótelefont kapott az Acura-hálózat, hogy ajándékként adja azokat a kocsikhoz. Ilyen és ehhez hasonló akciókkal próbálja meg az amerikai — de a hazait is számításba véve — luxuskategória piacán a Honda közelebb hozni a vásárlókat a Legendhez, miközben szorgalmasan tanulmányozza a nyugat-európai gyártók jelentőségi marketingmódszereit és tapasztalatait.

Gara Szabolcs

vőben új alapokra helyezték. Az új stratégia jegyében született meg a Vienna Trade is. Kérték továbbá a vállalat-külkereskedelmi jogkörének bővítését, ami 1986. augusztus 1-jével meg is történt. Ez utóbbi keretében lehetőséget kaptak

Industrialexport most már széles körű külkereskedelmi jogai alapján le bonyolítani. Ami a fővállalkozói tevékenység szempontjából talán a legfontosabb, létrejön egy referenciáüzem, amelynek alapján az Industrialexport

Magyar–csehszlovák tudományos-technikai együttműködés

Új terület a vegyiparban

A KGST-országok 2000-ig szóló Komplex Programja a tudományos-műszaki haladás folyamatának erőteljes dinamizálását tűzi ki célul. A csehszlovák tudományos és technikai haladás eredményeiről és gondjairól beszélgetett Prágában *Vladimir Lexával*, a Csehszlovák Tudományos-Technikai Fejlesztési Bizottság elnökhelyettesével *Lovász Péter*.

Mint ismeretes, a KGST Komplex Program középpontjában az elektronika, a robotizáció és automatizáció, az atomtechnikák az új anyagok használata és a biotechnológia áll. Milyen eredményeket értek el eddig Csehszlovákiában ezeknek a fejlesztésében?

— E nemzetközi programokban Csehszlovákia részvétele néhány fontos területre koncentrálódik. Így például a népgazdaság elektronizálása keretében nagy erőket összpontosítunk az egységes számítógépes rendszer kutatására, fejlesztésére, nemkülönbön a hardverre és a különböző programcsomagok kidolgozására, tehát a szoftverre. Fontos feladatunk e program keretében a távközlési technika és információszállítás technikai rendszerek fejlesztése, valamint az országunkban már hagyományosan gyártott elektromikroszkópok, elektronikus gyógyászati eszközök, a sokszorosítási technika és az anyagvizsgálási technika fejlesztése.

Ami a robotok és automatikus manipulátorok gyártását illeti, kidolgoztuk azokat a gyártórendszereket, amelyek elsősorban a szerelési technológiában,

az öntésben, a hegesztésben, a kapcsolásban tesznek lehetővé számot termelési hatékonyságnövekedést, az állások zök mind hatékonyabb kihasználását. Ezek az automatizált rendszerek az ország általános technológiai fejlődésének fontos részét képezik.

Csehszlovákiában már kialakult atomipari gépek gyártóbázisa, és képezzük vagyunk a KGST-országok 2000-ig irányú gépek iránti szükségleteit is kielégíteni. A KGST együttműködésre támaszkodva növeljük az atomenergia felhasználását és az ezredforduló atomerőművek adják villamosenergia szükségletünk mintegy felét.

Az új anyagok és technológiák alkalmazásának programjában elsősorban a passzív hővezetési felületkezelési és korrózióvédelmi anyagokat és eljárásokat kívánjuk fejleszteni. Természetesen nagy figyelmet szorgalmazzuk azokat a technikai fejlesztéseket, amelyek révén a vegyipari anyagfelhasználás csökkenthető.

Nagy formátumú biotechnikai és technológiai programot dolgoztunk ki, amely nyomán a génebélesztés és a nemesítés

Az adósságok és a világgazdaság

Magyarország pozíciója javult

Az 1981—82-es adósságkrízis után úgy tűnt, hogy egy időre a kedélyek megnyugodtak. Nem került sor arra, hogy egy nagy latin-amerikai adóst formálisan „csődbe mentnek” kelljen nyilvánítni — és ezzel a hitelt nyújtó bankokat arra kényszeríteni, hogy a behajthatatlan hiteleket mérlegükben veszteségként szerepeltessék —, kielégítően működött az átütemezéssel és új hitelekkel egyaránt tarkított viszony az adósok és hitelezők között.

Manapság azonban egyre gyakrabban teszik fel szakértői körökben azt a kérdést, hogy mi lehet a hosszú távú megoldás? Baker amerikai pénzügyminiszter az IMF-Világbank 1985-ös szűli közgyűlésén hárompontos tervben ajánlott megoldást. Véleménye szerint kívánatos volna a Világbank és a regionális fejlesztési pénzügyintézetek szerepének növelése. Ezt egészítené ki a kereskedelmi bankok kötelezettségvállalása arról, hogy három éven keresztül összesen 20 milliárd dollárnyi új hitelt „pumpálnak” az adós országokba. (Az összeg nettósítva van, tehát az adós országok által teljesített fizetések és az általuk kapott kölcsönök egyenlegét jelzi). A hitelt nyújtók számára pedig a bizalmat azok a „kiigazító” intézkedések teremtenék meg, melyek megtételét a terv az adós országok kormányaitól várta.

A magántőke bizalma...

Egyelőre úgy tűnik, hogy az elképzelésekből talán csak az első látszik megvalósulni. A kereskedelmi bankok hitelnyújtási tevékenysége változatlanul lanya az eladósodott fejlődő világ felé. Kivételek persze vannak. Számszerű terhe alapján Dél-Koreát feltétlenül Argentínával kellene egy kategóriában emlegetni, hisz 40 milliárd dollárt meghaladó tartozásai vannak. Mivel azonban Szóul gazdasági növekedési mutatói és exportteljesítménye imponáló, a nemzetközi pénzügyi világ bizalma töretlen. A Nemzetközi Fizetések Bankja adatai szerint azonban a nem-olajtermelő fejlődők általános helyzete rosszabbodott. Míg 1985 első felében 24,9 milliárd dollárnyi kölcsönre tehettek a pénzpiacokon szert, addig az idei év első hat hónapjában csak 7,2 milliárd felvételére kerülhetett sor. Érdeemes megjegyezni, hogy 1980—85 között a fejlődő országokba történő tőkebeáramlás minden formájában erőteljes csökkenésre került sor, kivéve talán a hivatalos fejlesztési finanszírozás jogcímét, ahol a mérséklődés csak reálértékben értelmezhető, hisz nominálisan az összeg stagnált. Míg azonban 1980-ban a fejlődő világ, 17,5 milliárd dollár értékben kapott exporthiteleket, addig 1985-re a szám már 3 milliárdra esett vissza. Ugyancsak szembetűnő, hogy 5 év alatt a nemzetközi magántőke bizalma drasztikusan visszaesett a fejlődő világban eszközlendő befektetések iránt.

A kereskedelmi bankok — vagy általában a magánszféra — tartózkodását azzal szokás magyarázni, hogy az adós országok kormányai lassúnak bizonyultak a megkívánt struk-

turális reformok megvalósításában. Bizonyos fokig arról a dilemmáról van szó, melyik félnek kötelessége az első lépést megtenni. Érthető módon az adós kormányok óvakodnak politikailag esetleg igencsak kétes fogadtatású lépések megtételétől addig, amíg az új hitelekre nem kapnak biztosítékokat, míg a kereskedelmi bankok a kemény intézkedések megtételéig nem hajlandóak kinyitni pénztárcájukat.

Újratermelődik

A jelenlegi helyzet folytatása azonban két országocsoportot könnyen a lehetetlenülés állapotába hozhat. Az egyikbe azok az országok tartoznak, melyek ugyan jelentős exporttal bírnak, hiteleket is vehetnének fel, azonban adósságuk állománya már akkora, hogy annak állandó növekedését már aligha lehet megakadályozni.

Vegyük Mexikó példáját. Az országot mintegy 100 milliárd dolláros adósság terhe nyomja, ezután az idén mintegy 8,6 milliárd dollár értékben kellene kamatot fizetnie. A tőketörlesztés összege 4,5 milliárd dollárra tehető. Összesen tehát 13,1 milliárd dollárt kellene a kereskedelmi mérlege aktívumából illetve a láthatatlan tételek különbségéből előteremtenie. Mármost abban az esetben, ha az ország által felvenni kényszerült új hitelek összege meghaladja a törlesztések 4,5 milliárdját — lévén a folyó bevételek elégtelenek — és ehhez még a ki nem fizetett kamatok tőkésített hányada is hozzáadódik, úgy az ország

ugyan lélegzétvételnymi szünetet nyer, problémája azonban „magasabb fokon” újratermelődik.

Néhány ország esetében tehát — van közöttük európai is — az elkövetkezendő évtizedben (évtizedekben?) az adósságállomány folyamatos növekedésére lehetünk felkészülve. A másik problémakört azon országok jelentik, kik egyszerűen „képtelenek” sok adósságot felhalmozni. Dollárban kifejezve terhük nominálisan nem sok, gazdasági potenciáljukhoz mérve viszont óriási. Átütemezési kérelmeikről nem írunk a világlapok első oldalán, igaz, pénzt sem kapnak a legtöbbször. Ezen államok alacsony szintű vegetálásra, máról-holnapra való élésre vannak ítélve. Őket a magánszektor kikerüli, amit fel tudtak korábban venni, azzal a hivatalos hitelezőknek tartoznak. Ebben a csoportban találjuk a Szaharától délre fekvő Fekete-Afrikát. Adósságuk 1985 végén exportbevételeik 345—383 százalékát tette ki, országonként változva.

A 49-ről a 28-ra

Ilyen körülmények között a nemzetközi pénzügyi világban az adósok megítélése ma sokkal árnyaltabb a nyolcvanas évek elején tapasztaltaknál. Akkoriban leegyszerűsítve csak arról volt szó, képes-e az illető ország a hitelek törlesztésére vagy sem? Manapság a törleszteni képes országok csoportján belül is különbséget tesznek a megbízhatóság szerint. Az Eurómoney című neves pénzügyi szaklap által évente közzétett úgynevezett országekockázati listán Magyarország pozíciója az idén jelentősen javult, a szeptemberi kiadásban közzétett táblázatban hazánk a 28. helyre van sorolva a tavalyi 49.-kel szemben.

Gara S.

Szabályozóváltozás '87 (2.)

A könnyebb út ára

Tegnap számunkban a szabályozó rendszer 1987-es változásait ismertettük. Alábbi cikkünkben a Pénzügyminisztérium osztályvezetőjét kérdeztük arról, vajon ez a szabályozás miként ösztönzi majd a gazdaságot a nagyobb teljesítményre? Egyáltalán, hogy értékelhető a mostani szisztéma az 1986-os eredmények tükrében.

— Mindannyiunk számára fontos, hogy minél előbb elemezzük, miért maradtak el az 1986-os teljesítmények a várakozásoktól. Sokan azt állítják, ez a szabályozás arra ösztönzi a vállalatokat, hogy visszatartsák a teljesítményeket, és alkudoznak az irányításal. Másrésztől — s ez sem újkeletű megállapítás — az elvonás jelenlegi mértéke tulajdonképpen a potenciális húzó ágazatokat sújtja leginkább.

— Valóban, akadnak ilyen vélemények — válaszolta Balázs Ágnes, a Pénzügyminisztérium osztályvezetője. — De szerintem a szabályozás — mely nem azonos az irányítás, még kevésbé a gazdasági mechanizmus egészével — nem olyan rossz, mint a gazdaság teljesítménye. Nem lehet a paragrafusokat okolni az elmaradt teljesítményekért, bár nem vitatom, hogy a szabályozás nem hozza ki a maximumot a vállalatokból. Dolgozunk az adórendszer lényeges továbbfejlesztésén, de addig alapjaiban nem változik a szabályozás, hiszen az adott kereteken belül is lehet jobb eredményt elérni. Ezért törekszünk a kedvezmények csökkentésére, nem emeljük tovább az adókat, holott ma is több a gazdálkodói körben a jövedelem, mint a teljesítmény. A gazdaság teljesítményére két dolog jelentősen rányomja a bélyegét. Egyrészt meglehetősen beszorított helyzetben gazdálkodunk: a gazdaság külső egyensúlyának javítása érdekében még akkor is szükségesnek tartjuk az exportot, amikor a termékeinket zuhanásszerűen leértékelték a világpiac. Például az általunk exportált árhordozók ára 55,5 százalékkal csökkent, ugyancsak leértékelték az exportált áruk és a nap-

— Részben igen. A hiány másik kiváltó oka az, hogy kevesebb jövedelem képződött, így kisebb költségvetési bevételből vár a vállalati szféra több támogatást. A hiányt növelte, hogy sor került négy, nehézségi gazdasági helyzetben levő ágazat problémáinak rendezésére: valamint az ideai aszálykár is alaposan megterheli a költségvetést. Mindebből egy hibás kör kialakulásának a veszélye következik: a piaci követelményeknek meg nem felelők támogatást kérnek, ezek támogatása viszont rontja a jövedelemnövelés esélyeit.

— A szabályozás egyik legbonyolultabb része a kereset-szabályozás, amely még nehezebben áttekinthetővé válik jövőre. A szigorú adókulcsok ellenére, idén a béremelések meghaladták minden számított szintet, sőt, a veszteséges vállalatoknál a bérciáramlás megfékezésére külön intézkedést kellett hozni tavasszal. S eddig még egyetlen forma sem oldotta meg az alapvető problémát, a teljesítményhez szorosan kötődő bérciáramlást.

— Az Állami Bér- és Munkügyi Hivatal már elemezte az 1985-ös túllépés körülményeit, s megállapította, hogy javarészt bérciáramlást okozó intézkedések miatt volt a tervezettnél nagyobb tavaly a bérciáramlás. Persze, az is kiderült, hogy nem volt elég szigorú a szabályozás. A jó munkát meg kell fizetni, azonban a tavalyi és az ideai esztendő eddigi adatai ismét bebizonyították; egyáltalán nem biztos, hogy pusztán több pénzért eleve nő a teljesítmény. S olyan termékeket gyártanak az üzemekben, amelyek eladhatók. Január és szeptember között az iparban 8,4 százalékkal nőtt az árak és a nap-

szafejlődő vállalatoknál a kifizethető kereset tömege is a teljesítménnyel arányban csökkenjen. A keresetszabályozás hatásosságának kulcskérdése az, hogy magában a vállalatvezetési gondolkodásban szerepet játszanak-e olyan motívumok, amelyek késztetnek a hatékony foglalkoztatásra.

Sok a kivétel

— Jövőre viszont nemcsak a bérciáramlás visszaszorítása, hanem a költségvetési hiány növekedésének megakadályozása is helyet kap valószínűleg a gazdasági célok között. Sor kerülhet újabb adóemelésekre annak dacára, hogy már most is rendkívül magas az elvonás aránya?

— Inkább úgy fogalmaznék, hogy a jövedelemelvonás általános szintje magas, ugyanakkor sok a kivétel, a kedvezmény és persze a támogatás. Be kell végre látnunk; nem lehet fenntartani a jelenlegi támogatási szisztémát, amikor évről évre újabb és újabb ágazatok, vállalatok számítanak a központi pénzekre. Jövőre a tervek szerint a szanálási alaphoz nem kerül több pénz, mint amennyit az idén elköltött a költségvetés. Viszont, ha megint sor kerülne a határ túllépésére, akkor ennek költségeit a vállalati szférának kellene viselnie.

— Jövőre a teljesítményeknek és főleg az exportnak növekednie kell. Persze kérdés, hogy a vállalatok számára megfelelő keretet nyújt-e majd a szabályozás, s nem várnak-e kedvezőbb érára?

— Nem hiszem, hogy az idén bárki például enyhébb szabályozásra számított volna. Hogy a keresetszabályozásban mennyire nem, azt mutatják a tavaly év végi béremelések. Az is biztos ugyanakkor, hogy sokan késleltették a kivételt, arra számítva, kapnak azért még többet is. Jövőre kár a teljesítmény visszatartani, mivel az exportszabályozás kiegyenlítőbbé válik. A konvertibilis devizákért való értékesítésben erősödött az árfolyam ösztönző szerepe, hiszen leértékeltük a forintot; a szocialista kivétel szabályainak módosításával az értékesítési irányokat tekintve harmonikusabb lesz az érdekeltég. Úgy gondolom, hogy sem a gazdaságirányításnak, sem a vállalatoknak nem érdeke, hogy a szabályozás körüli kiélezett vitával mesterséges frontokat teremtsünk, eltereljük a figyelmet a szorgalmas, gondos és piacorientált munka alapvető követelményéről. A gazdasági teljesítményt, a piac igényeihez való igazodást nem pótolja semmiféle szabályozás vagy támogatás.

(Vége)

Lakatos Mária

NEMZETI BANK
EVIZAÁRFOLYAMAI

1986. NOVEMBER 14.

Közép

Eladási

100 forintra forintban

Átütemezés de hogyan?

Mi lesz a latin-amerikai országok adósságaival? A kérdés szinte naponta felmerül. Aligha gondolja ugyanis valaki, hogy a megoldás az lenne, ami két személy közötti, kisebb tartozás esetén természetes: visszaadja és kész. A számok szerint ugyanis a teher nem csökken, hanem bizonyos értékhatár felett szükségszerűen nő.

A jelek szerint ugyanis már a kamatokat sem lehet a legtöbbször csupán a folyó fizetési mérleg aktívumából fedezni, hanem a törlesztéshez új hitelekre van szükség. Az új hitelek pedig — a korábbi kölcsönök tőketörlesztési részleteinek átütemezett hányadával együtt — hozzáíródnak a korábbi összeghez.

E folyamat, úgy tűnik, megállíthatatlan. Manapság komolyan aligha számíthat bárki is rá, hogy — mondjuk — Argentína, Brazília, vagy Mexikó adóssága valamikor a jelenleginek a negyedére csökken. Eppen ellenkezőleg. A növekvő állomány következtében ezen országok polgárainak arra kell felkészülniük, hogy generációkon keresztül megtermelt nemzeti jövedelmük egy hányadát a tartozások finanszírozására kell fordítaniuk. E gond persze országonként változó módon érinti a közvéleményt. A reakciók is eltérők.

Adósság-reformot!

Az egyik fővárosban rendszeresen kéri az átütemezéseket már azokra a hitelekre is, amelyeket egyszer átütemeztek, míg a másikban fogadalom hangzik el: exportbevételeinknek csak 10 százalékát vagyunk hajlandók ilyen jogcímen kiadni. A probléma akutságát csak aláhúzza, hogy a nyolcvanas években a nyersanyagárak alakulása cseppet sem volt kedvező az adóssok számára, a legtöbbjüknek ugyanazon adósságszolgálat biztosítása érdekében volumenben jelentősen nagyobb exportot kellett teljesítenie. 1978—80 között a mezőgazdasági termékek jegyzései éves átlagban 14,6 százalékkal javultak, 1980—84 között viszont az éves csökkenés tett ki 7,4 százalékot.

Mérsékeltabb volt a visszaesés a mezőgazdasági eredetű alapanyagoknál, az ásványi nyersanyagoknak meg éppen évi 2,3 százalékos növekedése volt évtizedünkben a jellemző. A kontraszt a fémeknél a legnagyobb. A hetvenes évek végén évi 21,5 százalékos emelkedés, utána 7 százalékos romlás. A változások pedig a fejlődő világot érintették kedvezőtlenül. Így mutatja mindent az UNCTAD titkárságának nemrég közzétett jelentése.

A világszervezet szakértői a fejleményekért elsősorban az OECD-országok által folytatott deflációs politikát teszik felelőssé. A dokumentum szerint az inflációellenes harc jelszavá-

val hozott intézkedéseknek szükségszerű mellékhatása volt a protekcionista hullám felerősödése a nemzetközi kereskedelemben, melynek következtében manapság egyre gyakrabban kerül sor „önkéntes” kiviteli korlátozásokra, az úgynevezett Általános Preferencia-rendszer (GSP) pedig fokozatosan veszített tényleges értékéből. Az UNCTAD szerint nem kedvező, hogy a szeptemberi új körtárgyaláskezdesre a GATT égisze alatt ilyen körülmények között kerül sor.

Az elemzés megkerülhetetlen témája volt a fejlődő világ adósságállományának helyzete. Itt a világszervezet szakértői eredeti megközelítést alkalmaztak. Elemzés tárgyává tették az USA belső törvényét, a csőd-eljárásra vonatkozó szabályozást, és kimutatták, hogy nemzeti szinten az adós sokkal előnyösebb helyzetben van, mint nemzetközi keretek között. A következtetés egyértelmű: egy nemzetközi adósságreformnak jobban figyelembe kell vennie azokat az eljárásokat, melyek az egyes országokban jelenleg is léteznek. Nem annyira az adós egyoldalú védelme, mint inkább az adós helyzetének hosszú távú javítása, a kibontakozás érdekében. Az UNCTAD-dokumentum például kiemeli, hogy csőd bejelentése esetén a hitelezők nem indíthatnak már pereket vagy nem kérhetik követeléseik végrehajtását egyénileg, hisz az eljárás lényege éppen a hitelezők egyenjogúságán alapszik, egyik sem járhat tehát a másikkal

jobban. További előnyt jelent, hogy a még nem lejárt követelésekre kamatmoratóriumot mondanak ki.

Várni türelemmel...

Az adós terhei így egy adott pillanatban számszerűen meghatározhatók. Rugalmas az amerikai törvény a csőd bejelentése utáni fizetések formáját illetően is. Az adós törleszthet ennek megfelelően készpénzben, adhat váltót, kibocsáthat kötvényt, sőt, az újjászervezett vállalatban való részesedés is elfogadható. A hitelezők tehát nemcsak olyan módon juthatnak követelésükhöz, hogy várnak türelemmel a törlesztésre, hanem választhatják azt az utat is, hogy kölcsönüket az újjászervezett vállalkozásba való tőkerészesedéssé alakítják át.

Mindezt persze automatikusan nem lehet a nemzetközi pénzügyek világába átültetni — ezzel az UNCTAD szakértői is tisztában vannak. A nemzeti jogszabály néhány vonását azonban talán a harmadik világ adósságaira is lehetne alkalmazni. Kamatkedvezményt lehetne adni az adósnak — például a londoni bankközi kamatlábtól 2—3 százalékkal elmaradó rátát kellene csak fizetniük.

A követelések egy részét is át lehetne alakítani tőkerészesedéssé. A magánbankok által kölcsönzött hiteleket pedig állami intézmények vehetnék át, és az adós kormánya ettől kezdve csak az új tulajdonossal állhatna kapcsolatban.

G. Sz.

A MAGYAR NEMZETI BANK HIVATALOS DEVIZAÁRFOLYAMAI ÉRVÉNYBEN: 1986. NOVEMBER 22—24.

Devizanem	Vételi árfolyam	Közép 100 egységre	Eladási forintban
Angol font	6604,43	6611,04	6617,65
Ausztrál dollár	3024,22	3027,25	3030,28
Belga frank	111,55	111,66	111,77
Dán korona	613,52	614,13	614,74
Finn márka	943,00	943,94	944,88
Francia frank	708,08	708,79	709,50
Hollandi forint	2052,95	2055,01	2057,07
Japán yen (1000)	285,72	286,01	286,30
Kanadai dollár	3374,64	3378,02	3381,40
Kuvaiti dinár	15898,23	15914,14	15930,05
Norvég korona	614,26	614,87	615,48
NSZK márka	2318,34	2320,66	2322,98
Olasz lira (1000)	33,48	33,51	33,54
Oszták schilling	329,04	329,37	329,70
Portugál escudo	31,28	31,31	31,34
Spanyol peseta	34,43	34,46	34,49
Svájci frank	2784,91	2787,70	2790,49
Svéd korona	671,30	671,97	672,64
Tr. és cl. rubel	2797,20	2800,00	2802,80
USA dollár	4677,26	4681,94	4686,62
Ecu (közös piac)	4825,90	4830,73	4835,56

AZ ÁLLAMKÖZI MEGÁLLAPODÁSOKON ALAPULÓ HIVATALOS ÁRFOLYAMOK VÁLTOZATLANUL AZ 1986. FEBRUÁR 18-I KÖZLÉSNEK MEGFELELŐEN VANNAK ÉRVÉNYBEN.

Az 1985. július 1-től alkalmazott határidős árfolyamkülönbözeti százalékok változatlanul az 1985. június 29-i közlésnek megfelelően vannak érvényben. A Magyar Nemzeti Bank 426/1984. számú közleménye szerint hivatalos a Magyar Hírlapban, valamint a bankszervek helyiségeiben közzétett lista.

gálhasson? Nem volt. E kudarc után a fiatalember Széchenyit kereste föl: vigye el titkárként angliai útjára. A nemes gróf azonban csak komornyikságot ajánlott neki, s mivel az önéretes ifjú erre nem vállalkozott, Széchenyi egy szanszkrit szótárt nyomott a kezébe: írja ki belőle a magyarhoz hasonló szavakat. Ezt a munkát az ambiciózus irodalmár hamar megunta, s beállt kadétnak egy lovasezredbe. Néhány hónap múlva bérelt földön gazdálkodásba fogott, persze sikertelenül; aztán az Akadémiánál kapott írnoki állást, de ebből pletykás természete miatt nemsokára elmozdították.

Frankenberg Adolf elfeledett író; a nagyobb antológiák is csak megszokásból, kegyeletből

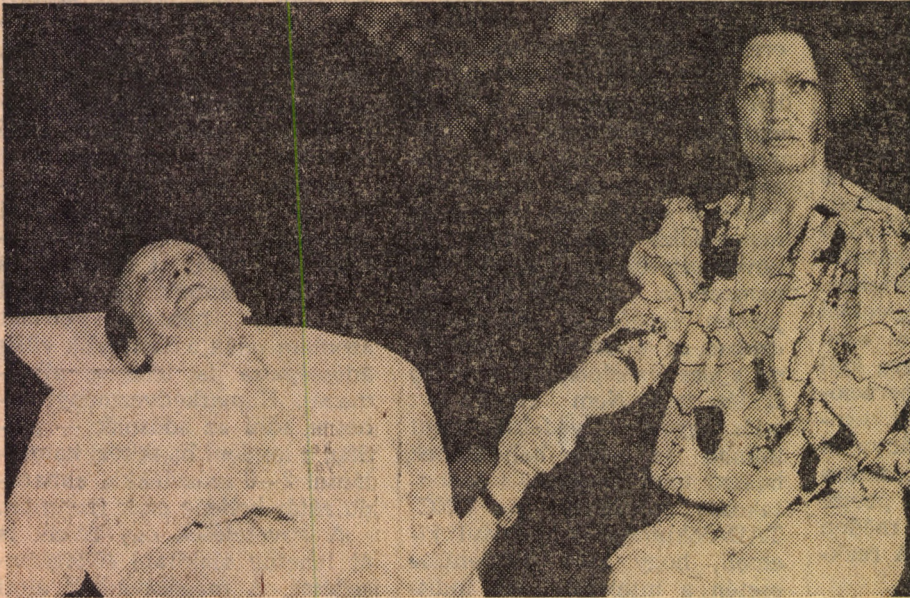
1841-ben, amikor Kossuth megindította a *Pesti Hírlapot*, a fővárosi újdonságok szerkesztésére Frankenburg Adolfot kérte föl. Az ügyes tollú író ebben a rovatban műfajt teremtett és iskolát alapított: humorosan kommentált fürge híreinek modora újszerű volt, számosan utánozták. Ő maga két évig dolgozott Kossuth oldalán, aztán közölték vele: csak akkor léptetik elő hivatalában, ha megválnak a *Pesti Hírlaptól*. Frankenburg az előléptetést választotta.

De nem lett hűtlen az irodalomhoz. Ellenkezőleg: ekkor kezdődik életének legszebb korszaka, szerkesztői munkássága. 1843-ban megalapította *Magyar Életképek* című havi folyóiratát, melyet a következő évtől kezdve

éven következtek; nyugdíjasként tért vissza hazájába, és szorgalmas, de mind kevésbé jelentős írói munkálkodás közben élt, többnyire Sopronban, 1884. július 3-án egy Graz melletti fürdőhelyen bekövetkezett haláláig.

Soproni diákéveim alatt még működött a városka róla elnevezett irodalmi köre. Emléktáblán is megörökítették nevét. Színes, bár szerény tehetségével, sokoldalú munkásságával rászolgált a megbecsülésre. Születésének mostani, 175. évfordulójára illet volna kiadni tőle egy kötetkét. Például a fővárosi újdonságaiból. Életművének ez a része bizonyulna leginkább életrevalónak. Ha föl-támasztanák.

Lukácsy Sándor

Képzeldők

A kecskeméti Katalina József Színház Kamaraszínházában Gyárfás Miklós: *Képzeldők* című drámájának ősbemutatójára készülnek, Angyal Mária vendégrendezésében. Bemutató november 23-án. Hovszky Béla fotóján Gurnik Ilona és Holl István látható.

Fejes Endre:

Műsorváltozás

Lányról mesélt, aki bajban van. Ragyogott a nap, meccs kezdetét vártuk. Még volt idő.

— Tehetek valamit?

— Nem. Magam verekszem végig. Olvastam, az ördög ravasz, de az ember ravaszabb. Meglátom.

Még nem volt harmincéves. Nem akart többet mondani a lányról, a bajról. Bekapcsolta a készüléket.

A képernyőn vihar tombolt. Fölázott pályán tócsák csillogtak. Változott a kép, a bemondó közölte, elhalasztják a mérkőzést. Kupaszerda volt. Kapcsolgattam, talán elcsípek egy meccset valahol. Ha nem láttam labdát, mentem tovább.

— Marad itt!

Színházi közvetítés. A nyelvet nem értettem. Kiderült, nincs is rá szükség. Az *Éjjeli menedékhelyet* játszották. Furcsa előadás volt.

Senki nem szenvedett. A sivár környezet valóban menedék. Kés, ököl és hogy használják, ha kell, mindennapjaik tartozéka. Ilyen az élet. Erőseké, egészségesekeké. Aki beteg, vagy talpra áll, vagy meghal. Nincs mit kapálózni ellene. Minden egyszerű volt, természetes. Nem szánták se magukat, se egymást.

— Az ember nem arra való, hogy szánalommal megalázzák. Valahogy így írta Gorkij, ugye? — mondta a szünetben.

Igy volt. Csak jelen létezett. A perc. A múlt ugyanolyan mese volt, mint az épp olvasott regény részlete. Jövő nem volt. A holnap senkit nem érdekelt. Furcsa fénytörésbe került valóság és mese.

Az élet lassan baktatott az irodalom után. És mindent megváltoztatott.

Akkor volt legerősebb változás, amikor a csavargó öreg megjelent. Kiútként a valóságot kínálta. A régen csalfa vigasz lehetőség lett.

A mai néző tud alkoholelvonással kínlódo kórházakról, a sok kemény munkáról Szibériában, ahol valóban lehet új életet kezdeni. Munka jut mindenkinek. Az ajánlott kiutak valódiak, a lehetőségek igazak. Ami kiúttalan maradt, nem csupán az élet mélyére jutottak gondja.

Nem a nyomor vált erőteljessé. Ami mindenkiről szól, az erősödött föl.

A fiatal nő gyűlölete, aki pénzéért öreg férjet tűr el. Képtelen kivárni a kevés időt a természetes halálig, ölje meg valaki, azt követeli. Szenvedélyes szerelmé ahhoz elég, hogy vetélytársát gyilkolja, ahhoz nem, hogy otthagyja a pénzt. Az mindennél fontosabb. Fiatal harmonikázó fiú szénéz maga körül, és már semmit

nem akar. Semmit. Harmonikázi jogai emelték, saját korlátoltsága közé. Nyomorogni. Pontosabban, tén élösködni. Mesét mond a műszél. Mesél. A Színészt az életből. Mondja, mondja, mondja szegzett sorsát. De tudja, amit megkitalálta. Minden mesévé vált, a gyógyulni távoli kórházba, vissza elmúlt életét, és álomba nem alkohol megszerzése.

A menedékhely lakóit sem gy. Legfeljebb kevésbé szép falak k. Ha nem tör ki a távoli vihar, rázó e dráma. Lement a függöny.

— Hányszor megrikatott a n. hogy magamat siratom. Ez az elcsapás. Személyesen nekem. Nem lehetőséggel nem lehet élni.

Kétszer annyi idős voltam. Ner.

— Félek, nyaktörő vállalkozás a lány mesélte. Nem hittem ne. Vénember hatalmában élnek. Fiha jutni akarnak valamire, lekefizetnek. Orgiákban kell részt v. kát leadni. Mohó torzkép. Aki ké.

— A pasas vállalkozása nem n.

— Megtudom, és véget vetek.

tokat, bizonyítékokat. Akkor nem.

— Kiktől? Akik kimaradtak az.

— Mindenki beszél. Mindenki.

— A sok pénznél is erősebb az.

— Erősebb. Részt vettem egy.

— Nafene. Ittál?

— Órákig sétáltattam egy pol.

a szagától is. Az orgiától nem.

Márkás italoktól bamba részegek.

nált latin, angol, francia kifeje.

lerángatott ruhadarabok. Nappa.

megben gusztustalanok. Mint az.

— Nem kedveled túlzottan.

Elcsodálkozott.

— Kedvelem? Nem értelek. C.

mi kapcsolatba kerülni. Undorc.

meghallgatod a magnószalagok.

akkor vége.

Visszautótt az embargópolitika

Feltűnést keltő tanulmányt hozott nyilvánosságra október első felében az amerikai képviselőház gazdasági bizottsága. A jelentés nem kevesebbet állított, mint azt, hogy az Egyesült Államok fokozatosan veszít versenyképességéből mind belföldön, mind pedig külföldön a magas műszaki fejlettségű, úgynevezett high-tech ágazatokban. Ebbe a csoportba sorolják többek között a mikroelektronikát, a számítógépipart, a repülőgépgyártást, az optikai ágazatot, a biotechnológiát, valamint a távközlést.

Az igen magas fejlesztési és kutatási ráfordításokat igénylő high-tech ágazatok exportja az USA-ban mindig meghaladta a behozatal értékét. 1980-ban például 27 milliárd dollárral több magas műszaki színvonalú terméket adtak el, mint vásároltak. Tavaly ez a többlet 4 milliárd dollárra zsugorodott, s az előrejelzések szerint az Egyesült Államok történelmében idén lesz először deficités a high-tech termékek külkereskedelmének mérlege. A számítások szerint 1986-ban a technika és a technológia csúcsát képviselő termékek behozatala 2 milliárd dollárral haladja meg a kivittet.

A 80-as évek első felében a magas műszaki színvonalú amerikai termékek kivitelét nagy mértékben akadályozta a túlértékelt dollár, s ennek ellenére az export jóval meghaladta a behozatalt. Szakértők véleménye szerint ez azzal magyarázható, hogy a tudományok és a termelés számos területén a külföldi versenytársak akkor még jócskán elmaradtak az Egyesült Államok mögött.

Időközben a dollár mintegy

50 százalékkal meggyengült a vezető nyugati valutákhoz képest, a high-tech export mégis visszaesett, sőt rendkívüli mértékben megnövekedett a behozatal. A kivitel visszaesése, illetve lassuló ütemű növekedése több tényezővel magyarázható.

A legfontosabb, hogy az elmúlt 3–4 évben mind Japánban, mind pedig Nyugat-Európában nagy erőfeszítéseket tettek a high-tech ágazatok fejlesztésére, s a kutatási eredmények minél gyorsabb „átültetésére” a termelésbe. Számottevően csökkent, egyes részterületeken meg is szűnt az amerikaiak előnye a mikroelektronikában, a robotikában, valamint az optikai ágazatban. Az is kétségtelen, hogy a szocialista országok ellen irányuló technológiai embargónak is szerepe van a high-tech ágazatok kedvezőtlen exportteljesítményében — állapítja meg a bizottsági jelentés.

Miközben az amerikai high-tech kivitel nehézségekkel küszködik, jelentősen emelkedett ezen ágazatok termékeinek a behozatala. 1980 óta a Japánból az USA-ba beáramló magas műszaki színvonalú árucikkek importja 266 százalékkal emelkedett, s ez távolról sem írható a korábban túlértékelt dollár számlájára.

Az amerikai gazdaság néhány évvel ezelőtt még vezető ágazatai ma mind súlyosabb helyzetbe kerülnek egyrészt a külföldi kutatások és fejlesztések gyors eredményei, másrészt pedig a hazainál olcsóbb és gyakorlatilag azonos minőségű termékek beáramlása miatt. Az USA mikroelektronikai ipara például két év óta termelési és értékesítési válsággal küszködik, a hazai gyártók egyre több

mikroelektronikai részegység előállításával hagynak fel. A piaci igényt elsősorban az olcsóbb és igen jó minőségű japán termékekből elégítik ki. Ugyancsak sokat veszített technikai előnyéből és versenyképességéből a számítógépgyártás. A személyi számítógépek egyes kategóriáiban a japán és a dél-koreai versenytársak nemcsak az amerikai, hanem a világpiacra is az élre törtek. Hasonló jelenség figyelhető meg a polgári repülőgépgyártásban: a nyugat-európai repülőgépgyártó konzorcium, az Airbus Industries nemcsak a külpiacokra, hanem az Egyesült Államok saját piacán is komoly megrendeléseket hódít el a Boeingtől és a McDonnell-Douglastól.

A gyógyszeripar területén mind Japán, mind pedig Nyugat-Európa világméretű támadást indított, s a jelek szerint sikerrel kezdik elhódítani az amerikai piacokat. A japán autók után újabban a nyugat-európai és a dél-koreai gépkocsik eladási statisztikái is „megugrottak” szerte a világon. A sort még hosszasan lehetne folytatni az amerikai high-tech termékek terjesztéséről a világpiacra, de magán az Egyesült Államokon belül is.

Washington ígéretet tett a bizottsági jelentés gondos tanulmányozására, hiszen az ország külkereskedelmének idej mérlegelése várhatóan ismét rekordot dönt, meghaladja a 170 milliárd dollárt. De ennél fontosabb, hogy a kormányzat komoly figyelmeztetésként értékeli a jövőre nézve az első jelzéseket a technikai és a technológiai szakadék kialakulásáról.

Gara Szabolcs

A miniszter hozzászólása

Konkrét bírálatot

A Magyar Hírlap november 21-i, pénteki számában „Elmaradás” címmel publicisztikai híradás jelent meg a nagy építőipari vállalatok és a magánmegrendelők közötti viszony anomáliáiról.

A cikk kifogásolja, hogy a nagyvállalatok és a magánmegrendelők viszonyában általában a nagyvállalati helyzet nem teszi lehetővé a magánmegrendelők jogainak érvényesítését, és így a magánmegrendelő bármilyen vállalati késedelem esetén joghátrányban van.

A cikk ezt a jelenséget általánosnak ítéli meg, amelyet mindenképpen kifogásolnom kell. A tárca legfontosabb törekvése, hogy a szakma hibáit konkrétan nevezzük meg, és név szerint kell elmarasztalni a vállalatokat, munkahelyeket is. Csak ez segíthet abban, hogy az építőipari munka minőségét javítsuk.

A cikk a vállalkozót név szerint nem említi, pedig minden ilyen kritikai megnyilvánulásnál véleményünk szerint ez szükséges. Nem vitatom, hogy hasonló problémák más területen is előfordulnak, a munkánk megjavítása érdekében azonban kérem, hogy a jövőben a hasonló kritikai elemzéseknél név szerint jelenjenek meg a vállalkozók, illetve közreműködők.

Somogyi László
építésügyi miniszter

★

Az említett írásban utaltunk rá, hogy a közlekedési tárca nagyvállalatáról van szó. Megfogadva a miniszter észrevételét: egészen pontosan a KÉV Metró Közlekedési és Metró Építő Vállalatról. Bár az tény: a cikk azzal a „hátsó szándékkal” készült, hogy nem egyedi jelenséget teszünk szóvá.

Az MTA bizottságának kétnapos ülése

Településfejlesztés és műszaki haladás

A műszaki fejlődés alapjaiban befolyásolja a települések sorsát, átalakulását, korszerűsödését. E kérdésekről tanácskoznak — Településfejlesztés és műszaki haladás címmel — a Magyar Tudományos Akadémia településtudományi bizottságának szervezésében ma kezdődő, kétnapos tudományos konferencia.

— Mi ad e tanácskozásnak időszerűséget? — kérdeztük Kőszegfalvi Györgyöt, a településtudományi bizottság titkárát.

munkálása és érvényre juttatása kellő tudományos-műszaki megalapozottságú előrelátást igényel.

— Milyen kérdésekre keres választ a konferencia?

— Többek közt végig kell gondolnunk az intenzív gazdaság- és termelésfejlesztés, az innováció és a műszaki haladás várható hatását a településrendszerre, a települések fejlődésére. Továbbá, azt is, mindez hogyan ösztönözheti kellőképpen a települések átalakulását.

Deák Gábor
a Magyar Hírlapnál

Fotó: Grnák László

Deák Gábor államtitkár, az Állami Ifjúsági és Sport Hivatal elnöke szerdán délután látogatást tett a Magyar Hírlap szerkesztőségében, ahol beszélgetést folytatott Bajnok Zsolt főszerkesztővel, valamint a lap vezető munkatársaival az ifjúság- és a sportpolitika aktuális kérdéseiről.

KÖZÉLET - DIPLOMÁCIA

Az Atlas Copco elnöke
Magyarországon

Marjai József miniszterelnök-helyettes fogadta a svéd Atlas Copco konzern Magyarország tartózkodó elnökét, Tom Wachtmeistert. A találkozóon megbeszélést folytattak az Atlas Copco és a magyar vállalatok közötti kapcsolatok helyzetéről, valamint az együttműködés kiszélesítésének lehetőségeiről. A megbeszélésen jelen volt Anders Ragmar Dromberg, Svédország magyarországi nagykövete is.

Magyar—jugoszláv
együttműködés

Amerikai autóipar

Fogyókúrán a GM

A világ első számú autógyártója, a General Motors november első napjaiban átfogó átszervezési programot jelentett be: a vezetés döntése értelmében a GM harminc gyára közül véglegesen bezár tizenegyet, munkáslétszámát pedig huszonkilenc ezerrel csökkenti. Az „áramvonalasítás” következtében az óriás-cég gyártókapacitása tíz százalékkal csökken, de a vállalat vezetői szerint ebben az esetben a kevesebb többet jelent. Legalábbis ami a termelés gazdaságosságát és hatékonyságát illeti.

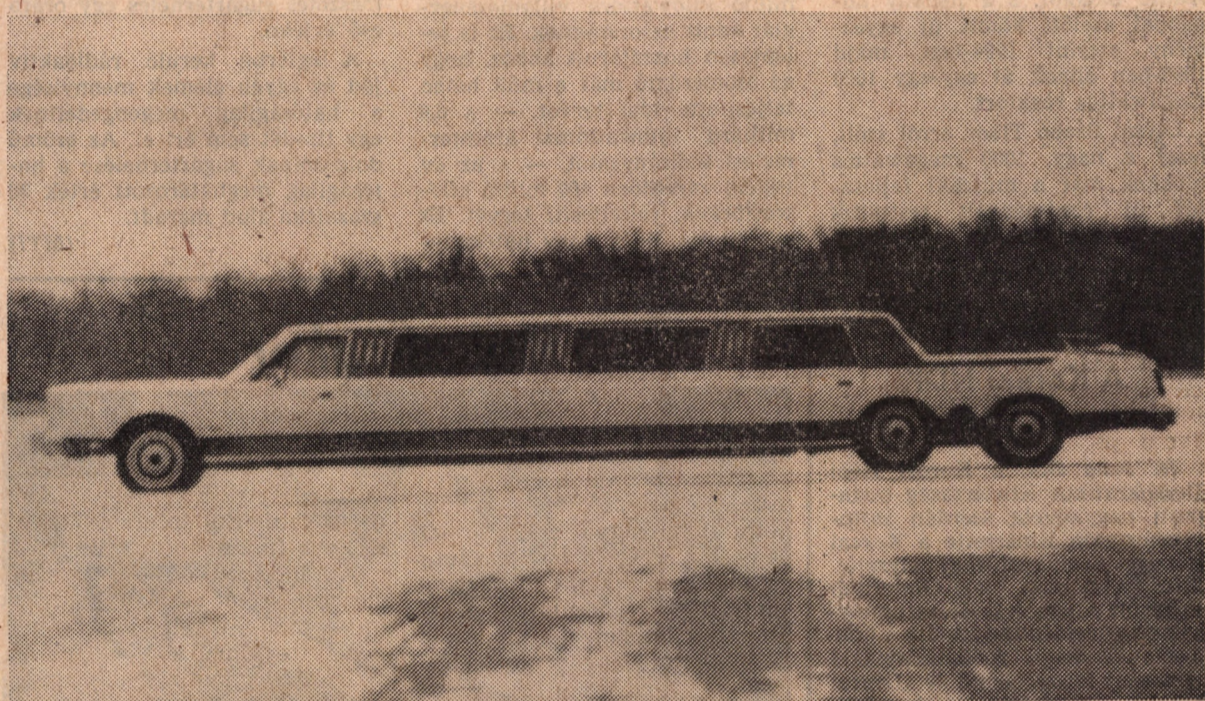
A General Motors fogyókúrája nem okozott meglepetést a szakmában, feltűnést keltett viszont annak mértéke. Az amerikai autógyártás két másik nagyvállalata, a Ford és a Chrysler már a korábbi években végrehajtotta önmaga áramvonalasítását, s az átszervezések eredménye nem maradt el: mindkét cégnél számottevően javult a versenyképesség, s noha a korábbinál

mét szembenéznie. A raktárak ugyan kiürültek, de az 1987. évi modellek iránt jócskán megcsappant a kereslet, hiszen azok is előrehozták vásárlásaikat, akik csak jövőre szándékoztak kocsijukat lecserélni. A kedvezményes akcióval — vélik az autóipar szakértői — a GM „megette” a jövő évi piacát.

Nem volt kétséges, hogy a General Motors — a három

autógyárak üzemeket építenek az Egyesült Államok területén, s a piaci igények egy részét „belülről” elégítik ki. Ezzel egyrészt új munkakalkákat teremtenek, másrészt pedig valamelyest kifogják a szelet a protekcionista intézkedések meghozatalát követelők vitorlájából. Az évtized végéig több mint 10 külföldi autógyár létesít termelő „hídfóállást” az USA-ban és Kanadában. Számítások szerint 1990-ben több mint kétmillió import és az Egyesült Államokban gyártott „külföldi” autó kerül értékesítésre az amerikai piacon.

Erre a kihívásra a General Motors szinte az utolsó percben adta meg a választ. Az üzemek bezárásával párhuz-

Tizenkét méteres autósoda

kevesebb autót gyártanak, a profit jelentősen emelkedett.

A Ford és a Chrysler gazdasági eredményeik romlása nyomán rájött, hogy az import autók versenyével szemben csak akkor lehetnek eredményesek, ha növelik a termelékenységüket és mérséklik a termelési költségeket. A Ford 1980. óta csaknem 60 ezer dolgozójától vált meg, jelenleg 370 ezer a foglalkoztatottak létszáma. A létszámcsökkentéssel párhuzamosan végrehajtott beruházási program eredménye, hogy idén az iparág második legnagyobb vállalatának profitja a számítások szerint 200 millió dollárral lesz magasabb, mint a General Motorsé. (Az előrejelzések szerint a Ford nyeresége idén eléri a 2,8 milliárd dollárt). Az évtized elején még a csőd szélén álló Chrysler 40 ezer dolgozójától vált meg, s a termelés korszerűsítése, automatizálása következtében ma ez az autógyár dolgozik a legalacsonyabb önköltséggel. Az átszervezések nyomán mindkét vállalat termelésének mennyisége csökkent, a gazdaságosság azonban jócskán emelkedett, s ennek megfelelően növekedett a profit tömege is. Mind ez azzal is járt, hogy a két vállalat részesevé az amerikai autópiacon összesen 5 százalékkal növekedett — a GM rovására. A General Motors az átszervezés bejelentése előtt világszerte 810 ezer dolgozót foglalkoztatott 30 gyárában. Munkáslétszáma öt év alatt csaknem 50 ezerrel növekedett, részesevé az amerikai autópiacon ugyanakkor 45,8-ról 40 százalékra esett vissza. A hazai autógyárak versenyén kívül a detroiti óriás-céget súlyosan érintette és érinti a japán, a nyugat-európai és a dél-koreai autók importáradata.

A GM raktáraiban és telephelyein az év közepén hatalmas mennyiségű eladatlan autókészlet halmozódott fel, a kínálat jóval meghaladta a keresletet. A cég — veszteségeinek mérséklése érdekében — augusztus végén kedvezményes akciót hirdetett meg a raktárkészletek lepasztására: az amerikai gazdaságtörténet legalacsonyabb kamatlába — 2,9 százalék — mellett kínálta részletvásárlásra autóit. A siker nem is maradt el, a kedvező feltételek megmozgatták a vásárlóerőt. A GM a szakértők véleménye szerint rövid távon egyértelműen jól járt, hosszabb távon azonban már értékesítési gondokkal kell is-

„nagy” közül utolsónak — gyökeres áramvonalasítást hajt végre. A vállalat eddigi szervezetében, termelési rendszerében és gazdaságosságában mind kevésbé tudott megfelelni a nemcsak műszaki szempontból korszerű termelés követelményeinek. A GM-nek ugyanis a korszerűsítést már korábban végrehajtott hazai versenytársak mellett a külföldi autógyárak amerikai letelepedésével is meg kell küzdenie. A külföldi — elsősorban japán — autógyárak az amerikai piacon az elmúlt 2–3 évben taktikát változtattak. Exportjuk biztonságát mindjobban veszélyeztette az amerikai törvényhozásra nehezedő protekcionista nyomás, amelynek egyik példája volt a több éven át tartó „önkorlátozás” kikényszerítése a döntően exportra termelő japán autópártól. A növekvő protekcionizmus azzal a veszéllyel fenyegette a külföldi gyártókat, hogy exportjukat az USA-ban nem tudják növelni.

Az új taktika lényege az, hogy a japán és a dél-koreai

mosan meggyorsítják a 10 milliárd dolláros korszerűsítési program végrehajtását. A tervek szerint az évtized végére a GM-gyárak automatizáltsága igen magas fokú lesz, az önköltség lecsökkentése révén pedig javulnak a GM gazdaságossági mutatói. Továbbra is a GM marad — legalábbis ami a mennyiséget illeti — az USA első számú autóipari vállalata: gépkocsijai 19 gyárban készülnek majd, a Ford 14, a Chrysler pedig 7 üzemből folytat termelést.

A GM részvényesei és vezetői szerint az óriásvállalat rövid időn belül újra régi fényében „tündökölhet”. A „műtét” legkényesebb és legfájdalmasabb része a csaknem 30 ezer munkás elbocsátása, az autóipari dolgozók szakszervezete ugyanis harcol a munkahelyek biztonságáért. A szakszervezeti tiltakozás ellenére a General Motors megkezdi a „fogyókúrát”, a vállalati, vállalatgazdálkodási érdek ugyanis nem tűr halasztást, vagy érzélgőséget.

Gara Szabolcs

**A MAGYAR NEMZETI BANK
HIVATALOS DEVIZAÁRFOLYAMAI
ÉRVÉNYBEN: 1986. DECEMBER 18.**

Devizanem	Vételi	Közép	Eladási
	árfolyam 100 egységre forintban		
Angol font	6685,74	6692,43	6699,12
Ausztrál dollár	3111,86	3114,97	3118,08
Belga frank	111,50	111,61	111,72
Dán korona	613,83	614,44	615,05
Finn márka	947,48	948,43	949,38
Francia frank	708,51	709,22	709,93
Hollandi forint	2052,60	2054,65	2056,70
Japán yen (1000)	285,84	286,13	286,42
Kanadai dollár	3393,79	3397,19	3400,59
Kuvaiti dinár	15865,30	15881,18	15897,06
Norvég korona	618,42	619,04	619,66
NSZK márka	2319,97	2322,29	2324,61
Olasz lira (1000)	33,48	33,51	33,54
Osztrák schilling	329,75	330,08	330,41
Portugál escudo	31,21	31,24	31,27
Spanyol peseta	34,42	34,45	34,48
Svájci frank	2746,99	2749,74	2752,49
Svéd korona	672,13	672,80	673,47
Tr. és cl. rubel	2797,20	2800,00	2802,80
USA dollár	4678,68	4683,36	4688,04
Ecu (közös piac)	4833,84	4838,68	4843,52

**AZ ÁLLAMKÖZI MEGÁLLAPODÁSOKON ALAPULÓ HIVATALOS
ÁRFOLYAM VÁLTOZATLANUL AZ 1986. NOVEMBER 25-I
KÖZLÉSNEK MEGFELELŐEN VANNAK ÉRVÉNYBEN.**

Az 1985. július 1-től alkalmazott határidős árfolyamkülönbözeti százalékok változatlanul az 1985. június 29-i közlésnek megfelelően vannak érvényben. A Magyar Nemzeti Bank 426/1984. számú közleménye szerint hivatalos a Magyar Hírlapban, valamint a bankszervek helyiségeiben közzétett lista.

Paks már teljesítette a tervét

A magyar-szovjet atomerőmű-építés eredményei

(Folytatás az 1. oldalról)

értő dolgozik és messzemenő segítségét nyújtanak a berendezések szereléséhez, és üzemeltetéséhez egyaránt. Az atomerőmű mérnökei közül mintegy 30-an a Szovjetunióban végezték el a főiskolát, s több mint 500 szakember ugyancsak szovjet oktatóközpontokban tanulta meg a szakmát.

Az atomenergetikai berendezések gyártásának szakosításáról kötött egyezmény és a kétoldalú megállapodások alapján a szovjet partnerek mellett Bulgária, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Lengyelország és az NDK is szállított korszerű berendezéseket Paksra. Így ez az első atomerőmű, amely a KGST tagországok, továbbá Jugoszlávia sokoldalú kooperációja alapján épült. A további program szerint a jövő évben helyezik üzembe a paksi IV. számú blokkot, s a néhány hónappal ezelőtt kötött új egyezmény szerint 1994-ben, majd 1996-ban adnak át egy-egy 1000 megawattos reaktort.

Láczai Szabó Tibor arról szölt, hogy a nagy, 1000 megawattos blokkok már a műszaki fejlesztés új eredményeit testesítik meg; hatékonyabban hasznosít-

ják a nukleáris üzemanyagot, a korábnál fejlettebb biztonságtechnikai berendezésekkel rendelkeznek, és építésük is gazdaságosabb az eddigieknél. A sokoldalú gyártásszakosítási egyezmény alapján — amelyhez az idén Kuba is csatlakozott — a Szovjetunió és a többi szocialista ország továbbra is szorosan együttműködik az erőmű építésében, ám a partner országokban is épülnek olyan 1000 megawattos reaktorblokkok, amelyeknek létrehozásában Magyarország is közreműködik különböző gépek és berendezések gyártásával, szállításával. A magyar ipar a Szovjetunióval eddig több mint 100 millió rubel értékű atomerőművi berendezést szállított. A szovjet partnerek elégedettek minőségükkel.

Simon Péter bejelentette, hogy a szeptember óta működő III. számú blokk eddig több mint 500 millió kilowattóra villamosenergiát adott az országnak. Ez is jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy az atomerőmű már a múlt héten teljesítette ideit tervét, — a 6,9 milliárd kilowattórás áramtermelési előirányzatot, — s az év végéig várhatóan 400 millió kilowattórával túlteljesíti tervét. Ez is mutatja, hogy nagy hatékony-

sággal és üzembiztosan dolgoznak a reaktorok. Évente mindössze egyszer kell — mintegy 40 napra — leállítani a reaktorokat, hogy a nukleáris üzemanyagot átrendezzék és elvégezzék a szükséges karbantartásokat. A Nemzetközi Atomenergia Ügy-nökség legfrissebb mérése szerint az üzemidő hatékony kihasználásában a paksi két blokk került a világranglista II. és III. helyére. Ez a nemzetközi szervezet és a szovjet atomerőmű ellenőrzési és minősítő bizottság különben évente felülvizsgálja a paksi erőművet. Megállapította azt is: a reaktorok eddigi működésénél egyetlen kockázatos esemény sem történt. A világszínvonalú paksi környezetellenőrzési mérőrendszer adatai szerint az erőmű környezetének, tehát a város lakosainak többlet-sugárterhelése egy év alatt is csak annyi, mint a természetes sugárterhelés egy órára eső értéke.

A légtérbe kerülő rádióaktív jód és egyéb elemek mennyisége a hatóságilag megengedettnek egy tizedét sem éri el. Az erőmű dolgozóinak sugárterhelése a hatóságilag meghatározott érték 30 százaléka alatt maradt.

(MTI)

A nagykövet sajtótájékoztatója

A Koreai NDK katonapolitikájáról

Ju Jong Gol, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság budapesti nagykövete szerdán sajtótájékoztaton ismertette a Koreai féléves katonapolitikai helyzetét. Mint elmondta, az Amerikai Egyesült Államok döntése, amelynek megfelelően megkezdik a nukleáris és vegyi robbanófejekkel egyaránt felszerelhető — „Lance” típusú — rakéták telepítését Dél-Koreában, jelentősen fokozza a feszültséget, s növeli egy nukleáris konfliktus kirobbanásának veszélyét. A feszültségek csökkentése érdekében KNDK — a haza önálló, békés egyesítésének alapelveiből kiindulva — már több békekezdeményezést terjesztett elő, s erőfeszítéseket tett azok megvalósítására. Nagy jelentőségű kezdeményezéseik sorában egyebek között javasolták, hogy a Koreai féléves nyilatvániság atomfegyvermentes békeövezetté — mondotta a nagykövet.

(MTI)

Hazai gyártmányú művese állomás

Hat egységből álló művese állomás adtak át szerdán Veszprémben, a megyei kórházban. Az ez alkalomból rendezett szakmai bemutatón részt vett Medve László egészségügyi miniszter is.

Az évente mintegy 2600 kezelésre alkalmas új művese állomás elsődleges feladata a Veszprém megyében és a közvetlen környékén élő betegek gyógyítása.

Az új állomás több szempontból is egyedülálló: ez az első olyan művese-rendszer, amelynek minden eleme hazai gyártmányú, s számítógépes megoldásai is teljesen újak. Kémiai és mechanikai folyamatait egyaránt komputer hangolja össze a beteg szervezeteinek működésével, s ugyanakkor állandó felügyelet alatt tartja a vese funkcióját pótló kiegészítő eszközök munkáját. A részfolyamatokat irányító, ellenőrző egyedi számítógépekre egy központi elektronikus agy ügyel.

(MTI)

Kabai cukor

Befejeződött a cukorrépa-feldolgozás a kabai cukorgyárban. Ebben az esztendőben a 82 napig tartó szezon alatt 62 600 tonna cukrot állítottak elő

MTI Fotó: Oláh Tibor

Mezőbank Rt. alakult

A mezőgazdasági szövetkezetek szakosított pénzügyintézete, a Mezőbank Rt., szerdán a szövetkezetek házában, megtartotta alakuló ülését. A pénzügyintézetet 1405 gazdaság, vállalat, intézmény, társaság, szövetség stb. hozta létre. Az alapítók csaknem 1,2 milliárd forint értékű részvényt jegyeztek, amely a nyereségérdekelt ségű szervezetként működő bank alaptőkéje lett. A részvénytársaság 22 tagú igazgatóságot választott, ennek elnöke Gubicza Ferenc, a Csupak Tája Tsz elnöke. A bank ügyvezető igazgatója, Kabai Gyula a pénz-

intézet tevékenységével kapcsolatban elmondta, mindenekelőtt a mezőgazdasági szövetkezetek fejlesztéseit segítik. A tevékenységi kört tekintve azonban a bank nyitott lesz, amennyiben jó üzlet kínálkozik más területen, ott is vállalkozik befektetésekre. A tézeszek, amelyek eddig is rendelkeztek pénzalapokkal — a kölcsönös támogatási alapok keretében —, ezt a rendszert továbbra is fenntartják. A bank és a támogatási alapok között a jövőben pénzügyi kapcsolatokat létesítenek.

(MTI)

Munkásgyűlés — Nicaraguáért

A Bányászati Aknamélyítő Vállalat dolgozói szerdán, budapesti központjukban, munkásgyűlést tartottak, amelyen a bányászok és a bányüzemekben dolgozó nők cselekvő szolidaritásáról biztosították a hazájuk boldogulásáért és függetlenségéért küzdő nicaraguai népet. A munkásgyűlésen részt vett Kapolyi László ipari

miniszter és Kovács László, a bányászszakszervezet főttségára. Felszólalt Duschek Lajosné, a Magyar Nők Országos Tanácsának elnöke, aki a közeljövőben Nicaraguába utazik, s ott tolmácsolja a magyar dolgozók, s e munkásgyűlés üdvözlését is.

(MTI)

A Budapesti Tűzép Vállalat beruházási osztálya munkatársakat keres!

— **Helyiséggazdálkodót**

(Közgazdasági érettségivel)

— **Műszaki ellenőrt**

(Építőipari Szakközépiskolai végzettséggel)

Erdeklődni lehet az osztályvezetőnél személyesen, a Bp. IX., Közraktár u. 32. II. emelet. Telefon: 171-653.

A Sportfogadási és Lottóigazgatóság fogadóit a budapesti totó-lottókirendeltségek ünnözik.

1986. december 22. (hétfő)	1
1986. december 23. (kedd)	5
1986. december 24. (szerda)	1
1986. december 25. (csütörtök)	2
1986. december 26. (péntek)	5
1986. december 27. (szombat)	5
1986. december 28. (vasárnap)	2
1986. december 29. (hétfő)	10
1986. december 30. (kedd)	5
1986. december 31. (szerda)	14
1987. január 1. (csütörtök)	2
1987. január 2. (péntek)	5

A vidéki totó ünnepi nyitv megyei igazg

86. dec. 22.

Délkelet-Ázsia gazdasága

ASEAN megtorpanása

Rövid időn belül másodszer Délkelet-Ázsia gazdasági helyzete ismét változásban van. Az első alkalommal akkor volt megfigyelhető módosulás, amikor a térség országai a nyolcvanas évek elején kénytelenek voltak lemondani a korábbi megszokott 7—8 százalékos növekedési ütemekről és megelégedni 1—2 százalékkal. Az okok sokfélék. Indonézia például 1981-ben 23 milliárd dollár értékben exportált, az idénre talán 13 milliárd dolláros kivitel várható. A különbség egyértelműen az olajár csökkenésének következménye.

Gyorsan drágították

Mérséklődtek azonban más, a térség országai gazdasági életében fontos szerepet játszó termékek árai, romlottak piaci pozícióik. Ismert a részben mesterségesen „előállított” önkrisis máig véglegesen le nem zárt története is. Szingapúr esetében az 1985-ös megdőböntő megtorpanás alapvető oka alighanem az volt, hogy a kormány helytelen módon, túlságosan gyorsan drágította a munkaadó árát. Az elképzelés az volt, hogy ilyen módon kényszerítik ki a vállalatoknál a termelékenység-növekedést, az összetettebb, több hozzáadott értéket tartalmazó termékek gyártására való áttérést. A követelmény azonban túlságosan nagyra bizonyult — az egy egységre jutó bérköltségek nőttek, a külföldi vállalkozók egy része más, olcsóbb bérű országokba tette át székhelyét. A Fülöpszigetek esetében a politikai bizonytalanság a vállalkozókedv hiányának talán legfontosabb oka. Valamennyi délkelet-ázsiai országot sújtotta a legfontosabb felvevőpiacokon, Japánban és az Egyesült Államokban a gazdasági növekedés ütemének lelassulása 1985—86-ban. A térség országai egyértelműen szemben állnak az Egyesült Államokban megnyilvánuló protekcionista tendenciákkal is, melyek elsősorban kézműipari és textilexportjuk jövőjét veszélyeztetik. Thaiföld viszont talán a mezőgazdasági kivitel támogatási rendszerével elégedetlen leginkább — az olcsón megjelenő amerikai rizs saját kivitelének árszintjét is rontja.

Nem meglepő, hogy a fenti helyzetben az ASEAN-országokban sorra jelentek meg a költségvetési kiadások radikális csökkentésének kényszere. A megszorításokban talán Szingapúr ment a legmesszebb, a kormányt, szakszervezeteket és munkáltatókat tömörítő tanács hosszabb időre bérbefagyasztást rendelt el. A lépés egyébként logikus reakció volt a korábbi időszak erőltetett béremelési-

re. A restriktió mellett azonban megjelentek a kibontakozásra ösztönző elemek is. Szingapúrban például csökkentették az adókat, másutt — ez volt a gyakoribb — a külföldi tőke számára kívántak kedvezőbb működési feltételeket teremteni. Az új helyzetben „rugalmasabban” kezelik Dzsakartában és Kuala Lumpurban azokat a meghirdetett követelményeket, melyek a helyi tőke fokozatos térnyerésére vonatkoznak. In-

mindennapjaiban érezkelni volt kénytelen. Erőteljesen növekedik például a nyomás nem hagyományos — tehát feldolgozóipari termékek exportjának fokozására, ellenüzetek kötésére, nagyobb szállítások levásárlására. A fejlett országok gép- és berendezésszállítói pedig azt tapasztalhatták, hogy jelentősebb tételeket eladni már nem csupán alacsony ár és puha hitelek kérdése. Egyre gyakrabban merül fel az az

Színestelevízió-gyártó sor. Megtanulták Japántól

donéziában például a deklarált cél az, hogy a hazai vállalkozók a projektben 10 év alatt szerezzék meg a többséget. (Indulni akár 95 százalékos külföldi majoritással is lehet.) A célkitűzés továbbra is áll, de merev érvényesítését a jelek szerint nem erőltetik. Új fejlemény az is, hogy ma már meglévő vállalkozásba is be lehet külföldről szállítani, míg korábban csak új projektbe kapcsolódhatott az idegen tőke be. A nyolcvanas évek második felében valószínűleg az is tartósan megfigyelhető lesz, hogy a külföldi tőkétől a térség kormányai más, elsősorban az export fejlesztését várják el és nem a belföldi piac ellátási színvonalának javítását.

Szingapúr ment a legmesszebbre

Az „ASEAN-megtorpanásból” a külvilág néhány dolgot a kereskedelmi kapcsolat

igény, hogy az exportőrrel a kapcsolat a szállítással ne szakadjon meg, hanem az — mintegy garanciát vállalva a berendezés működéséért — hajlandó legyen közös vállalkozásra, a vásárlás ellenértékének kitermelésében való közreműködésére.

Az érdeklődés az ASEAN-piacok iránt nem lanyhult. (A külföldi vállalkozók persze a Fülöpszigeteket némi óvatossággal kezelik.) Úgy tűnik, nincs kétség abban, hogy a jelenlegi helyzet csak átmeneti, hamarosan ismét bővülni fog az import iránt az igény. A hivatalos prognózisok alátámasztják ezt. Szingapúr már jövőre növekedést mutat ki, Indonéziában is 1988-tól gyorsulásra lehet számítani. Az akkori eladásokat azonban mai piaci munkával kell az exportőröknek megalapozni.

VEGYÉPSZER Vállalat
felvételre keres:
- munkavédelmi,
tűzvédelmi
előadókat
(legalább
középfokú
végzettséggel)

Jelentkezni lehet:
Biztonságtechnikai
Főosztály
Budapest XV.,
Mogyoród útja 42.
Telefon: 692-242.

most a posta

...kellemes
meglepetéssel
szolgál

karácsonykor és újévkor
nappal is éjszakai díjkedvezményel
telefonálhat belföldre.

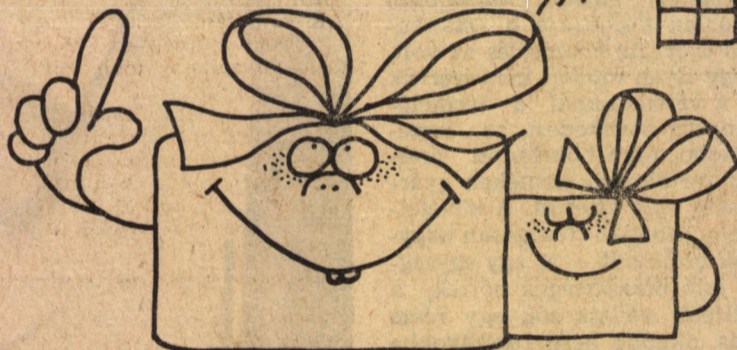

MAGYAR POSTA

link
öt,
60-ra
10-re

A Centrum Csepel Áruház
élelmiszerosztályának
karácsonyi szolgáltatása
a megrendelés szerinti

ajándékcsomag-készítés!

CSEPEL

Centrum Áruház

Jelentkezés:

Adattfeldolgozó Központ,
Lajos u. 160-162., fsz. 23.
Deli László igazgatónál.
Telefon: 887-737.

Magyar Fejlesztési Bank kötvényárfolyamai

Érvényben: december 22-28-ig

Futam- idő	A kibó- csátás öss- szege mFt	Árfolyam a névérték %-ában Vétel Eladás	Válto- zás az előző hetéhez képest	A kötvény megnevezése	Ka- mat- láb (°)	Kamat- fizetés dátu- ma hó, nap	Futam- idő	A kibó- csátás összege (mFt)	Árfolyam a névérték %-ában vétel eladás	Válto- zás az előző hetéhez képest
ható kötvények árfolyama				Komplett Szeged	11	2 1 1986-92	32	108,5	110,5	0,5
1984-90	60	111,0	113,0	Borsodi Sörgyár	11	1 31 1986-92	150	108,5	110,5	0,5
1984-93	40	110,0	112,0	Balaton Volán	11	10 31 1985-92	50	100,5	102,5	1,0
1981-98	50	98,0	100,0	Nyiregyházi Volán	11	11 1 1985-92	40	100,5	102,5	1,0
1984-91	180	98,5	100,5	Orosháza Afész	11	12 15 1985-93	30	99,0	101,0	1,0
1983-91	50	103,0	105,0	Kelet SZÖVKER	11	11 25 1985-91	20	99,5	101,5	1,0
1983-93	400	105,0	107,0	VOSZK	11	12 1 1985-91	20	99,5	101,5	1,0
1984-98	105	104,5	106,5	Szigma Kereskedelmi V.	11	10 1 1985-92	36	101,0	103,0	0,5
1984-98	45	84,5	86,5	Egri Városi Tanács	11	1 1 1986-93		109,5	111,5	1,0
1984-90	55	103,0	105,0	Arrabona II.	11	8 28 1986-93	20	102,5	104,5	1,0
1986-93	60	104,5	106,5	Dózsa Mgtsz, Veszprém	11	3 15 1986-93	15	107,5	109,5	1,0
1986-93	80	105,5	107,5	Szolnoki Széchenyi	11	4 15 1986-92	40	106,5	108,5	1,0
1985-93	170	103,5	105,5	Kanizsa Butorgyár	11	4 7 1986-92	50	106,5	108,5	0,5
1986-94	520	105,0	107,0	Mátra Volán	11	2 17 1986-91	50	108,0	110,0	0,5
1986-96	83,0	83,0	85,0	Kaposvári KEV	11	3 1 1986-92	20	108,0	110,0	1,0
1986-93	50	101,5	103,5	Győr-Sopron Iparcikk	11	3 20 1986-93	30	107,0	109,0	0,5
1986-92	70	99,0	101,0	Kiskunhalasi AG	11	3 28 1986-92	50	107,0	109,0	1,0
1986-96	81,5	81,5	83,5	Borsodi Volán	11	4 30 1986-93	50	106,0	108,0	1,0
1986-94	100	99,0	101,0	DELKER II.	11	4 30 1986-93	80	106,0	108,0	1,0
1986-91	150	98,5	100,5	Közzeti telefon I.	7	3 31 1986-96	450	69,0	74,0	0,0
1986-92	50	99,5	101,5	TVK	11	5 16 1986-93	400	105,5	107,5	1,0
1986-92	80	99,0	101,0	Hajdúsági Iparművek	11	6 16 1986-92	30	104,5	106,5	1,0
				Bajai Városi Tanács	10	5 12 1986-89	49	102,5	104,5	0,0
				Tiszakécske VT	11	5 30 1986-91	20	107,0	109,0	1,0
				MÁV	11	4 28 1986-91	200	108,0	110,0	1,0
				DELTEX	11	7 1 1986-92	30	104,0	106,0	0,5

Vezetői gondok az USA-ban

Egy szakma hanyatlása

Hiába a magas díjazás

Panaszkodnak az amerikai részvénytársaságok, mert az igazgatótanácsba mind nehezebb külső szakembereket találni. Hiába a magas díjazás, a sok kedvezmény, az arra érdemes szakembereket újabban alig lehet rábírnai igazgatótanácsosi tagság vállalására. S azon „külsősöknek”, akiknek lejár a mandátumuk, rövid időn belül eszük ágában sincs általában további „ülést” vállalni. Igencsak meglepő ez az újfajta vezetői magatartás, hiszen az évtized közepéig az USA-ban meglehetősen irigyelt szakma volt az igazgatótanácsosi tagság, és sokan megélték és ma is megélnék abból, hogy különböző vállalatok vezető testületeiben tevékenykednek.

A washingtoni kormányzat, valamint a Wall street növekvő nyomásának hatására a hatvanas években jött „divatba”, hogy külső szakembereket bevonjanak, beválásszának a cégek igazgatótanácsába. Az elmúlt évtizedben a nagyobb amerikai vállalatok vezető testületeiben általában többségbe kerültek a cég alkalmazásában nem álló igazgatósági tagok. Egy felmérés tanúsága szerint 1985-ben az ezer legnagyobb amerikai vállalat igazgatótanácsában, a tagok 63,2 százaléka volt külső szakember.

Kereszt-beülés

Szokás tehát az igazgatótanácsok körülbástyázása cégen kívüliekkel, akik különböző okok miatt és módon kerültek be a testületekbe. Egy részük baráti, rokon kapcsolatban áll a tulajdonossal, vagy a részvények többségének tulajdonosaival. Ugyancsak tekintélyes azoknak a száma, akik vezetői képességeik, szakmai hozzáértésük, nagy áttekinthetőképességük miatt kerülnek a tanácsokba. Külön csoportot képeznek azok, akik nagyszerű összeköttetések birtokában vannak, s művészi színvonalra fejlesztették a lobbizást. S végül, de nem utolsósorban minden valamire való cégnek szüksége van jól csengő nevekre: volt elnökre, miniszterre, bankvezetőre, vállalati felső szintű vezetőre.

Ezek a „nevek” — még ha minimális is a gazdasági, vállalatirányítási szakértelmük — az amerikai igazgatótanácsokban szükségesek, emelik az illető cég hírnevét, megítélését, sok esetben pedig hitelképességét. Az igazgatósági tagok, amennyiben nem állnak a cég alkalmazásában, magas tiszteletdíjban részesülnek. A statisztikák tanúsága szerint a külső tagok egy évre átlag 37 ezer dollárt kapnak, s emellett számos kedvezmény, juttatás jár nekik. Ez utóbbiak közül érdemes megemlíteni az évi több tízezer dolláros nagyságrendű utazási keretet, a bal- és életbiztosítást, valamint a külön nyugdíjat. Nem rossz üzlet tehát beülni az igazgatótanácsba. S még jobb a „kereszt-beülés”. — Legalábbis így látszik kívülről. (Amikor egy-egy jelentősebb személyiség több cég vezető testületében vállal tagságot — ezt hívja a szakmai zsargon *kereszt-beülésnek*.)

Az Egyesült Államokban jó néhányan 8—12 vállalatonál is igazgatótanácsosi tagsággal rendelkeznek. Ezekről a nagymenőkről az a mondás járja, hogy *pendliznek* egyik ülésről a másikra, és gyakorlatilag azt sem tudják, hol vannak. Ez persze a kívülálló látja ilyen „romantikusnak”, a valóságban a több tagsággal rendelkező szakemberek igen kemény munkát végeznek a tanácsokban. A City-bank egyik nyugállományba vonuló vezetője, a 69 esztendőes *Edward Palmer* például 18 cég igazgatótanácsában visel tagságot. Való igaz, hogy azok a cégek, ahol *Palmer* tagja a tanácsnak, összehangolják a testületi ülések időpontját, mert egyikük sem akarja nélkülözni szaktudását. A külső szakemberek többsége jó-

szívvvel és felelősséggel 6—7 tagságnál *nem tud többet vállalni*. A tanácsülésnek minden egyes órája tudniillik három óra felkészülést igényel. Ez a gyakorlatban annyit jelent, hogy egy vállalat havi egyszeri igazgatótanácsosi ülése 9—12 óra megelőző munkával, felkészüléssel jár. Hat vállalat esetén ez havi 54—72 óras előtanulmányt jelent, ehhez járul még az ülések időtartama. A feladat viszonylag könnyen teljesíthető, ha az igazgatósági tag nyugdíjas; de az akinek még saját vállalata is van, meglehetősen nehezen láthat el lelkiismeretesen ennyi feladatot.

Veszített népszerűségéből

A *Business Week* című gazdasági lap nemrégiben összeállítást közölt az Egyesült Államok „legtekintélyesebb” igazgatótanácsosi tagjairól. Az ismeretesebb nevek közül a kelendőség pálmáját *Robert Stone* veszi el, aki főállásban a *Kirby Exploration* cég elnöke. Emellett 12 vállalatban rendelkezik tanácsosi tagsággal, többek között a *Combustion Engineering*-ben, valamint a *Maci* áruházkonzernben. A „mellékállásokból” származó éves jövedelme 167 ezer dollár. *Gerald Ford*, az Egyesült Államok volt elnöke 10 intézménynél és vállalatnál „öregbíti” a cég hírnevét. *Ford* elnök — éves jövedelme ebből a tevékenységből 176 ezer dollár — többek között részt vesz az *American Express*, valamint a *Santa Fe* igazgatótanácsának munkájában. *Juanita Kreps* volt kereskedelmi miniszterasszony ugyancsak 10 vállalat vezető testületének tagja. Az Egyesült Államok központi bankjának szerepét betöltő *FED* egykori elnöke *Andrew Brimmer* (kiváló pénzügyi szaktekintély), például nyugdíjbavonulása után 57 neves cégtől kapott ajánlatot igazgatótanácsosi tagságra, az ajánlatok mintegy egyhatodát fogadta el...

De térjünk vissza az újszerű gondhoz, hogy ugyanis egyre nehezebb külső tagokat megnyerni az igazgatótanácsokba. Jogos a kérdés, mitől a fordulat, miért veszítettek népszerűségükből ezek a jól jövedelmező és sok juttatással járó tagsági „állások”?

Az ok: az igazgatósági tagság új dimenziókat öltött az Egyesült Államokban: gyakran kell nagy horderejű vállalatstratégiai és pénzügyi döntéseket hozni. Ezek igen alapos és időigényes előtanulmányokat, helyzetfelmérést igényelnek, amelyek a külső tagok számára egyre terhesebbek. Ugyanis saját vállalatuknál is hasonló kérdésekkel kell szembenéznük, hasonló horderejű döntéseket kell meghozniuk, s az is nagy felelősséggel jár. Végül is a „főállás” mind jobban kitölti a vezetőik munka- és szabadidejét, erejükből és idejükből egyre kevesebb futja más cégeknél. Ez abban az időben történik, amikor a „más” cégek is az optimális, a legkörültekintőbb döntést várják el igazgatótanácsuk tagjaitól...

Nagyobb felelősséggel

A mai gazdasági helyzetben, a vállalatok megújulása idején a külső igazgatósági tagok többsége a dilemmát úgy oldja meg, hogy „visszahúzódik” saját vállalata bástyái mögé — megoldásra, döntésre váró feladat ott is van éppen elég.

Természetesen nincs szó arról, hogy máról holnapra nem lesznek külső tagjai az amerikai vállalati igazgatótanácsoknak. Inkább egy megindult *folymatról* van szó, amelynek üteme a jövőben gyorsulni fog. A szakemberek véleménye szerint a külső tagok részaránya egy évtizeden belül 25—30 százalékra csökken az amerikai cégvezető testületeiben, s ez egyben azzal is jár, hogy a döntéshozatalban *nagyobb felelősség* hárul a vállalatok saját képviselőire a tanácsokban.

G. Sz.

Újévkor folytatódik

A televízióban: Évvé

Az idén is a szokásos titkolózás körítette a televízió szilveszteri készülődését. Az azonban már ideje korán kiszivárgott, hogy a legnagyobb nyüzsgés a Belpolitikai Főszerkesztőség tájékán érzékelhető. Természetesen nem véletlenül. A Szórakoztató Fősztály és a Belpolitikai Főszerkesztőség ugyanis az idén közösen készül az év vége méltó búcsúztatására. Rendkívüli jelentkezésüknek ez is a címe: *Évvége*. A közkedvelt Hétvége mintájára készül, reggel fél kilenctől másnap éjjel fél háromig. A főszerkesztőt, *Medveczky Lászlót* kértük, tájékoztassa olvasóinkat:

— Az *Évvége* igyekszik majd megőrizni a Hétvége jellegzetességeit és ugyanakkor hamisítatlanul szilveszteri lenni. A házigazda most is *Endrei Judit* és *Horvát János* lesz, a műsor most is élő adás lesz, több helyszínnel, Budapest mellett, Pécsen és Szegeden is. Műsorunknak lesznek fő vonulatai. Legelsősorban a *Kézdjünk új életet* címűt említem, ami tíz-tizenöt perces blokkokban egész nap jelentkezik, és röviden szólva az *egészséges életmódra* buzdít, játékos formában. Egész nap működik majd szolgáltató részlegünk, ennek az akciónak *Allunk rendelkezésére* a címe.

Délelőtt a gyerekeknek szeretnénk kedvezni. A *három kíván-*

ság című sorozatunkat ezúttal előben, a Budapest Sportcsarnokból közvetítjük, ahová minden gyereket szeretettel látunk — természetesen ingyen. Az esti műsor legjelentősebb újítása, hogy 19 óra 15 perctől *mindkét csatornán szórakoztató műsort adunk*.

Az alternatív esti műsorban igen sokféle produkció közül lehet majd választani. Lesz természetesen *Szuperbola*, láthat-

Az idén mikor le

Furcsa kérdés, nem kevésbé furcsa válaszok.

— Aki nagyon akarja, annak már december 30-án. Esetleg január 5-én, de ha ragaszkodik a hagyományokhoz, megünnepelheti természetesen december 31-én is.

— ???

Farkasházy Tivadar, *Kaposy Miklós* és *Sinkó Péter* a rádió szilveszteri műsorának szerkesztői családi külsőjű, magánkiadásúnak látszó kazettát varázsolnak elő.

— Évek óta nem találtunk rá vállalkozót, az idén végre saját szervezésben nyélbeütöttük a dolgot. Az RTV Kereskedelmi Irodájával szövetkezve megjelentetjük a Rádiókabaré szilveszteri műsorát már a két ünnep között — mondják a szerkesztők.

— *Ez valami reklámfogás? Vagy olyan szegények, hogy*

A krónikák szerint — éppen ma — hétszázötven esztendeje annak, hogy *Julianus* barát Lengyelországon keresztül visszatért Magyarországra. Ki volt a több mint hétszáz év előtti utazó szerzetes, s mi indította útjára?

Az 1220-as évek táján, a domonkos kun misszió merész terveket szőtt, a mind keletre terjeszkedő térítés érdekében. Terveiket a pápa és az ifjú Béla herceg is támogatta. A térítés eszméje egybekapcsolódott egy másik — meglehet csak a történelmi emlékezetben, de elevenen élő — feltételezéssel, hogy ugyanis keleten még élnek magyarok. Az első, négy tagból álló domonkos expedíció 1232 táján indulhatott el, hogy meglelje a keleti magyarokat. A vándorút során a négy barátból csak egy — *Ottó* — maradt életben, aki hazatérve elmondta tapasztalatait, majd meghalt. A domonkosok, érve a térítési vágytól, ismét négy barátot indítottak útnak, világi ruhában, pogány módra hosszúra növesztett hajjal. Kíséretet Béla herceg adott melléjük. A négy szerzetes egyike volt *Julianus*.

Szárazföldön, Bulgárián át Bizáncia mentek. Itt tengerre szálltak, s több mint egy hónapi hajóút után a mai *Tamany* városánál értek partot. A Kubán torkolatától 13 napon át vándoroltak a sivatagban, majd eljutottak *Alániába*. Itt hosszabb időre meg kellett szakítaniuk útjukat, mert a tatároktól való félelem miatt nem kaptak kíséretet. Fáradság és nélkülözés, éhezés és betegség volt osztályrészük. Egyikük meghalt, ketten visszafordul-

Julianus barát

tal. *Julianus* egyedül maradt, majd egy mohamedán pap szolgálójul szegődve, eljutott *Nagy-Bulgáriába*. Az ország egyik nagyvárosában *Julianus*

Julianus barát szobra a budai várban, a Hilton Szálló dominikánus udvarában

Fotó: Bánkuti András

egy magyar nőt talált, aki a keleti magyarok földjéről ide ment férjhez. Útbaigazítása nyomán *Julianus* megtalálta a nagy Etül (valószínűleg a Volga) mellett élő keleti magyarokat. *Riccardus* jelentése (ilyen néven írt) szerint a volgai magyarság nyelvünket beszélte,

fimcoop
A „FIMCOOP”

Finomkerámiaipari
Közös Vállalat

felvételre keres:

pénzügyi-számviteli

osztályvezetőt.

A munkakör betöltéséhez

legalább mérlegképes

könyvelői képesítés

és 5 éves szakmai

gyakorlat szükséges.

Főkönyvi könyvelőt

mérlegképes,

de legalább képesített

könyvelői végzettséggel

és több éves

szakmai gyakorlattal.

Pénztárost

középfokú közgazdasági

végzettséggel és

több éves gyakorlattal.

Jelentkezni lehet

a fenti címen írásban,

vagy a 321-339-es,

321-332-es

telefonszámon.

A VITAMINSKALA

„A” kategóriás kiskereskedelmi pályázatot hirdet 1987. január 1-jétől kezdődő évi jövedelemérdekeltségű üzlet

116. sz. bolt, Döbrentei t.

319. sz. bolt, Vörösvári út

702. sz. bolt, Dembinszky

728. sz. bolt, Bethlen G.

747. sz. bolt, Dohány u. 5.

830. sz. bolt, Mező I. u. 3.

833. sz. bolt, Diószeghy S.

836. sz. bolt, Illés u. 4.

941. sz. bolt, Börzsöny u.

1902. sz. bolt, Ady E. u. 15.

2018. sz. bolt, Magyar u. 5.

2033. sz. bolt, Nagykőrösi

2035. sz. bolt, Lázár u. 56.

2048. sz. bolt, Lázár u. 94.

A felsorolt boltok 1–3 főve

A pályázat tartalmazza:

— személyi adatokat,

— szakmai végzettséget, gy

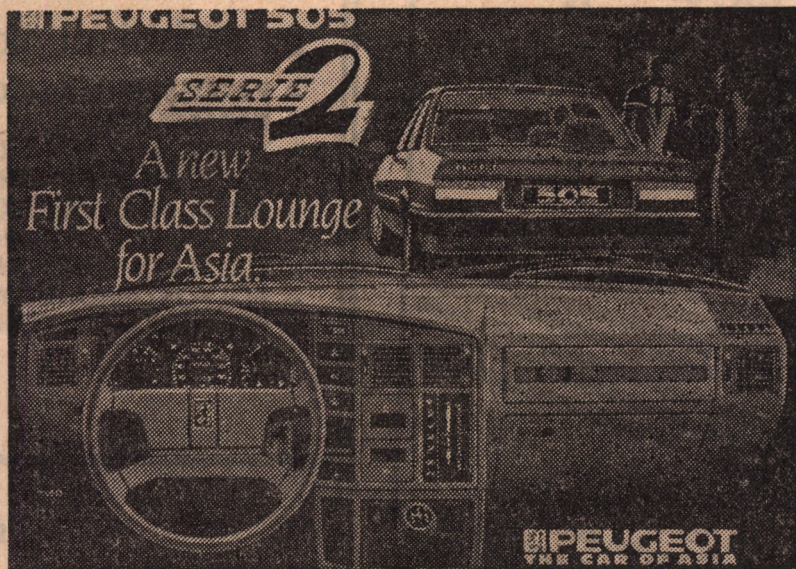
— jelenlegi munkahelyét, r

Érde

CÍM: Budapest IX.,

Gépkocsigyártás Tajvanon

Új versenytárs született

Hirdetés egy helyben megjelenő lapból. A multinacionális autógyártók célpontja

Japán és Dél-Korea után Tajvan is tervezi belépését a délkelet-ázsiai gépkocsixportörök sorába. Az Egyesült Államokban már „riadót fújnak”. Detroit ugyanis ebben az esetben is tart az olcsó autók özönétől. A jelek szerint a nagyobb mennyiségű autózón Tajvanról csak néhány év múlva indul meg, az ottani gépkocsigyártás ugyanis csak most érte felnőttkorának küszöbét.

Tajvanon jelenleg hat autógyár működik, amelyek egy-egy külföldi modell összeszerelését végzik viszonylag kis mennyiségben. A gyárak külföldi tőke bevonásával létesültek, s a tajvani autógyártásban számottevő részesedéssel rendelkezik a Nissan, a Honda, a Mitsubishi, a Ford, a Peugeot-Citroen, valamint a Renault. 1985-ben a tajvani közös tulajdonú autógyárak 113 ezer személygépkocsit szereltek össze, teherautógyártásuk pedig elérte a 36 ezer darabot. A gépkocsik szinte kivétel nélkül a hazai piacon kerültek értékesítésre. A nagyobb méretű és exportképes gépkocsipar kialakításához a „lökést” a jen számottevő erősödése adta meg. A Tajvanon összeszerelt autók ugyanis többségében japán alkatrészekből készülnek, s a megerősödött jen jelentősen megrágította az importot, s ezen keresztül a termelési költségeket.

Elkezdeni érdemes

Az import megdrágulása egyúttal arra is készíti a hazai autógyárakat, hogy fokoz-

zák a Tajvanon készült alkatrészek arányát az összeszerelt gépkocsikban. Ráadásul a kormány nemrégiben mérsékelte az import gépkocsik vámját, hogy ezzel is készítse a hazai autógyártást a versenyre. Szakemberek véleménye szerint amennyiben a tajvani autógyártás rövid időn belül függetleníteni tudja magát a Japánból származó alkatrészekről és részegységektől, néhány éven belül ütőképes exportágazattá alakulhat át.

A sziget legnagyobb autógyára a Nissannak közös vállalkozásban működő Yue Long Motor, amely mintegy 40 ezer autót szerel össze évente. (Érdemes megjegyezni, hogy a piackutatások tanúsága szerint a tajvani piac felvevőképessége nem haladja meg az évi 150 ezer darab személygépkocsit.) A Ford Lio Ho Motor autógyár 70 százalékban a második legnagyobb autógyártó vállalat tulajdonában van. Ez a tajvani cég nemrégiben szerződést írt alá Kanadával 12 ezer személyautó exportjáról. A kis méretű és alacsony fogyasztású kocsikat Kanadában Mercury Tracer név alatt fogják majd forgalmazni. A Fordleányvállalat első nagyobb külföldi megrendelését mindenekelőtt alacsony árának köszönheti. A versenyképes ár annak az eredménye, hogy Tajvanon — a versenytársakhoz képest — igen alacsony a munkabér. Míg Japánban az átlagos órabér eléri a 14 dollárt, Tajvanon ez az összeg nem haladja meg a 3,5 dollárt.

Miután Tajvan arra törekszik, hogy alkatrészgyártását

különösen versenyképessé fejlessze, a nyugati autógyárak részéről megnőtt az érdeklődés az ottani termelési lehetőségek iránt. A Toyota például alkatrészgyártat és összeszerelő üzemt szándékozik létesíteni a szigeten. Ez utóbbi a tervek szerint 1988-ban 40 ezer kisautót fog gyártani. A Fuji Heavy Industries — a Subaru márkájú kocsik gyártója — a tervek szerint ugyancsak 1988-ban kezdi meg a gépkocsigyártást Tajvanon, egy helyi motorkerékpár-gyártó cég részvényei egy részének felvásárlása után.

Éles szemmel figyelik

A Ford és tajvani vállalata 36 millió dolláros beruházással bővítette az autógyártó kapacitást. A kapacitásbővítésre azért volt szükség, mert Kanada mellett az USA-ban is kedvezőek a Mercury kisautók értékesítési lehetőségei. (A tervek szerint ebből a típusból a következő években összesen 30 ezer darabot szállítanak majd az Egyesült Államokba.) A Ford — akárcsak a többi Tajvanon érdekelt külföldi autógyár — első számú rövid távú célkitűzése az összeszerelt gépkocsik belföldi alkatrész- és részegységárának a növelése. A Tajvanon készülő Ford-autók jelenleg mindössze 15 százalékban tartalmaznak a szigeten készült alkatrészeket, s a Ford tervei szerint ez az arány 1987 közepére meghaladja majd a 30 százalékot. A jelenlegi elképzelések szerint két év múlva a hazai „tartalom” mintegy 50 százalékos lesz, s az évtized végére ez 70 százalékra fog emelkedni. Az amerikai autógyárak látszatra saját maguk ellen dolgoznak, hiszen az olcsó tajvani kocsikkal saját magának támasztanak versenyt az amerikai piacon. Valójában azonban eladásukat így tudják fokozni, ugyanis az amerikai munkabérek olyan magasak, hogy az importkocsik mindenképpen versenyképesebbek.

Noha termelési méreteinél fogva a tajvani autógyártás még nem jelentős, a konkurencia éles figyelemmel kíséri minden ottani fejleményt. Két évtizeddel, illetve öt esztendővel ezelőtt ugyanis még a japán és a dél-koreai autógyártás sem tartott sokkal előbbre, mint a mai tajvani autógyártás...

Intellektuális bűncselekmény

Pénzes titkok

Az Egyesült Államokban és Angliában az utóbbi időben egyre több gondot okoznak az értékpapíripiacokat felügyelő szervezeteknek azok az ügyek, amelyben a nyertesek *hivatali beosztásukkal összefüggő információk jogtalan felhasználásával* jutottak jelentős profithoz. „Kereskedés belső információk alapján” — ez a cselekmény hivatalos megnevezése. Elkövetésére pedig a következőképpen kerülhet sor.

A jövőbeni *visszaélő* egy beruházási bankban keres magának munkát. Az természetes, hogy a szükséges bizonyítványokkal rendelkezik. A bizalmas információkkal való visszaélés ugyanis kifejezetten *intellektuális bűncselekmény*. A legelőnyösebb pozíció számára természetesen az, ha a pénzintézet *vállalati fúziókkal* foglalkozó részlegén alkalmazták. A legtöbb értékelhető anyaghoz, utaláshoz ugyanis munkakörénél fogva itt juthat. A fúziók ugyanis cseppet sem békésen zajlanak, sokszor az *uralomra törekvő vállalatnak* — *tőzsdei értelemben persze* — „erőszakot” kell alkalmaznia. Ami pedig abból áll, hogy közleményben hívja fel a megtámadott cég részvényeseinek figyelmét arra, hogy hajlandó az értékpapírokat a *piaci ár felett* is megvenni. (Ha nem tenne ilyen előnyös ajánlatot, aligha figyelnének fel rá. Márpedig az ellenőrzést megszerezni kívánóknak gyorsan kell cselekednie, mielőtt a célba vett vállalkozás ellenajánlattal élhetne vagy védekezésül jelentősebb anyagi forrásokat koncentrá-

hat.) Természetes következmény, hogy ilyenkor nemcsak a szóbanforgó részvény árfolyama emelkedik a tőzsdén, hanem jelentős nyereségre tesznek szert azok is, akik részvényhez ugyan csak a megelőző napokban jutottak, de azt eladni már a *harctól felforrósodott légkörben* tudják. Ilyen szerencséje elvileg bárkinek lehet. Biztosra mehet azonban az, aki munkaköréből adódóan tudja, hogy egy hét múlva X vállalat be fogja jelenteni: meg kívánja szerezni Y cég részvénytöbbségét...

Kizárt dolog persze, hogy a szó szoros értelmében *pénzt érő információt* a szorgos alkalmazott „helyben” be tudná váltani. Valószínűleg az első próbálkozásokor lebukna, a vélt megbízást kapó alkusz cég hivatalból jelezne gyanúját a bank vezetésének.

A nagy pénzért így alaposan meg kell dolgozni. Először is el kell utazni Panamába vagy Liechtensteinbe. Már az országok kiválasztása sem lehet a véletlen műve. Gondosan kell ugyanis ügyelni arra, hogy a műveletek helyszíne „biztos” legyen, hatóságai és bankjai *jól őrizzék* meg az üzleti titkokat. (A bizalmas tranzakciókat lebonyolító üzletembereket e szempontból a közelmúltban már érték némi meglepetések.) Három éves jogi harc után az amerikai Értékpapír és Tőzsdebizottság elérte, hogy a *svájci hatóságok felvilágosítást adtak éppen bizalmas információk törvénytelen felhasználásával kapcsolatban*. Hasonló ered-

ményre vezetett a Kajmán-szigetekre gyakorolt diplomáciai nyomás is. Panama és Liechtenstein azonban *még szilárdan ellenállnak*. Ezen országok tehát a *megfelelő* helyszínt jelentik. Valamelyikükben kell egy *értékpapírokkal foglalkozó kereskedőházat* alapítani — az esetek többségében persze csak *postafiók-vállalatról* van szó.

A technikai feltételek így adóttak, megkezdődhet a művelet. Amint a fúzióról szóló információ birtokába jut, az alkalmazott már cselekedhet is. Lehetne persze várni és a döntést más forrásokból megerősíteni. Ez azonban azzal a veszéllyel járhat, hogy tranzakciója *túlságosan közel esik* időben az egyesülés formális bejelentéséhez és a tőzsdebizottság esetleg vizsgálni kezdi a megbízó személyét. Ez pedig természetesen veszélyes lehet annak ellenére, hogy a valódi névnek a sok vállalat ellenére nincs nyoma. A bankok *nem ismerik*, kiről is van szó, ők csak a kereskedőház megbízását teljesítik.

A megbízás pedig — kódolva, természetesen, hogy csakis a címzett érthesse — egy londoni alkusz cégnek szól bizonyos részvények megvásárlásáról, majd később eladásáról. Ha a hatóságok mégis valami *gyanúsít* találnának az ügyben, úgy legfeljebb csak a bankig juthatnak el. Az üzleti titok védelme miatt a valódi számlatulajdonos *neve nem merülhet fel*. Ő majd a nyereséget „tisztára mosva” visszajuttatja az Egyesült Államokba vagy Angliába.

G. Sz.

Tévé reggeltől éjszakáig

Az amerikai nagyvárosok utcáin a televíziós társaságok több tucat mikrobuszt, amolyan mini közvetítőköcsit „kóboroltatnak” a nap 24 óráján keresztül. A kisbuszok tetején közvetítő-antenna és a készletléti kamera. A látszólag céltalan — de valójában nagyon is jól megszervezett — „autózás” célja a televíziós hirdetésekkel feladó cégek minél teljesebb kiszolgálása. Az a tévétársaság ugyanis, amely az eseményekkel szinte egy időben tudósít, érthető módon nagyobb népszerűségnek örvend a nézők körében. S ha egy programot többen néznek, többen látják a hirdetéseket, következőképpen a bankok és a vállalatok több reklámot helyeznek el az illető televíziós cég műsoráiban. Ezért „vadásznak” elsősorban a különböző utcai szenzációkra a szinte menetrend szerint közlekedő közvetítőköcsik. Az Egyesült Államokban a televízió gazdasági vállalkozás, hiszen csaknem minden műsor mögött ott állnak a szponzorok, a hirdető, akik még a műsorpolitikát is meghatározzák.

Háttérnézés

A statisztikai felmérések tanúsága szerint, az amerikaiak naponta 6-7 órát töltenek a televízió képernyője előtt, a gyerekeknél ez az időmennyiség eléri a

8 órát is. Egy-egy család átlagosan 20-25 programot vesz készülékén. A műsorok, illetve a csatornák fele nagy, úgynevezett kereskedelmi televíziós társaságok — ABC, NBC, CBS stb. — kezében van, s ugyancsak mintegy 50 százaléka előfizetéses, kábeltelvíziós hálózat. Ez utóbbiak szakosodtak: több hálózat csak filmeket sugároz 24 órán keresztül, 2-3 társaság csak sportműsort ad, mások komoly- vagy könnyűzenével szórakoztatnak. A CNN-hálózat viszont 24 órán keresztül híradót sugároz, egy másik társaság pedig ugyancsak egész nap meteorológiai hírekről tudósít. Ki-ki izlése szerint fizet elő az USA-ban, általában 10-15 kábeltelvíziós programra. Egy-egy csatorna előfizetési díja havonta általában két dollár körül van. (Érdemes megjegyezni, hogy az USA több államában működik pornócsatorna, de a mintegy hárommillió homoszexuális is rendelkezik önálló műsorral.)

Az amerikai otthonokban reggelként, a rádió helyett a televízió „szól”, a színes magazinműsorok tájékoztatnak kül- és belpolitikáról, közlekedésről, időjárásról, új filmekről és színházi előadásokról és megannyi más „egyperces” témáról. Estétként az amerikaiak háttér-televízióznak, vagyis vacsora, tanulás, vendégeskedés, beszélgetés közben is kezük ügyében van a távirányító, hogy „végigszánkózzanak” a programokon. Miután a munkaidő az USA-ban általában reggel 9 után veszi kezdetét, a nagyvárosi ablakok még éjjel 1 óra körül is tévézésről tanúskodnak.

Az amerikai televíziós műsorokban az erőszak, a gyilkosság, a krimi és a vetélkedők uralkodnak. A képernyők kifogyhatatlan mennyiségben ontják a krimiket és újabban a régi filmeket. Nem kis teljesítmény a számtalan központi, helyi és kábeltelvíziós csatornán kitölteni az egész napos műsoridőt, nem csoda tehát, ha futószalagon készülnek a kommersz bűnügyi történetek — ráadásul azonos kaptafára.

Vannak persze igen színvonalas műsorok is, ezek főleg azokon a csatornákon kerülnek sugárzásra, amelyek nem a hirdetések, hanem cégek és intézmények adományából tartják fenn magukat. Ezeket a csatornákon sok ismeretterjesztő és történelmi összeállítás, hangversenyeket, színvonalas tévéjátékokat, érdekes vitaműsorokat sugároznak. S a műsort nem szakítják meg 5-10 percenként a hirdetések...

A híradó hirdetései

Az amerikai televíziózás ugyanis általában a hirdetésekre épül. Sok televíziós társaság egyetlen bevétele a hirdetések sugárzása. Ismét csak a statisztikák szerint, az amerikai televíziós társaságok naponta összesen mintegy ötezer hirdetésnek adnak helyet. Természetesen a legborsosabb hirdetési díjat a fő műsoridőben kell fizetni: este 8 és 11 óra között egy félperces hirdetés sugárzásának tarifája 350-500 ezer dollár között mozog. Biztosan félmillió dollárt kell fizetni, ha országos sporteseményt, nagyszabású show-műsort vagy éppen szuperizgalmas krimi, filmsorozatot sugá-

roznak. Délelőtt, kora délután, valamint a hajnali órákban már 50-100 ezer dollárért is kaphatnak a hirdető cégek képernyőt. (Az éjjeli utáni és hajnali műsoroknak a nézőszáma a felmérések szerint, eléri a 30 milliót, s ha ezeknek csak 10 százaléka vásárol hirdetést után, már többszörösen megtérül a befektetés.)

A piacutató és közvélemény-kutató vállalatok telefonon, levélben és személyesen állandóan méri a műsorokat, illetve az egyes tévétársaságok nézettségét. A hirdetőket rögtön elpártolnak onnan, ahol csökken a műsorok nézőszáma, a televíziós vállalatnak ezek után össze kell magát szednie (legalábbis, ami a műsorok amerikai értelemben vett minőségét illeti), hogy el-tartóit visszahódítsa. A hirdetőnek egyetlen célja van: üzenete minél több nézőhöz jusson el, árujára minél nagyobb közönség előtt hív-hassa fel a figyelmet.

A legnézettebb műsor az USA-ban is a híradó. Ennek megfelelően borsosak a hirdetési tarifák, hiszen az idő korlátozott: a törvény szerint, a 30 perces híradóból 6 percet foglalhatnak el a hirdetések. Nem véletlen tehát, hogy az amerikai televíziós vállalatok anyagi és technikai erőforrásait a friss, eseménydús híradásra összpontosítják. Egyrésztől a néző nem maradhat le semmilyen fontos eseményről, másrészt a tévétársaság sem, mert ha igen, akkor a szemfülesebb, gyorsabban tájékoztató híradó nyer el több és értékesebb hirdetést. Kíméletlen verseny folyik az amerikai tévések között a „híréri”, az elsőséget, az azonnali tudósítási és nyilatkozatkérési lehetőségért.

Egyenesadás mindenről

Egy-egy csatorna naponta 6-8 híradót sugároz, s ezekben igyekeznek minden fontos, elsősorban helyi eseményről beszámolni. (Az amerikai néző csak akkor kap kitekintést az USA határain túlra, ha külföldön fontosabb tárgyalásra kerül sor, vagy éppen katasztrófa sújt valahol, illetve terrorista akciót bonyolítanak le.)

Az amerikai néző gyakorlatilag minden fontosabb hazai, s néha nemzetközi eseményt karosszékéből, a történéssel egyidejűleg nézhet végig. Egyenesadást sugározott a televízió a Challenger űrrepülőgép tragikus felszállásáról, a Fülöp-szigeteki elnökválasztásról. A reykjavíki csúcstalálkozóra féltucat tévétársaság küldött népes stábot helyszíni közvetítésre; egy New York-i gyilkosság helyszínén pedig a rendőrséggel egy időben jelennek meg a tévések. S legyen bármiről is szó, érkezzék a kép és a hang akár 15 ezer kilométer távolságból is, a hirdetések minden eseményt félbeszakítanak a képernyőn. Mert a kólának, szappannak, az ételízesítőnek, a parfümnek és a többi árucikknek fogynia kell — bármi is történjék az Egyesült Államokban és a világon.

(— asz —)

A NAP PROGRAMJÁBÓL

RÁDIO

Január 10., szombat

KOSSUTH:

14.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 14.10: A hét embere. — 14.20: Mindennapi irodalmunk. — 14.50: Régi híres énekesek műsorából. — 15.10: Új Zenei Újság. — 15.54: Reklámparadé. — 16.00: 168 óra. — 17.30: Népdalelőadók hangalbuma. — 18.14: Hol volt, hol nem volt... — 18.25: Könyvüldönzságok. — 18.30: Hírek. Időjárás. Sport. — 18.45: Rádiószínház. Sárka telefon. Vészi Endre hangjátéka. — 19.30: A Rádió Dalszínháza. Offenbach: Kékszakáll. Daljáték — három részben. — 21.28: Klasszikusok szimfónizátoron. — 22.00: Hírek. Időjárás. Sport. — 22.14: Európa hangversenytermeiből. A Bajor Rádió szimfonikus zenekarának hangversenye. — 23.37: Ivo Andrić versei. — 24.00: Hírek. Időjárás. — 0.15—5.50: Éjfél után.

PETŐFI:

14.00: Magunkat ajánljuk. — 17.00: Hírek. Időjárás. Utközben. — 17.05: Katona Klári énekel (szt). — 17.30: Szóalkotó antikvárium. — 18.30: Tip-top paradé. A Tremeloes együttes felvételeiből (szt). — 19.00: Hírek. Időjárás. Utközben. — 19.05: Zenés játékokból (szt). — 19.28: „A lét semmivé sose válhat!” Legkedvesebb verseiből válogat: Mensáros László. — 19.51: Elvis Presley összes felvétele (szt). — 21.00: Hírek. Időjárás. Utközben. — 21.05: Nevek ürrügyen. Picasso (szt). — 22.05: Slágerrel slágerre — külföldi ajdonságok (szt). — 22.45: Bangó Margit cigánydalokat énekel (szt). — 23.00: Hírek. Időjárás. Sport. — 23.15: Dzsessz (szt). — 0.15—5.50: Éjfél után.

3. MŰSOR:

14.05: Lemezbörze helyett (szt). — 15.00: Kritikusok fóruma. — 15.10: Új lemezeinkből (szt). — 16.00: Martinu: Micseszonyunk mirakuluma (szt). — Közben 17.41: Mesterek köszöntése. Kassák Lajos versei. — 19.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 19.05: Zenei karizetika (szt). — 20.32: Kurtág György műveiből (szt). — 20.50: Holnap közvetítjük. — 21.10: Bemutatjuk a Magyar Hanglemezyártó Vállalat új Liszt-lemezeit — Lantos István zongorázik (szt). — 22.00: Mi újság a régi zene világában? (szt). — 22.40: Pegazus istállója. — 23.30: Hírek. Időjárás.

Január 11., vasárnap

KOSSUTH:

6.00—7.30: Jó reggelt! — 7.30: Találkozások. — 8.00: Hírek. Időjárás. Sport. — 8.10: Öt kontinens hét napja. — 8.25: Enekszóval, muzsikával. — 8.54: Reklám. — 9.00: Amikor én még... Gregor Józseffel beszélget Szabó Eva. — 10.00: Hírek. Időjárás. — 10.05: Edes anyanyelvünk. — 10.10: Örökzöld dallamok. — 11.00: Gondolat-Jel. — 12.00: Déli Krónika. Sport. — 12.15: Harminc perc alatt a Föld körül. Nemzetközi magazin. — 12.45: Egy korty tenger. — 12.55: Bach: 127. kantáta. — 13.20: Az élő népdal. — 13.30: Szonda. — 14.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 14.10: Művész-lemezetek. — 14.59: „Félelmetes és varázslatos”. — 16.00: Hírek. Időjárás. — 16.05: Két hegedű-zongoraszonáta. — 16.58: A filmkocka el van vetve...? Jelenlétben — a filmgyártásról. — 17.28: Magyar művészek operettfelvételeiből. — 18.15: Hol volt, hol nem volt... — 18.30: Hírek. Időjárás. — 18.40: Biblia. Magyar nyelvre fordította Károli Gáspár, rádióra alkalmazta és rendezte Bozó László. — 19.50: Népdal-est. — 20.39: Verdi: Aida. Négyfelvonásos opera. — Közben 22.00: Hírek. Időjárás. Totó. — 22.10: Sporthíradó. — 23.28: Schubert: IV. (Tragikus) szimfónia. — 24.00: Hírek. Időjárás. — 0.15—4.20: Éjfél után.

PETŐFI:

6.00: Dallamoktól (szt). — 7.00: Hírek. Időjárás. Utközben. — 7.05: Az evangélikus egyház felőrsége. — 7.35: Vasárnapi orgonamuzsika (szt). — 7.52: Torna. Műsorismertetés. — 8.00: Hírek. Időjárás. — 8.05: Hát ti mit képzeltek? Takács Vera hangjátéka. — 8.40: Az MRT gyermekkorusa énekel (szt). — 9.00: Hírek. Időjárás. Utközben. — 9.05: Könyvüldönzságok (szt). — 9.57: A Magyar Rádió Karinthy Színpadja. Alku az ördöggel. Moldova György szatírja (szt). — 11.00: Hírek. Időjárás. Utközben. — 11.05: Reklám. — 11.10: Vasárnapi koktél (szt). — 12.00: Reklám. — 12.03: Jó ebédhez szól a nőne (szt). — 13.00: Hírek. Időjárás. Utközben. — 13.05: Mit hallunk? — 13.30: „Kinek ha-

jabam csillagok” — verseit elmondja Pintér Lajos. — 13.45: Időjárás és vízállásjelentés. — 14.00: Szászország Színház. A fehér szarvas. James Thurber meséje rádióra alkalmazva. — 14.48: Pászti Miklós: Népdalkantáta bukovinai székel népdalokra (szt). — 15.00: Hírek. Időjárás. Utközben. — 15.05: Táskarádió. — 16.00: Poptarisznnya. — 21.00: Hírek. Időjárás. Utközben. — 21.05: Társalgó. Másfél óra irodalomkedvelőknek. — 22.30: Julio Iglesias énekel (szt). — 23.00: Hírek. Időjárás. Totó. — 23.10: Örökzöld filmmelódiák (szt). — 0.15—4.20: Éjfél után.

3. MŰSOR:

6.00: Hírek. Időjárás. — 6.03: Népszerű muzsika — koránke-lőnek (szt). — Közben 7.00: Hírek. Időjárás. Utközben. — 8.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 8.07: Időszaki kiállítások. — 8.12: Komoly zenei kívánságműsor (szt). — 10.00: Új Zenei Újság (szt). — 10.45: Öt kontinens hét napja. — 11.00: Kis magyar néprajz. — 11.05: Az MRT szimfonikus zenekarának matinéja (szt). — Közben kb. 12.05: Egy pályavonzásában. — Kb. 13.05: Hírek. Időjárás. — Kb. 13.09: Műsorismertetés. — Kb. 13.10: Eszperantó híradó. — Kb. 13.20: Andreas Segovia gitározik (szt). — 13.40: Hi-Fi variaték (szt). — 15.10: Operarészletek (szt). — 16.00: Lükurgosz, a hűsleves. Márton László hangjátéka (szt). — 16.44: Nő-dalkórusok (szt). — 17.00: Brahms: III. szimfónia. — 17.38: Glenn Gould zongorázik (szt). — 18.30: Na maternem jeziku. A Magyar Rádió szerbhorvát nyelvű nemzetiségi műsora Pécsről. — 19.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 19.05: In der Muttersprache. A Magyar Rádió német nyelvű nemzetiségi műsora Pécsről. — 19.35: Mahler: Dal a Földről — szimfónia (szt). — 20.40: Népzene sztereóban (szt). — 21.11: Rockújság (szt). — 22.03: Byrd: A csata (szt). — 22.30: Friedrich Schiller és a muzsika. — 23.30: Hírek. Időjárás.

TELEVÍZIÓ

SZOMBAT

14.15: Képzés. — 14.20: Zene-bona. — 15.00: Ön; jelölt! — 16.00: Pipafütybén a nagyon komoly könnyű irodalomról. Hegedűs Géza műsora. — 16.55: Reklám. — 17.00: Híradó. — 17.15: Jön... jön... jön... — a XXI. század! — 18.00: Szép magyar tánc. Duna menti táncok. — 18.05: Jogi esetek. — 18.55: Családi torna. — 19.00: Reklám. — 19.10: Esti mese. — 19.20: Reklám. — 19.30: Híradó. — 20.00: Vers — mindenkinek. Csokonai Vitéz Mihály: Szerelendám a csikóbőrös kulacshoz. Elmondja: Funtek Frigyes. — 20.05: Tobi László: Nem probléma. Tévéték. — 21.15: Pygmalion. Balettfilm. — 21.30: Elvesztett boldogság. Francia film (1946. — FF) — 23.10: Híradó 2. — 23.20: Himnusz.

2. MŰSOR:

9.00: A szerencselovag. NSZK — csehszlovák tévéfilmsorozat VIII/4—5. rész (ism.). — 11.00: Unser Bildschirm. A Pécsi Körzeti Stúdió német nyelvű nemzetiségi műsora. — 15.55: Rába ETO—MTSV Schwabing. Kupagyőztesek Európa Kupája férfi kézilabda-mérkőzés. Közvetítés Győr-ből. — 17.20: Tévétükör. Szecskó Tamás jegyzete. — 17.35: Panoráma. A Külpolitika Szerkesztőség világpolitika magazinja. Különkiadás — Külpiaci órjárt. — 18.05: Öt évszázad festészete. NDK képzőművészeti rövidfilm. Klasszicizmus és romantika. — 18.30: A fekete város. Tévétévéfilmsorozat. 2. Szemet szemért (ism.). — 19.30: Krakko örökön a régi. Lengyel kisfilm (ism.). — 20.00: Képzés. — 20.05: Verdi: Requiem. Az amszterdami Concertgebouw Zenekart és Holland Enekegyüttest Riccardó Muti vezényli. — 21.30: „Számadás”. — 22.10: Képzés.

VASÁRNAP

9.05: Hírek. — 9.10: Tévétorna. — 9.15: Kistestvér születik Angol kisfilm. — 9.40: Csörgősipka. Ki ez? — 9.55: Zené cirkusz. Francia film (ism.). — 10.55: DMVSC—Szelhoztechnika. Krasznodár. Kézilabda Kupagyőztesek Európa Kupája női mérkőzés. Közvetítés Detrecéből. — 15.20: Képzés — 15.25: A Közönségszolgálat tájékoztatója. — 15.30: Karcsoltam. Társasjáték. — 16.11: Reklám. — 16.15: Rácz Aladé cimbalomverseny. I. középdör-tő 1. rész. Közvetítés a Pataky István Művelődési Központból. — 17.20: Reklám. — 17.21: Delta. A Művelődési Főszervezet tudományos magazinja. — 17.50: Nézzük együtt — Pálfalvi Nándorral. — 18.21: Reklám. — 18.25: Családi torna. — 18.30: Meséről meséről. 1. A három jóbarát. — Román rajzfilm. 2. Leo és Fred. — Ünnepi ebéd. Magyar rajzfilm. — A nagy ho-ho-horgász. — Reszkessetek, halacszkák! Magyar rajzfilm. — 19.00: A Hé — 20.05: Az agyagfigurák legendája. Kínai film. — 21.45: Telesport. Összefoglaló a S Moritzban rendezett kétféle vb-ről. R. Reporter. — Knéz Jenő. Tudósítás a nemzetközi junior vívóversenyéről a Budapest Sportcsarnokból. — R. Reporter. Dávid Sándor. A márgus. Portréfilm Verébes József.

zsef. — 22.45: Hírek. — 22.50: Himnusz.

2. MŰSOR:

16.05: Képzés. — 16.10: Bán Frigyes-sorozat. Kár a benzinnért. Magyar film (1964 — FF) — 17.25: Telesport. Az év ifjúsági sportolója vándordíj átadása. — 18.15: Gondolkodó. A Művelődési Főszervezet tudományos hetilapja. — 19.00: Shakespeare összes drámái a BBC feldolgozásában. Szentiványi Álom. — 20.50: Mozaik. Mozi, tévé, video. — 21.30: A Hét. — 22.35: Képzés.

SZÍNHÁZ

SZOMBAT

Operaház: Bánk bán (Ifj. ea. de 11); Werther (T. bérl. 3. ea. 7) — Erkel Színház: Az álarcosbál (Báthy A. bérl. 4. ea. 7) — Zeneakadémia: „Hangok nagy tanárja” (I. sor. de fél 11. II. sor. du 4) — Budapesti Művelődési Központ: Mesés muzsika (de fél 11) — Pesti Vigadó Kamaraterem: Utvesztő (du 3) — Katona József Színház: Stiflusgyakorlat (du fél 3); L'illusion Comique (Színpadi mutatvány. fél 8) — Nemzeti Színház: István, a király (7) — Várszínház: Macska a forró badogtetőn (7) — Vígyszínház: Sevilla csillaga (Szerémi bérl. 2. ea. 7) — Pesti Színház: Különóra — Kopasz énekesnő (7) — Madách Színház: Kean, a színész (7) — Madách Kamara: Páratlan páros (7); Hotélie (este fél 11) — Fővárosi Operettszínház: „Remény” (du fél 3, 7) — Józsefvárosi Színház: Colomb (7) — József Attila Színház: A kitesztótt (Premier 2. 7) — Thália Színház: Családi ágy (7) — Thália Stúdió: Lelkiklik-nika (fél 8) — Radnóti Miklós Színpad: Valódi vadnyugati (7) — Vidám Színpad: Ki van odafenn? (7) — Kis Színház: Kellemes húsvéti ünnepeket! (fél 8) — Játékszín: Macskajáték (7) — Mikroszkóp Színpad: Banyatanya (du 3); Az állam is felelős... (fél 8) — Arany János Színház: Oliver! (de fél 11, du 3) — Állami Bábszínház: Gulliver Liliputban (Népköztársaság útja 69., de 11, du 4); Jancsi és Juliska (Jókai tér 10., du fél 3, fél 5) — Fővárosi Nagycirkusz: Cirkusz száron és vízen (de 10, du fél 4, este fél 8).

VASÁRNAP

Operaház: Fidelio (Ifj. I. sor. 3. ea. de 11); A

Piszkos pénzek búvóhelye

Vége az adókikötőnek?

Az Egyesült Államok törvényhozása a tervek szerint ez év elején hagyja jóvá azt a jogsegély-egyezményt, amelyet Washington kötött a parányi karib-tengeri szigetországgal, a Kajman-szigetekkel. Az eseménynek az amerikai üzleti élet számára nem volna különösebb jelentősége, ha a Kajman-szigetek nem lenne a világ egyik legismertebb adóparadicsoma, vagyis a *legális és kétes eredetű adózatlan jövedelmek rejtékhelye*.

Minden lakosra

Kevés állam létezik a világon, ahol a cégszektörök olyan jól el tudnak rejtőzni a külföldi adóhatóságok elől, mint a Kubától 360 kilométerre délre fekvő, mindössze 18 ezer lakost számláló szigeten, amely még mindig brit gyarmat. 1788-ban III. György angol király kivonta a szigetet a brit adórendszer fennhatósága alól, s azóta a Kajman-szigeteken elhelyezett jövedelmek után nem kell adót fizetni. 1976-ban a helyi kormányzat a svájcihoz hasonló banktitok törvényt hozott, amelynek értelmében a sziget bankjai nem kötelesek felvilágosítást adni betétesek kilétéről — még a bűnügyi nyomozó hatóságoknak sem. A biztonságot nyújtó banktitok törvény, valamint az *adómentesség* meghozta a sziget számára a gazdasági fellendülést.

Amerikai és más külföldi cégek sorra *jegyveztetik* be leányvállalataikat a Kajman-szigeteken, amelyek legtöbb esetben mindössze egy alkalmazottból és egy telexgépből állnak. A külföldön szerzett profitok egy részét a leányvállalatok nevére utalják, s ezek a pénzek, valamint bankszámlák az ottani törvény értelmében nem adókötelesek. Az esztendőik során a Kajman-szigetek *ideális profit-búvóhelyé* vált — az adóhatóságok legnagyobb bánatára.

A statisztikák tanúsága szerint a szigeten 18 ezer bejegyzett cég „működik”, gyakorlatilag tehát minden lakosra jut egy vállalat. Háromszáz biztosító társaság és 450 bank — többségükben amerikai székhellyel — jegyeztetett be leányvállalatot. A bankok vagyona 1976 óta 22-ről 175 milliárd dollárra növekedett. Az

amerikai és a többi külföldi adóhatóságok részére nem kétséges, hogy jelentős külföldön szerzett vállalati jövedelmek vándorolnak a Kajman-szigetekre. Ezek a pénzek egy idő múlva aktivizálódnak, elhagyják a szigetet és a világ valamelyik táján befektetésre kerülnek. Az Egyesült Államok adóhivatalának szerény becslése szerint az USA költségvetése évente mintegy 1 milliárd dollár bevételtől esik el, mert a Kajman-szigeteken működő amerikai leányvállalatok az odarejtett pénzek után *nem adóznak* a kincstárnak. Ez az összeg önmagában sem kevés, különösen pedig akkor nem, amikor az USA költségvetésének idei hiánya eléri a 217 milliárd dollárt.

Az amerikai és a külföldi adóhatóságokat, valamint a bűnüldöző szerveket az is zavarja, hogy a Kajman-szigeteken landoló pénzek jelentős része *kétes eredetű*. Nem bizonyítható a banktitok törvény miatt, de feltételezhető, hogy a betétesek egy része jövedelmét kábítószercsempészből és -értékesítésből, valamint más bűncselekmények elkövetésével szerezte. Természetesen a bankokban legális üzletekből származó pénzek is lapulnak, de az adóhatóságok szempontjából ezek az összegek — *adózatlanul — eleve nem törvényes úton szerzett pénzek, vagy profitok.*

Az „*adószabadkikötő*” az elmúlt 10 esztendő során nagy fejlődésen ment keresztül. Évente mintegy 400 ezer turista és üzletember keresi fel a helyi idegenforgalmi létesítmények nem kis örömeire. Az ingatlanárak tíz év alatt harmincszorosára emelkedtek, s nagyot fejlődött a szigetcsoporthoz távközlési infrastruktúrája is. Az adóparadicsomot 500 műhold-antenna és 244 telexvonal köti össze a külvilággal. A nemzetközi statisztikák szerint a Kajman-szigeteken a *legmagasabb* a világon az ezer főre jutó *telexvonalak* száma...

A nagy hatalmú amerikai adóhatóság, az IRS esztendőik óta azon dolgozik, hogy *törvényes úton véget vessen az adóparadicsom vonzerejének*. Ez idáig a Kajman-szigetek viszszaütött minden olyan washingtoni kezdeményezést, amely átfogó adózási megállá-

podásra, vagy esetenként a betétesek kilétének, vagy vagyonának felfedésére irányult. Az ellenállás a szigetvilág szempontjából érthető, hiszen egy együttműködési megállapodás jelentősen visszavetné, sőt meg is szüntetné a Kajman-szigetek egyetlen virágzó és jól jövedelmező üzletágát.

USA-döntés nyomán

Washington részéről azonban *mind jobban fokozódott a nyomás az együttműködésre*. A kajmani hatóságok eddig hatvan esetben szolgáltattak bizalmas információkat az amerikaiaknak bizonyíthatóan bűnelkövetésből származó pénzek esetén. Az amerikai nyomás végül is nem maradt hatástalan, mert a Kajman-szigetek olyan jogsegély-egyezményt kötött az USA-val, amelynek értelmében adatokat szolgáltató Washingtonnak a bűnügyekből — sikkasztás, csalás, kábítószercsempészés, rablás, stb. — származó pénzekről, illetve a betétesek kilétéről. A megállapodás — egyelőre — *nem terjed ki a legális üzletekből származó és az adóparadicsomban menedéket talált pénzekre*. A Kajman-szigetek tehát továbbra sem szolgáltatókat a nem bűnügyekből származó betétek nagyságáról, valamint a pénzeket az ottani bankokba elhelyező *magánszemélyekről, vagy vállalatokról*.

A helyi hatóságok véleménye szerint az egyezmény megkötése *elkerülhetetlen volt az USA-val*, s minden bizonnyal kedvezőtlen hatással lesz a szigetcsoporthoz konjunktúrájára. Feltehetően *nem örülnek* a megállapodásnak, a „fekete pénzek” tulajdonosai sem. A jövő évtől kezdve kénytelenek biztonságosabb „kikötőt” keresni vagyonuknak. S a világon egyre kevesebb az adóparadicsom. Barbados és Lichtenstein, valamint néhány miniállam ideig-óráig még „tartja magát”, de az illegális pénzek mindenhol kiszorulnak. Az adózást elkerülni akaró „tisztességes” jövedelmek azonban még *találnak menedéket*, az egyszemélyes leányvállalatok még *nem kényszerülnek* a rolók lehúzására.

Gara Szabolcs

Végső búcsú Szabó Jánostól

Mély részvétellel vettek végső búcsút Szabó Jánostól, a munkásmozgalom régi harcosától, a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének egykori tagjától, nyugalmazott minisztertől kedden, a Mező Imre úti temetőben. A koszorúkkal övezett ravatalnál egykori harcostársai, munkatársai, barátai álltak díszőrséget.

A gyászszertartáson Lendvai István, az Ipari Szövetkezetek Országos Tanácsának főtitkára a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága, az Építési- és Városfejlesztési Minisztérium, az Ipari Szövetkezetek Országos Tanácsa, a család és a

barátok nevében búcsúzott Szabó Jánostól. Beszédében hangsúlyozta: tanácsaival, élettapasztalatával évtizedeken át szolgálta a felébredés eszméjét, a szocialista rendszer megteremtésének és építőmunkánk kiteljesítésének ügyét. Három nemzet vallhatja fiának, hiszen életútja, munkássága sok szállal köti hazánkhoz, a Szovjetunióhoz és Csehszlovákiához.

Az egykori harcostársak nevében Szemotán Alajos búcsúzott. Szabó János hamvait a Munkásmozgalmi Pantheonban helyezték el. A gyászszertartás az Internacionálé hangjaival fejeződött be. (MTI)

Miniszteri rendelet:

Gépjárművek üzemanyag-elszámolása

A gépjárművek január havi üzemanyag-elszámolásának rendjét a közlekedési miniszter — a Tárcaközi Koordinációs Bizottság javaslatára — újrászabályozta, s *időlegesen feloldotta* a gépjárművek tüzelő- és kenőanyag-mennyiség és -minőségi normájának megállapításáról szóló 12/1981. (X. 8.) KPM számú rendelet egyes előírásait.

A rendkívüli időjárás, a nehezebb üzemeltetési körülmények miatt a gépjárművek menetlevelén megjelenő *tényleges üzem-*

anyag-felhasználást lehet a januári üzemanyag-elszámolásnál elszámolási normának tekinteni. A gépjárművek készenléti, illetve üzembiztonsági járatása esetére a tényleges üzemanyag-fogyasztás számolható el. A menetleveleken — amelyek az e havi üzemanyag-felhasználás elszámolásának alapját képezik — és a járatási naplóban megjelenő tényleges üzemanyag-felhasználást az üzemben tartó szerv vezetője igazolja. (MTI)

Felhívás

Eldugulhatnak a kémények

A Fővárosi Kéményseprő és Tüzeléstechnikai Szolgáltató Vállalat *felhívja a lakosság figyelmét*, hogy a tartós hideg miatt a kéményeknél fagyásból adódó dugulások és egyéb meghibásodások várhatók. Ezért éjszaka — lehetőség szerint — azokat a tüzelőberendezéseket, amelyek működ-

tetéséhez kémény szükséges, ne használják, ne üzemeltessék. Bármilyen rendellenességet tapasztalnak az égéstermék elvezetésénél, a készüléket helyezték üzem kívül és értesítsék a kerületi kéményseprő kirendeltséget 7—16 között. (MTI)

Még a havazás előtt gyűjtötték

Pergetik a fenyőtobozokat

A Kiskunsági Erdő- és Fajeldolgozó Gazdaság kelebiai és bugaci erdészetének fenyőmag-feldolgozó üzemében már pergetik a havazás előtt összegyűjtött tobozokat. A fekete- és erdei fenyő magjából az országos szükséglet kétharmadát az alföldi fenyvesek

termik meg. Egyedül a kiskunsági gazdaság évente átlagosan 35—40 millió fenyőmagoncot nevel az erdőpótlásokhoz, az új telepítésekhez. Ezeket a fiatal fák két éves korukban ültetik ki. (MTI)

Isaura koncert előtt

Mit viselünk

Közeledik a báliszezon, legalábbis forgalom a Jelmezkészítő és Költő érdeklődők több ezer ruha közül a költemény is

Ülés a FOT-nál

Áellenőrzés és

A Fogyasztók Országos Tanácsa idei első ülésén azt vizsgálja, hogy a testület miként kapcsolódhatna be aktívabban az áellenőrzés és a piacfelügyelet munkájába. Ez évi programjaik között szerepel még a szabványok korszerűségének, a termékek osztálybasorolásának, csomagolásának, a termékekkel kapcsolatos információk feltüntetésének vizsgálata is. Az import termékekről és azok alkatrészellátásáról, valamint a használtcikk-kereskedelemtől is tanácskoznak ebben az évben.

Mintegy 180 fogyasztói érdekvédelmi szervezet működik az országban a Hazafias Népfront bizottságai mellett, több mint 6 ezer társadalmi aktivista közreműködésével. A FOT elnöksége havon-

Dali-, Delacroix-képek

Múzeumok új

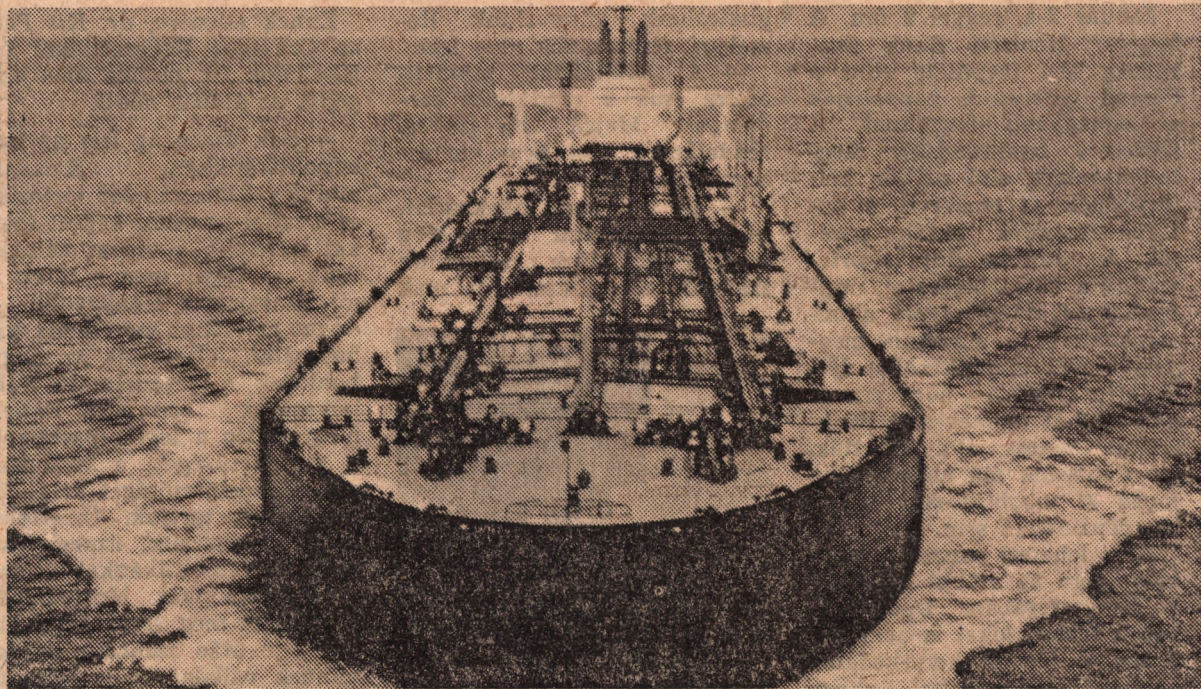
Értékes műalkotásokkal, történelmi emlékekkel gyarapodtak a fővárosi múzeumok a közelmúltban.

A Szépművészeti Múzeum az utóbbi időben elsősorban modern anyagát igyekszik bővíteni: grafikai osztálya például tavaly mintegy 200, zömmel XX. századi művel gazdagodott. Új szerzemények között Joan Mirónak, a kortárs művészet kiemelkedő képviselőjének 1960-as aquatinta Kompozíciója, Salvador Dali 1970-es évekből való dombornyomású litográfiája, a Floridali, valamint Georges Braque 1950-es monotípiakompozíciója. Újdonság Eugene Delacroixnak a francia romantikus moz-

Támogatás és veszteség

87. jan. 9.

Zátonyon a hajóipar

Elismert tény, hogy az úgynevezett „válságiparágakkal” könnyebb szóban törödni, mint problémáikra gyakorlati megoldást találni. Az eltérő érdekek sokszor nemhogy nem segítik elő a megoldást, de hosszú ideig a gondokat is súlyosbítják. Mintha a gépjárművet egy olyan úton vezetnék, melyről a sofőr és az utasok egyaránt tudják, hogy szakadékban végződik — ennek ellenére haladnak tovább. De most már lássuk a hajóépítés példáját.

A hatvanas évek közepétől kezdődő évtizednek a tengeri szállítás iránti igény megduplázódott. A nagyszerű konjunktúrát természetesen mindenki szerette volna kihasználni, érthető módon a gyárak versengve növelték kapacitásaikat. 1975-ben már mintegy 175 millió tonnát tett ki az új hajók rendelésállománya.

Visszaesés

A kereslet és kínálat közötti viszony alaposan megváltozott: 1970-ben még csak 0,6 millió tonnával haladta meg a szállítási kapacitás az igényeket, 1983-ra a többlet már csaknem 200 millió tonnára nőtt. A hetvenes évek közepétől ugyanis a tengeri kereskedelem növekedési üteme lelassult, majd visszaesés következett be. Ez a statisztikákból viszonylag gyorsan kivehető volt. A világ kereskedelmi hajózása azonban évről évre csak bővítette kapacitását annak ellenére, hogy e folyamat gazdasági szempontból értelmetlen volt és ezzel jószerivel mindenki egyetértett. Ennek ellenére még 1985-ben is 40 millió tonnás rendelésállománnyal bírt a hajóépítő-ipar.

A magyarázat az, hogy mindenki a másikra vár és azt szeretné, ha a másik vállalat vagy

hajózási cég venné magára a helyzet terheit. A hajóépítők a fellendülés ideje alatt növelték kapacitásaikat — jónéhány esetben fejlesztéshez költségvetési pénzek is jutottak. Amikor a konjunktúra lendülete alábbhagyott, akkor nem a kibocsájtás drasztikus visszafogása volt első gondolatuk, hanem piaci részesedésük védelme.

A gyárak között tehát hitelverseny indult annak érdekében, hogy a nehezebb helyzetbe került hajózási társaságok a kevesebb rendelést „előnyösebben” osszák meg. (E fogalom mindegyik hajóépítő számára azt jelentette, hogy a recesszió a versenytársak forgalmában érződjek, a sajátján lehetőleg ne.) A hajók tehát a szállítók számára olcsóbbá váltak és ez némiképp ellensúlyozta a kereslet csökkenéséből és a tarifák olcsóbbodásából származó károkat. Ez azonban csak egy ideig volt elég. A hiteleket már nem lehetett kedvezményesebbé tenni, a gyárak ismét kevesellték a beérkező rendeléseket.

A legtöbb fejlett tőkés országban, úgy tűnik, a hajóépítés politikailag érzékeny körzetekben folyik. Az érintett kormányok tehát beszálltak és közvetlenül növelték a hajóépítésnek nyújtandó szubvenciókat. Az OECD készített nemrég egy tanulmányt, eszerint 1983-ban 20 milliárd dolláros értékesítés mellett a kormányok támogatása 5 milliárd dollárt tett ki. Ez átlagosan 25 százalékos hozzájárulást jelentett. Átlagosan, hisz konkrét esetekben ezt meghaladó mértékű szubvenció is lehetséges. Miután az EGK közzétette azt az elképzelést, hogy a Közösségen belül a támogatási maximumot 30 százalékban határozná meg, a British Shipbuilding azonnal tiltakozott, 36 százalékos kulcsot követelve...

1985 végén mindenesetre a hajókapacitás mintegy 40 százalékkal meghaladta a kereskedelmi igényt. Sok társaság kénytelen a nemrég vásárolt hajók közül néhányat áruba bocsájtani, a másodlagos piac kínálata csak még jobban lenyomja az új hajók árát. Erre persze az ipar még erősebb hangon követel támogatást... Az ördögi körből nehéz kitörni. Végeredményben „sikerült” elkerülni a piaci fejleményeknek megfelelő kiigazítási politika teljes erősséggel történő alkalmazását az adófizetők pénzének segítségével. Ma már a legtöbb szakértő szerint csak az jelenthet a krízisre megoldást, ha a hajóépítő üzemek kapacitásának mintegy 40 százalékát azonnal bezárják és a létező hajóparkból több száz vagy talán több ezer hajót a forgalomból kivonva ócskavasként eladnak. Valószínűleg korábban könnyebben lehetett volna az ágazat gondjaira megoldást találni, kevesebb áldozattal, kisebb erőfeszítéssel. A szükséges lépéseket azonban nem tették meg. A kormányzati engedékenység miatt most fájdalmasabb következményekkel járó intézkedésekre kerül sor.

Nem ültek le egymással

Elkerülhetetlen az érintett felek közötti „önkoordináció” is. Eddig a helyzet az volt, hogy a hajózási társaságok (és a hajóépítők) nem ültek le egymással és nem próbálták meg kialakítani a kapacitás-csökkenés leginkább elviselhető módzatait. Közösen. Mivel ez nem sikerült — senki sem próbálta meg komolyan —, mindenki ragaszkodik a saját maga által kivívott piaci részesedéshez. És ezzel együtt természetesen a termelési szinttel együttjáró veszteséghez is.

G. Sz.

Bankszünet után

Átköltözés, felfordulás, helykeresés – Zavar alig volt

Január 2-a, reggel 9 óra. A Magyar Nemzeti Bank Szabadság téri főépülete előtt a Fősped teherautói bonyolítják a legnagyobb forgalmat. A kétszintű bankrendszer megteremtésének első napján költözködnek az emberek, a bútorok, számlák, akták, papírok. A bútorok szinte eltorlaszolja a hátsó bejáratot, mindenhol föl-alászalagáló alkalmazottakat és alaposan megpakolt szállítómunkásokat látni. Még szerencse, hogy január 2-át és 3-át úgynevezett bankszüneti nappá nyilvánították, így évtizedek óta először nem fogad el megbízásokat egyetlen pénzüntezet sem.

Nem lehetett panasz a munkatempóra az utóbbi hetekben a bankszférában. Decemberben a szombatokat is bent töltötték a leendő kereskedelmi bankok alkalmazottai, ahogy az év utolsó és első napját is munkával ünnepelték meg. Mindössze néhány nap állt rendelkezésükre, hogy fölálljon a teljes kereskedelmi bankszervezet, s január 5-től fogadhassák az ügyfeleket. A legnagyobb problémát a számlavezetés áttelepítése okozta, a vállalatok és a bankok közötti kapcsolat melléktermékeit a bizonylatokat, kivonatokat és aktákat kellett át szállítani, a három kereskedelmi bank épületeibe.

Nincs otthonuk

Apropó, épület. A bankátalakulás mintegy 600 millió forintba került, de ebből sajnos nem futotta új székházra. S az ilyesmi nálunk nemcsak pénzkérdés, a Hungária Biztosító immáron egy fél éve nem talál magának megfelelő épületet. Ami annál is szomorúbb, hiszen 60 évvel ezelőtt mintegy 900 bank, pénzüntezet, egyéb működött hazánkban, s jó néhány gyönyörű székházat hagyott az utókorra, amely hálátlanul, talán, de teljesen elfelejtette, hogy egykor milyen célt szolgált a speciálisan megtervezett, a biztonsági szempontoknak is eleget tevő épületek. A három kereskedelmi bank tehát azon osztozott tulajdonképpen, amit a Nemzeti Bank átadhatott. A Budapest Bank Rt az Állami Fejlesztési Bank épületében működik. A folyószámla főosztálya pedig a XI. kerület Szakasits Árpád utca 57. szám alá költözött. Kárpáti Józsefné főosztályvezető a nagy felfordulás közepette is viszonylagos nyugalommal szemléli, hogyan vándorolnak a lelakatolt ládák a teherautókhoz.

— Egy hete készülődünk, december 30-án még a szokásos módon dolgoztunk. Mindenképpen szükségünk volt

gisztrálunk, könyvelünk. Remélem, fennakadás nem lesz.

— A bankzárlat mindenestre csak a rendkívüli események idején megszokott rendelkezés, ami nem kis zavarokat okozhat...

— De ez nem bankzárlat, csak bankszüneti nap. Még most is elfogadjuk a vállalatok számláit, megbízásait, de csak

Fotó: Sárközy György

január 3-án rögzítjük és január 5-én tudjuk könyvelni azokat.

— S mi történik, akkor ha egy váltó január 2-án jár le? Nem lehet a bankot megbízni a beszedéssel...

— Ilyenkor automatikusan január 5-e, tehát az első banki munkanap számít lejártnak. S például ha emiatt a két nap miatt nem teljesítettük a kifizetést, megbízást, a vállalatok egymás közt késedelmi kamatot sem számíthatnak föl.

Új szereposztásban

Az Országos Kereskedelmi és Hitelbank Rt átmenetileg a korábbi helyen — az MNB épületében — vezeti a vállalatok számláit. A vállalatok tehát a fizetési megbízásaikkal ugyanoda fordulhatnak, ahová eddig. A budapesti vállalatok hitelezési és egyéb bankügyleteit pedig a Tanács körút 20-ban működő részleg végzi. A bank központi székháza a jövőben az V. kerület. Arany

Ennek ellenére, dr. Kis Pál, az Országos Kereskedelmi és Hitelbank Rt elnöke nem aggodik az átállás miatt.

— Sok újdonság lesz az üzletpolitikánkban. Hozzánk mintegy 2300 vállalat tartozik, és a többi bankhoz képest sokkal szélesebb a vidéki hálózatunk, — tehát ezen a téren a mi bankunk a legnagyobb — és ezt az előnyt szeretnénk kihasználni. Jelszavunk az, hogy bankunk a jövedelmező vállalkozások bankja. Ennek megfelelően a legfontosabbnak a szakszerűséget, a biztonságot, jövedelmezőséget és a dinamizálást tartjuk. Üzletfeleinket felkeressük, ismertetjük velük üzletpolitikánkat és az új üzletágainkat. Nem feledkezhetünk meg arról, hogy július 1-je után szabad a gazda, minden vállalat maga választja meg, hogy melyik bankhoz fordul. Csak azt sajnálom, székház híján több helyen dolgoznak munkatársaink. De még nem tettünk le arról, hogy sikerül egy modern, minden követelménynek megfelelő banképületet találni.

Újabb helyszín: a Nemzeti Bank egykori épületének Október 6-a utcai bejárata a Magyar Hitel Bankhoz vezet. Szállítómunkások, teherautók uralják a terepet, s eközben a bank földszinti és első emeleti részeit átépítik. Dr. Mohácsi László vezérigazgató-helyettes szerint a látszólagos felfordulás mögött rend van és a legszigorúbb leltári fegyelem, hiszen jogutódként veszik át az aktákat.

— Véleményem szerint sikerült olyan biztonsággal megszervezni az átállást és a költözést, hogy az ügyfelek nem fogják észrevenni ezt az óriási mozgást. S ez igen fontos! Közismert, hogy a számlavezetés klasszikus tevékenysége a kereskedelmi bankoknak. Alapvető szolgáltatás legalább annyira, mint a hitelnyújtás, vagy a betétgyűjtés. A partneri bizalom szempontjából nagyon fontos terület: egy üzleti bank nem mutathatkozik be úgy, hogy a számlavezetésben zavarok keletkeznek: és mi ezt tartottuk szem előtt.

Talán verseny

— Netán a korábbinál alacsonyabb díjtételekkel vállalták ezt a szolgáltatást?

— A díjtételek egyelőre nem módosulnak, de a későbbiekben az üzleti megállapodások keretében ez sem elképzelhetetlen. Viszont már most megvalósítjuk azt, hogy valóban az ügyfelek rendelkezzenek saját pénzüikkel. Korábban szigorú szabályok határozták

Női főnökök

Ki maradhat otthon?

Az óvodahiány hatása

Valóságos forradalom megy végbe évtizedünkben az amerikai Egyesült Államok foglalkoztatáspolitikájában: a nők tömegesen állnak munkába, s a gazdaságelemzők kénytelenek voltak eljutni ahhoz a következtetéshez, hogy a női munkavállalásnak nincsen meg a „háttérpára”. Vagyis míg egyéni és társadalmi szinten elengedhetetlenül szükséges a nők munkavállalása, egyelőre megoldatlan a bölcsődei és óvodai elhelyezés, valamint a fizetett szülési és gyermekápolási szabadság. Az amerikai gazdasági sajtóban sora jelennek meg a tényfeltáró elemzések, a diagnózisra azonban még nincs recept. A közgazdászok véleménye szerint azonban sürgősen megoldást kell találni a női foglalkoztatással kapcsolatos gondokra, ellenkező esetben az ország gazdasági teljesítménye súlyos károsodást szenved.

Vállalati felismerések

Az amerikai statisztikák tanúsága szerint a foglalkoztatottak fele nő. Ez az arány két évtizeddel ezelőtt még alig érte el a 30 százalékot. A nők tömeges elhelyezkedését a szociológusok és a gazdasági szakemberek két tényezővel magyarázzák. Egyrészt az amerikai nők „felnőttek” és ki akarnak törni az otthon négy fala közül, másrészt pedig az amerikai családok többsége már nem tud megélni egy kereketből.

Az elmúlt években egyes szakmák elnövesedtek: a tanárok és a kórházi ápolószemélyzet 90, a felszolgálók 85, a pénztárosok 83, a kiskereskedelemben dolgozó eladók 69, a könyvelőknek pedig 50 százaléka tartozik a „gyengébb nemhez”. S az előrejelzések szerint folytatódik a nők tömeges beáramlása a termelésbe és a szolgáltató ágazatba. 1995-ig 15 millió új dolgozó áll munkába, s az állásra várók kétharmada nő.

A hölgyek térhódítása a munkahelyeken egyelőre nem tükröződik fizetésükben, valamint a vezető állásokban. Noha az USA-ban törvény biztosítja a férfiak és a nők egyenlő bérezését azonos munka esetén, a női dolgozók fizetése átlagosan 40 százalékkal marad el a férfiakétól. (A munkavállaló amerikai nők átlagosan 12,65 évet fordítottak tanulásra, a férfiak pedig 12,57 évet koptattak az iskolák padjait. A gyakorlatilag azonos tanulási idő ellenére lényeges különbség tapasztalható a fizetések alakulásában: a férfiak éves átlagfizetése 24 200 dollár, a nőké viszont csak 15 600 dollár. (Ami a vezetői állásokat illeti: a gyá-

rakban és irodákban dolgozó felső- és középszintű vezetőknek mindössze 5–7 százaléka nő. Feltevendő kivételt jelent az Egyesült Államok második legnagyobb pénzintézete, a Bank of America, ahol az alelnökök és osztályvezetők egynegyede nő.)

Az amerikai vállalatok számára egyértelmű, hogy a foglalkoztatottak többsége hamarosan a nők közül kerül ki, s ez olyan következményekkel jár, amelyek nem hagyhatók figyelmen kívül. Az USA-ban mincenenek hagyományai a bölcsődei és az óvodai elhelyezésnek, a korábbi amerikai életforma szerint ugyanis az édesanya volt együtt a még nem iskoláskorú gyerekekkel. Azok a nők pedig, akik dolgoztak, a nagyszülők segítségét vették igénybe, esetenként pedig gyermekvigyázókat, úgynevezett babysittereket alkalmaztak. Napjainkban azonban a nagyszülők többsége is dolgozó, ráadásul az Egyesült Államokban a nagyszülők bevonása a gyermeknevelésbe jóval kevésbé megszokott, mint Európában.

A vállalatok felismerték, hogy a női munkaerő megtartása, illetve az új dolgozók munkába állítása érdekében lépniük kell a gyermekintézmények területén. Lényeges állami segítségre nem számíthatnak, hiszen a költségvetés nem tartja feladatának a nem iskoláskorú gyermekek felügyeletének országos megszervezését. (Érdeemes megjegyezni, hogy az USA-ban mindössze néhány száz állami bölcsőde és óvoda működik. Most van kibontakozóban az iskolák napközi otthonainak a megszervezése. Az amerikai napköziben a gyerekek nem a házi feladat elkészítésével foglalkoznak, hanem kézimunkáznak, éneket és színjátszást tanulnak, könyvtárba járnak, sőt füzési „tanulmányokat” is folytatnak.)

A tekintélyes gazdaságkutató intézet, a Conference Board felmérése szerint a vállalatok nagy ütemben látják hozzá a saját bölcsődei és óvodai hálózat kiépítéséhez. Míg 1982-ben 600 ilyen jellegű vállalati gyermekintézmény működött, tavaly ez a szám már 2500-ra emelkedett. A cégek egy része a munkahellyel azonos területen működteti a bölcsődéket és az óvodákat, így a szülő egész nap gyermeke közelében lehet, s kevesebb időt kell közlekedésre is fordítania. Az IBM például 1984-ben egymilliárd dollárt költött gyermekintézetek létesítésére az ország különböző részein levő településeiben. Más vállalatok viszont közös összefogással gyermekápoló cégeket alapítottak, amelyek feladata a szülőnek munkába járásának biztosítása gyermekük betegsége esetén is. A Chicken Soup nevű vállalat alkalmazottai csak beteg gyerekek otthoni ápolásával foglalkoznak, így a szülők nem kényszerülnek otthon maradni. A közös gyermekápoló

NŐK AZ IBM-NEL

A férfiak ellenállnak

vállalatokat alapító cégek természetesen nem elsősorban humanitárius okokból cselekednek, hanem saját jól felfogott érdekükből. Számukra ugyanis a termelés, az irodai munka folyamatosága az elsődleges. Miután a női dolgozók lassan többségbe kerülnek a munkahelyeken, a gyerekek betegsége sok hiányzást, kiesést okozhat. Számítások szerint hosszabb távon kifizetődik ez a gondoskodás, a beruházás tökélye ugyanis kisebb, mint a gyakori hiányzások miatt kieső haszon, illetve termelési érték nagysága.

Gyors cselekvés kell

Jól jellemzi a női munkaerőhöz való alkalmazkodást a világ egyik vezető gyógyszergyárának, a Mercknek a példája. A vállalat már 1980-ban megnyitotta saját bölcsődéjét és óvodáját. Egy évvel később bevezette a rugalmas munkakezdést — lehetőséget adva a szülőknek a reggeli kapkodás elkerülésére. 1983-ban a Merck lehetővé tette a mamák számára, hogy a gyerek születését követő évben rész munkaidőben otthon dolgozzanak. Ez az „engedékenység” forradalminak számított annak idején az Egyesült Államokban, hiszen korábban a női munkaerőhelyzet nem kényszerítette a cégeket az ilyen jellegű gondok figyelembevételére, illetve megoldására. A Merck azután cselekedett, hogy egy tanulmány rávilágított a munkamorál és a családi gondok összefüggéseire. A tanulmány szerint a nők 77, a férfiak 73 százalékának a munkáját befolyásolja a gyerek ellátásának, őrzésének a kérdése. Tulajdonképpen ez a magas arány adta a „löket” a Mercknek, hogy a dolgozó szülők irányába nagyobb rugalmasságot tanúsítson.

Ugyancsak megoldásra váró gond az Egyesült Államokban a szülési szabadság, valamint a gyermekápolási szabadság kérdése. Az USA-ban ismeretlen a törvényhozás előtt van az a javaslat, amely 18 hetes fizetés nélküli szülési szabadságot biztosítana a kismamáknak. A nagyvállalatok viszont azt szeretnék, ha ez a szabadság legalább 6 hónapos volna, hiszen tudják, hogy az újszülöttekkel kapcsolatos gondok miatt sok a hiányzás a munkahelyeken 18 hét után is. A vállalati érdek ismét közbeszólni látszik, s ebben az eset-

ben találkozunk a cég- és a kismamaérdekek is.

A törvényhozás valószínűleg hamarosan elfogadja a 18 hetes fizetés nélküli szülési szabadságot, amelyet mindkét szülő igénybe vehet. Míg a fejlett tőkés országok döntő többségében az eltérő hosszúságú szülési szabadság idején az otthon maradó szülő fizetésének megkapja 60–100 százalékát, az USA-ban egyelőre nincsen szó a fizetett szülési szabadságról.

Mind a kormányzat, mind pedig a vállalatok érzik, hogy gyors cselekvésre van szükség: mintegy 10 millió, hat éven aluli gyermeknek dolgozik a mamája, s jelenleg a gyermekintézmények befogadóképessége alig haladja meg az egymilliót. A magánbölcsődék és óvodák éves díja 3–5000 dollár. Kevesen engedhetik meg maguknak hosszabb távon az ilyenfajta gyermekgondozást. Mind többen követelik ebben a helyzetben a kormánytól a központi anyagi eszközök mozgósítását, a gyermekelhelyezési gondok megoldásában való állami közreműködést. (Washington egyelőre nem vállal részt ebből a problémából, a költségvetés az idei pénzügyi évet 220 milliárd dolláros rekordhiánnyal zárta.)

Segít a komputer

Szó van arról, hogy meghosszabbítják az állami iskolák nyitvatartását, hogy a szülőknek ne kelljen elkérniük magukat munkahelyükről. (A gyermekfelügyeletet a „túlmunkaidőben” önkéntesek, nyugdíjas pedagógusok, idősebb tanulók látják el — társadalmi munkában.)

Megoldásra vár a szülő otthonmaradásának kérdése a gyerek betegsége esetén. Ma az a helyzet, hogy néhány napra — fizetés nélkül — az egyik szülő otthon maradhat gyermekét ápolni, de többéves távollét után a munkaadó nem köteles visszavenni alkalmazottját. Egyes vállalatok azonban megértőnek és segítőkészek bizonyulnak. A Control Data és a Continental Illinois bank például a gyerekek hosszabb tartó betegsége idejére számítógépterminált „telepít” a szülő lakásába, hogy az a gyermekápolás mellett el tudja végezni (irodai) munkáját. Más vállalatok újabb betegszabadságot adnak az egyik szülő részére a gyermek betegsége esetére, s személt hunynak afölött, hogy a betegszabadság a törvény szerint csak a dolgozó betegsége esetén jár. A felemás helyzet jól mutatja, hogy az Egyesült Államokban a nők tömeges munkába állásával korábban kisebb mértékben jelentkező probléma került a felszínre.

Az amerikai munkahelyeken zajló „női forradalom” természetesen nem hagyja érintetlenül a férfi dolgozókat sem. Egyrésztől számolniuk kell azzal, hogy korábbi pozícióik mind a munkahelyen, mind pedig a családban átalakulóban vannak, másrésztől nagyobb részt kell vállalniuk a gyerekek nevelésében, gondozásában. S az „erősebb nemnek” arra is fel kell készülnie, hogy a vezetői állások egy részét — igaz, meglehetősen lassan — át kell adniuk a többségbe kerülő hölgyeknek. Ezen a területen meglehetősen nagy a férfiak ellenállása, de nincs más választásuk: hozzá kell szokniuk a női főnökök számának gyarapodásához.

A világ térképének szorgalmas böngészője hozzászokott már ahhoz, ha netán Afrikára téved a tekintete, Csádban mindig éri valami meglepetés. A háború hol föllobban, hol alábbhagy, de a nyugalom immár több mint egy évtizede nem tér vissza ebbe a roppant szegény és sokat szenvedett országba. A múlt esztendő végén, az új év elején érkező tudósítások — legálábbis a nyugati híradások szerint — minőségi fordulatról adnak számot. Eddig jobbra belső összecsapásokról, polgárháborús csatákról szóltak a részletek, most első ízben nemzetközi konfliktust említenek: Csád és Líbia súlyos ellentétét.

Az információ háborújában a nyugati változat úgy tünteti föl az eseményeket, hogy Líbia volt a támadó és kezdeményező: Észak-Csádban, Tibeszti hegység vidékén harcokcsikkal, majd később légierevel kísérte meg közbömböztetni az úgynevezett népi hadseregek, Gukuni Veddei egységeinek ellenállását. Ez már azért is újdonság, mert Gukuni korábbi ellenfelével, Hisszén Habréval szemben Tripoli támogatását tudhatta magáénak, forgandó szerencsével próbálta meg visszaszerezni a központi hatalmat, és annak jelképét, N'Dzsaménát, a fővárost.

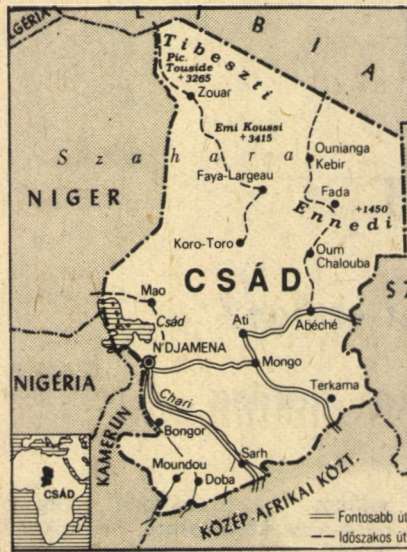
Tavaly nyáron, 1986 közepén döbrent rá állítólag Gukuni arra, hogy ez a küzdelem reménytelen, Habré megszilárdította elnöki pozícióját, és a tertvéharcnak egyetlen eredménye Csád tartós kettéosztása: a tizenhatodik szélességi foktól délre nyugati (főként francia és amerikai) istapó-lással tartja magát a Habré-rendszer, míg északon a líbiai logisztikai támogatást élvező nemzeti egységkormány (GUNT) őrzi az oázis városokat. Gukuni, a tubu törzsek vallási vezetőjének a fia mindig is úgy vélte, hogy a párizsi egyetemeket járt Habré „nála tapasztaltabb és járatosabb”. Most ismét tárgyalni akart korábbi vetélytársával, helyreállítani a nemzeti és területi egységet, véget vetni a széthúzásnak. Csak hogy Gukuni idejének a nagy részét Tripoliban töltötte, onnan irányította mozgalmát, és új szándéka keresztelte patrónusainak az elképzelését. (A viták hevében egy változat szerint tűzpárbajba is keveredett eddigi oltalmazóival, meg is sebesült, és háziőrizetben tartják fogva.) Nem sokkal később a GUNT „valahol Líbiában” összeült, megfosztotta kormányfőit hivatalától Gukunit, és a Tripolival változatlanul együttműködni kész Asejk ibn Umárt választotta új fejévé. Gukuni viszont változatlanul arra serkentette a Tibeszti hegybe húzódtott híveit, hogy keressék a kapcsolatfölvételt Habréval s ha kell, forduljanak szembe az Észak-Csádot állítólag ellenőrző nyolcezer líbiai katonával.

Közben novemberben Loméban megtartották a hagyományos francia-afrikai csúcsértekezletet, amelyen Habré azzal a követeléssel állt Mitterrand elnök és Chirac párizsi kormányfő elé, hogy Franciaország nyújtson hatékony katonai segítséget az ország északi részének a visszafoglalásához. Vagyis lépnek át a tizenhatodik szélességi fokot, amelyet egyébként az Afrikai Egységsszervezet, és általában a nemzetközi közvélemény ideiglenesen, de sérthetetlen határvonalként ismert el. Elvben sem Mitterrand-nak, sem Chiracnak nem volt ellenetése a szándék ellen, ha az szigorúan „csádi keretek” között marad, de a gyakorlati támogatást óvakodott nyíltan megadni, tartván tőle, így Pá-

ríz közvetlen konfliktusba keveredhetnék Líbiával. Ezt annál is inkább igyekezett elkerülni, mert bírálta Washington magatartását Kadhafi ezredessel szemben; nem értett egyet az idő tájt Tripoli amerikai bombázásával, és Nagy-Britanniától eltérően nem is volt hajlandó fölszállópályát biztosítani a US Air Force gépeinek.

Habré a kétértelmű francia álláspontot mégis bátorításnak fogta föl, egységeivel átlépette a tizenhatodik szélességi fokot, és összeköttetést teremtett Gukuni gerillacsapataival, közel ahhoz az Auzu sávhoz, amelyet Líbia idestova tíz éve magához csatolt, visszaadni nem is áll szándékában, nem ismeri el fölötté Csád főnhatóságát. Habrénak az volt az érve, hogy egy kétezres líbiai egység „be akarja keríteni” a Tibeszti hegvidék három kulcsvárosát, Bardait, Wurt és Zuárt, ott fölszállolni és megsemmisíteni Gukuni maradék erőit. Valójában az Habré törekvése — mondják — hogy elvágja a líbiai hadsereg utánpótlási vonalait Faya-Largeau oázis városhoz, amely közel van a tizenhatodik fokhoz, és ezzel N'Dzsaména most már véglegesen bekebelezhesse az egész északot. Így helyreállna a szuverenitása egész Csád fölött, és az erő helyzetéből tárgyalhatna korábbi polgárháborús ellenfeivel.

Habré elfogadtatta potenciális szövetségeseivel (Franciaországgal és az Egyesült Államokkal), hogy Tibeszti vidékén Líbia a támadó, és sürgős támogatási igényt jelentett be. Párizs, amely azt vallotta, hogy örökös a demarkációs vonal épsége fölött, és évégett végrehajtja a „Karvaly” hadműveletet, engedett a nyomásnak. Két Transall szállító repülőgépet indított el északra, megrakva üzemanyaggal, fegyverrel és lőszerrel, hogy — úgymond — korlátozott „baráti segítséget” nyújtson. Erre nem csak Habréval kötött nyílt és titkos szerződésai kötelezik, de az az átfogó Afrika-politikája is, hogy a befolyása alatt álló országokban kivételesen helyzetét fönntarthassa. Ugyanakkor Washington 15 millió dollár értékű ugyancsak rendkívüli és gyorssegélyt szavazott meg N'Dzsaménának; úgyszintén elküldte az első szállítmányokat.

A TÉRSÉG TERKEPE

Mindig éri valami meglepetés

Ekkorra az ügy már csakugyan nemzetközi méreteket öltött. Líbia határozottan tagadja, hogy egyáltalán beavatkoznék Csádban, s hogy csapatai bármiféle hadműveletben vennének részt. Ha van egyáltalán katonai beavatkozás — hangoztatja — az Franciaországtól és az Egyesült Államoktól származik, a két főváros „könnyű hódításokra törekszik a csádi nép nyomora és szenvedése árán”. Eközben azt is nyomatékosan kiemeli, hogy Líbia „déli határait fenyegetik”, és Tripoli „állja ezt a kihívást minden erejét latbavetve”. A kialakult helyzetben a Szovjetunió is leszögezte álláspontját arra rakva a hangsúlyt, hogy „az amerikai és francia gyarmati jellegű intervenció mérgecsütötte el a csádi vitaszöveget”, amelyek moszkvai fölfogás szerint polgárháborús ellentétekből fakadnak, és a megoldási módjuk csak egyféle lehet: érvényt szerezni az Afrikai Egységsszervezet közvetítési lépéseinek, hagyva a belső erőket, maguk jussanak el minden külső közbelépés nélkül a rendezéshez.

A helyszínen közben mind jobban összekuszálódnak a viszonyok. A nyugati jelentések olyan beállításban közlik az eseményeket, hogy a líbiai vezetés alatt álló csapatok első harcokcsitá-

Afrika

Csádi csata

Hatalmi harcok

madásai megtorpantak a Gukuni-hívek ellenállásán. A terep rendkívül nehéz, mert Tibeszti hegyein zezgugos szerpentinek, idegen által ismeretlen utak vezetnek keresztül.

Kétségtelen tény, hogy a Párizs és Washington támogatásával rendelkező Hisszén Habré az elmúlt hónapokban teret nyert; soha ilyen közel nem állt ahhoz, hogy egész Csád vezetője legyen.

Ugyanakkor, az a tény, hogy Habré egyaránt maga mögött tudhatja Franciaország és az Egyesült Államok tetteiben is megnyilatkozó rokonszenvét, még korántsem jelenti azt, mintha az Elysée és a Fehér Ház egyöntetűen itélné meg az észak-afrikai viszonyokat. Nemcsak Mitterrand, de konzervatív kormányfője, Chirac sem ért egyet a Reagan-kormányzat gorombább módszereivel Kadhafi ezredes rendszerével szemben; ahogyan annak idején elítélte Líbia amerikai bombázását, most durva hibának tartja Tripoli „belső nehézségeire” számítani, azzal kísérletezni, hogy akár a hadsereg, akár a biztonsági erők egyes rétegeit szembefordítsák Kadhafi hatalmával. Párizs fölmérete: Líbia belekeverése a csádi játszmába egész Észak-Afrika stratégiai viszonyait bolygathatja meg. Mint gyakorlott afrikai hatalom tudja, Csád korántsem elszigetelt és másodlagos eset, még ha Európából kevésbé fontosnak látszhat is; ha elmérgesedik a mostani incidens, még az átfogóbb világpolitikai körülmények-re is hatással lehet.

VÁRKONYI TIBOR

EMLÉKEZTETŐ

Hetvenöt esztendővel ezelőtt, 1912. január 12-én az SPD, Németország Szociáldemokrata Pártja rendkívüli sikert ért el a birodalmi gyűlési választásokon. Az előző választásokhoz képest egymillióval növelte szavazatai számát, és 110 képviselőjével a legerősebb parlamenti frakciót alkotta. (Először 1877-ben jutottak be a parlamentbe: csaknem félmillió szavazattal 12 képviselőt küldtek. Az 1878-as Bismarck-féle szocialistaellenes törvény megkísérelte a munkásmozgalom erőszakos felszámolását. Am 1884-ben a szociáldemokraták már 550 000 szavazatot kaptak, 1890 januárjában a Reichstag elutasította a szocialistaellenes törvény meghosszabbítását.) 1890 februárjában a másfélmillió SPD-szavazó 35 képviselőt küldött a parlamentbe. Az évszázad első választásán, 1903-ban már hárommillióan szavaztak a SPD-re, a párt ekkor a katolikus Centrumpárt mögött a második legnagyobb párt lett. A régi, császári Németország utolsó, 1912-es választásán lett aztán az SPD a legerősebb párt.

Az 1933-as német és világtragédia, a náci hatalomrajutása előtt nyolc parlamenti választás volt a már köztársasági Németországban. Az 1919-es nemzetgyűlési választáson az SPD 163, a (jórészt centristákból álló) Független Szociáldemokrata Párt 22 mandátumot szerzett. Az I. birodalmi gyűlés (1920) összesen 466 képviselőjéből 112 az SPD, 81 a Független Szociáldemokrata Párt és 2 a fiatal kommunista párt tagja

volt. A II. birodalmi gyűlés (1924, képviselők száma 472) tagjai közül 100 SPD-képviselő volt, 62 kommunista. Itt számos polgári és jobboldali párt mellett már 32 náci képviselő volt. A III. birodalmi gyűlés (1924, 493 képviselő) 131 SPD és 45 kommunista képviselőjével szemben a „nemzeti párt” 103, a náci 14 képviselőt küldtek a nagy többségben lévő polgári pártok közül. A IV. birodalmi gyűlés (490 képviselő, 1928) 152 SPD és 54 kommunista képviselőjével szemben a polgári többség szétaprózódott, a náci ezúttal csak 12 képviselőt küldhettek. 1930 szeptemberében választották meg az V. birodalmi gyűlést. Itt az SPD 143 és a kommunisták 77 képviselőjével szemben a 574 mandátumból már 107 a nácié volt... Az öt birodalmi gyűlésben a szociáldemokraták pártja volt a legnagyobb létszámú. A VI. birodalmi gyűlés (választás 1932 július, 602 képviselő) SPD-csoportja (133 mandátum) és a kommunisták 89 képviselője látta a náci 230 képviselőjének bevonulását; a megnyitón még Clara Zetkin kommunista korelnökként beszélt, ám elnökké Göringet választották. Hindenburg feloszlatta a parlamentet, 1932 november 6-án újra választották. Az SPD ekkor 121, a kommunisták 100 képviselőt küldhettek a birodalmi gyűlésbe; a náci-képviselők száma 196-ra csökkent. Ez a birodalmi gyűlés az utolsó volt a nácidiktatúra kezdete előtt.

Igencsak meglepődik az az idegen az Egyesült Államokban, akivel szállodai megérkezésekor előre kifizettetik a hotelszámlát. Ettől a gyakorlat-tól csak akkor tekintenek el, ha a vendég bemutatja hitelkártyáját, s közli, hogy azzal szándékozik fizetni majd távozásakor. „Ha van hitelkártyád, minden út megnyílik előtted” — tartja az újkori amerikai közmondás jelezve, hogy az óceán túlsó partján anyagilag csak az „számít”, aki rendelkezik a kis plasztikkártyával. S minél több kártyácska lapul a tárcában, annál nagyobb a bizalom a tulajdonos iránt. A legújabb statisztikák tanúsága szerint az USA-ban 106 millióan rendelkeznek hitelkártyával, s az egy főre jutó lapocskák száma eléri a hetet. Valóságos hitelkártya-áradról beszélnek ma az USA-ban, s ez a kétségtelenül kedvező vásárlási lehetőség egyre több gondot okoz a kereskedelemben és a pénzügyi életben.

A hitelkártya a státuszszimbólum mellett két fontos célt szolgál. Mindenekelőtt: jelentősen csökkenti a készpénzforgalmat, s az amerikaiakat megóvja attól, hogy nagyobb összegű készpénzt tartsanak maguknál napközben. Ugyanakkor serkenti a vásárlási kedvet, mert nem azonnal kell fizetni, hanem általában egy hónap „ráhagyással”. A kártyatulajdonosok számának növelése érdekében a kártyakibocsátó intézmények, valamint a bankok különféle kedvezményeket biztosítanak meglévő és jövődö klienseik számára. (Többek között az ügyfél olcsóbban köthet életbiztosítást, kedvezményben részesül gépkocsibérlésnél, ha külföldön pénzzavarba kerül, nagyobb összeget is felvehet stb.)

A hitelkártya megszerzése néhány hetet vesz igénybe. A leendő tulajdonosnak részletes kérdőívet kell kitöltenie, amelyben el-sősorban anyagi helyzetéről érdeklődnek. A munkaadónak kell igazolni a „bevallás” hitelességét, sőt kezességet is kell vállalnia. Ezután következik a kártyakibocsátó bizalmas „nyomozása”, s ha a kérelmező megfelel az igényeknek, megküldik számára a kártyát. Egyben azt is közlik, hogy milyen nagyságú összegig (1500, 2000, 3000 dollár) terjed hitelképessége. Ez utóbbi annyit jelent, hogy egy hónapban belül csak a megadott összeg határáig vásárolhat. Amennyiben a hitelkeretet kimerítette, a központi számítógép „megakadályozza” a hitre történő további vásárlásokat.

(Az USA legtöbb áruházi, üzleti pénztára rendelkezik olyan masinával, amely ellenőrzi a hitelkeret igénybevételének nagyságát. A hitelkártyát becsúsztatják egy telefonkészülékbe, amely összeköttetést teremt a kártyakibocsátó számítógépével. A komputer néhány másodperc múlva kiírja a készüléken, hogy a vásárló mekkora összeg erejéig hitelképes még. Amennyiben hitele kimerült, a pénztár csak készpénzt fogad el az áru vagy a szolgáltatás ellenértékéért.)

A kártyatulajdonos minden hónapban részletes elszámolást kap a kibocsátótól. Ezen feltüntetnek minden vásárlást helyvel, összeggel és időponttal. Együttal megjelölik, hogy mennyivel apadt le a hitelkeret, vagyis mennyi pénzt kell befizetni. A hitelkeretből hiányzó összeg „pótlására” általában 2–3 hét határidőt adnak. Aki viszont a megadott befizetési határidőt akár csak egyetlen nappal is lekési, az — kártyától függően — havi 16–20 százalékos kamatot fizet. S tulajdon-

A BÜVÖS DOKUMENTUM

„Kasztrendszer” is bevezettek

képpen ez jelenti a nagy üzletet: a felmérések tanúsága szerint az amerikaiaknak csak kisebb része fizeti be időben a tartozását, a többség fizeti a kamatot.

A végleg nem fizetők egy jelentős része „örökre” eltűnik. Mások elvesztett, ellopott kártyával vásárolnak — a póruljárt kártyatulajdonoson pedig nagyon nehéz behajtani az ilyen követeléseket. Nem véletlen, hogy a hitelkártyák védelmére egész „iparág” jött létre a Egyesült Államokban. Természetesen mindenkinek magának kell vigyáznia kártyagyűjteményére, hiszen a plasztiklapocskák több ezer dollár értékét testesítik meg. Elvesztés, lopás esetén az erre szakosodott cégeknek, vagy bankoknak éjjel-nappal lehet bejelentést tenni, s a kártyát néhány óra belül az egész országban letiltják. Sok esetben azonban a néhány óra is soknak bizonyul, hiszen a „szerencsés megtaláló”, vagy a tolvaj azonnal áruvá váltja a kártyát. (A kártyahálózatba bekapcsolódott országokban viszont csak hosszabb idő elteltével történik meg a letiltás, tehát a hitelkártya külföldi elvesztése szinte biztos kárt jelent.)

Az amerikai bankok véleménye szerint a befizetések mind gyakoribb nem teljesítése azzal is összefügg, hogy az amerikai fogyasztók többsége „túlvásárolja” magát. Jól jellemzi az eladósodás mértékét, hogy 1981 és 1985 között az amerikai vásárlók adósságállománya 314-ről 585 milliárd dollárra növekedett.

A kedvezőtlen jelenségek meg-

szaporodása ellenére, az amerikai hitelkártya-kibocsátók mindent elkövetnek, hogy növekedjék eladott kártyáik száma. A legnagyobb cégek ádáz versenyt folytatnak egymással, s a csábítás minden gazdasági trükkjével törekcszenek „kártyásaik” számának bővítésére. A konkurenciaharc során egymás alá kínálják a kamatokat, ideiglenesen elengedik a tagsági díjat, csekély visszatérítést nyújtanak egy bizonyos összegű vásárlás esetén, sőt „kasztrendszer” is bevezetnek.

A nagyobb jövedelműeknek „arany” és „platina” hitelkártyákat kínálnak: ezeknek ugyan magasabb a tagsági díja, de magasabb az igénybe vehető hitelkeret felső határa is. Az American Express például azoknak az ügyfeleinek, akik évente több mint tízezer dollárért vásárolnak hitelkártyára, évi 250 dolláros tagsági díj ellenében „platina” kártyát kínál, s az igénybe vehető hitelnek nincsen felső határa. Az American példáját hamarosan követték a többiek is, s ma az USA-ban a „platinakártya” birtoklása amolyan státuszszimbólumnak számít.

Ma az Egyesült Államokban mintegy kétezer üzlethálózat, bank és kártyavállalkozás bocsát ki hitelkártyát. Közülük a legnagyobb és legismertebb, a Visa, amely 1985-ben már 95 millió kártyatulajdonossal rendelkezett. (A Visa „kártyásainak” a száma 1982-ben 66 millió volt, három év alatt a cég 41 százalékkal tudta növelni klienseinek a számát.)

Kártyák

„Platina”
plasztikból

A Visa kártyáira 75 milliárd dollár értékben vásároltak hitelre, ez 96 százalékos növekedés 1982-hez képest. Mastercarddal 72,5 millióan rendelkeznek, ez a hálózat 1982 és 1985 között 80 százalékkal emelte forgalmát, a vásárlások értéke meghaladja az 55 milliárd dollárt. Az American Express hitelkártyáit 16 millióan használják, a lebonyolított forgalom pedig ugyancsak 55 milliárd dollár; a statisztikák azt jelzik, hogy az American hitelkártyákra nagyobb összegű vásárlásokat esz-közölnek mint a Mastercardra, hiszen az 55 milliárdos forgalom jóval kevesebb „plasztikon” keresztül bonyolódik le.

Egy-egy kártya elfogadását külföldön általában a boltok, szállodák bejáratánál felragasztott címkék jelzik. Az Egyesült Államokban ilyen jelzés kevés helyen található, hiszen a hitelkártya általános fizetési módszer, 15–20 dolláron felül kevesen fizetnek készpénzzel. (A kisebb üzletek, vendéglők stb. annak ellenére, hogy kötelesek elfogadni a hitelkártyás fizetést, szívesebben veszik a készpénzt. Ennek az az oka, hogy készpénzfizetés esetén a vásárlásnak nincsen nyoma semmi-féle központi számítógépben, tehát meg lehet kerülni az adózást.)

Az amerikai hitelkártya-rendszer a legfejlettebb a világon. Nemcsak azért, mert a hitelkártyák segítségével sok szolgáltatást is igénybe lehet venni, hanem azért is, mert jól szervezett, jól működik, s nagymértékben lecsökkentette a készpénzforgalmat. Nyugat-Európában csak most van kamaszkorában a hitelkártya-divat, s pénzügyi szakértők véleménye szerint az USA előnye ezen a területen legalább 15 esztendő.

GARA SZABOLCS

EMLEKEZTETŐ

Ötven éve, 1937 első heteiben jött létre Anglia és Olaszország között az úgynevezett gentlemen's agreement (szó szerinti fordítás: úriemberek megállapodása) a földközi-tengeri politikáról. A hárompontos megállapodás a két ország hajóinak akadálytalan közlekedéséről intézkedett a Földközi-tenger vizein, egymás jogainak és érdekeinek, valamint a Földközi-tenger mentén fekvő országok felségjogainak tiszteletbentartásáról szólt. Az „úriemberi megállapodás” alapja az a londoni reménykedés volt, hogy Mussolinit le tudják választani Hitler oldaláról. Mussolini 1936-ban, a közös spanyolországi intervenció idején már szerződést kötött Hitlerrel, már csatlakozott a náci és a japán militaristák által kötött antikomintern-paktumhoz, mégis úgy érezte: egyelőre nem tanácsos szembekerülni Londonnal. Az olasz haderőt ugyanis komolyan meggyengítette az olasz-abesszin háború és a spanyol köztársaság ellen küldött olasz erők sem szerepeltek valami fényesen. London azonnal megkezdte egy, a „gentlemen's agreementnél” szélesebbkörű megállapodás előkészítését. Alig több mint egy év

elég volt erre: már 1938 áprilisában megkötötték azt az angol-olasz szerződést, amelyben London végleg és hivatalosan is elismerte Róma „jogát” Abessziniára. Ebben a nyolcpontos szerződésben tulajdonképpen minden olasz kívánságot teljesítettek az angolok, még a Szezi-csatorna használatával kapcsolatos igényeket is. London ugyan a szerződés hatálybalépését ahhoz kötötte, hogy az olasz csapatok elhagyják Spanyolország területét — de mivel ennek határidejét a szerződésben „elfelejtették” rögzíteni, világos volt: az angolok hozzájárultak a fasiszta intervenció folytatásához.

Az azóta nyilvánosságra került diplomáciai iratokból, levéltárakból előkerült szigorúan bizalmas követi levelekből és az akkori olasz külügyminiszter, az apósa, Mussolini által kivézetett Ciano naplójából tudjuk, hogy mindkét fél pontosan tudta: a másik nem veszi komolyan a szerződést. Az olaszok lenézték és cselekvésképtelennek tekintették — egyébként nem minden alap nélkül — Chamberlain kormányát, Londonban pedig Mussolini gyengeségére számítottak.

Ötvenen a kátyúban

Válságlista és jövőkép

Kreatív törlesztés ötlete

Riasztó adatokat tett közzé nemrégiben a Világbank egyik elemzése azzal kapcsolatban, hogy Fekete-Afrika adósságai az export erőforrásoknak mintegy háromszorosára rúgnak. Az IMF dokumentumának megállapítása szerint az afrikai országoknak a következő években 17 milliárd dollárt kellene adósságtörlesztés céljaira fordítaniuk. Ugyanakkor a beruházások részaránya a nemzeti össztermék 14 százalékára esett vissza, s az elemzés által megfigyelt 43 (a Szaharától délre fekvő) afrikai országban az egy főre jutó jövedelem az utóbbi másfél évtizedben 20 százalékkal csökkent.

Válságokkal küszködnek Dél-Amerika államai is. Az ENSZ latin-amerikai gazdasági bizottsága, a CEPAL épp a közelmúltban tanácskozott Mexikóvárosban a földrész súlyos gazdasági gondjairól, megállapítva, hogy a Latin-Amerikát sújtó válság a legmélyebb és a leghosszabb, amelyet a térség a múlt század közepe óta átélt. „A régió lakosságának nagy része olyan nyomorba süllyedt, amelyet néhány évvel ezelőtt még mindenki elképzelhetetlennek tartott volna” — szögezi le a 33 latin-amerikai ország helyzetét elemző CEPAL-jelentés.

Veszélyeztetett országok

A válságok felszámolása, a nyomasztó adósságteher, a gazdasági gondok eluralkodása elleni harc, s az ezzel összefüggően jelentkező társadalmi feszültségek megszüntetése nem jelentheti kizárólag csak az érintett államok, országcsoporthoz feladatát — a kontinensnyi méretű válságövezetek kialakulása egyre kevésbé csak az afrikaiak, ázsiaiak, és dél-amerikaiak drámája, az úgynevezett fejlődő világ gondja. A kereskedelmi, pénzügyi, politikai kapcsolatok révén a fejlett ipari országok is érdekeltek a hosszú távú, fejlesztési erőfeszítéseket szorgalmazó stratégia kidolgozásában és megvalósulásában. Annál is inkább, mivel (a 13. oldalon levő illusztráció világosan utal az összefüggésre, cikkünk két térképe közötti átfedésekre) a gazdasági-társadalmi válságövezetek és a világ háborús tűzfészkei az esetek jelentős százalékában azonos országokat érintenek.

Erre az összefüggésre hívja fel

* A Világbank és az OECD adatai alapján készült táblázatban Ázsia a szocialista országok nélkül szerepel, Afrika esetében a Szaharától délre eső 43 állam (a Dél-afrikai Köztársaság kivételével) átlaga képezi az adatot.

ezek után fennmaradó országokat a stabilitási tényező szerint értékelték. Az Economist 100 pontos listáján 33 pont jutott a gazdaságra, 50 a politikára, és 17 a társadalmi-szociális berendezkedés minősítésére. A pontszám növekedésével párhuzamosan csökken a stabilitás esélye. A leginkább veszélyeztetett kategóriába a 80 pontos Irak, a 77 pontos Etiópia, a 75 pontos Irán és a 73 pontos Szudán került.

A második csoportban Uganda, Zambia, Nigéria, Chile, Salvador, Vietnam (61) és Zaire kapott helyet az Economist elemzésének eredményeképpen. A harmadik

Irak, Etiópia, és Irán esetében a legriasztóbb, az infláció Etiópia, Irán, Uganda, Zambia, Salvador, Vietnam, Egyiptom, Dél-Afrika, Zimbabve, Tanzánia, Guatemala, Mexikó, Jugoszlávia, Ecuador és Uruguay jövője szempontjából különösen aggasztó. A politikai helyzet elemzésénél — sajátos nézőpont alapján jelentős hangsúlyt, a begyűjtött pontok 50 százalékát adományozva e területnek — a nagyhatalmakhoz, háborús tűzfészkekhez való földrajzi közelséget, a társadalmi berendezkedés demokratikus elemeinek érvényesülését, a hatalom örökölhetőségét, a vezetők választhatóságát és

A VILAG VÁLSÁGÖVEZETEI

Kizárólagos alapon szűkítette a kört

a figyelmet a Londonban megjelenő The Economist című hetilap egyik igen érdekes elemzése is, mely gazdasági, politikai és társadalmi tényezők mérlegelésével próbálja megjósolni az évezred még előttünk álló szűk másfél évtizedének jövőjét, választ keresve arra: mely országokat fenyegeti az a veszély, hogy stabilitásukat elveszítve tartós válság elé nézhetnek a következő esztendőben. A vizsgálat alapjául szolgáló 16 tényező elemzését követően a szakértők 50 országot ítélnék „veszélyeztetettnek.”

Az Economist nézőpontja

Miért éppen ez a félszáz ország került a listára? Az Economist kizárólagos alapon szűkítette a kört. Automatikusan kiestek a vizsgáló államok listájáról a nagyhatalmak, valamint a fejlett nyugati országok tömörítő Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) tagállamai, illetve az 5 milliós lakosság-számnál kisebb országok, a háborúk, belső harcok és külső támadások által sújtott, romokban heverő államok (a lap Afganisztánt, Mozambikot és Nicaraguát sorolja e kategóriába). A rostan

csoport: Egyiptom, Ghana, Dél-Afrika (58), Indonézia, Bolívia, Zimbabve, Kenya, Pakisztán, Peru, Tanzánia Marokkó, Tunézia, Banglades, Burma, Guatemala, Mexikó (47) és Fülöp-szigetek. Negyedik csoport: Jugoszlávia (45), Szaúd-Arábia, Srí Lanka, Thaiföld, Lengyelország (41), Törökország, Kolumbia, Ecuador, Argentína, Malaysia, Uruguay, India, (35) Algéria. A legkevésbé veszélyeztetett, ötödik csoportban: Dél-Korea (30), Venezuela, Görögország, Szingapúr, Tajvan, Hongkong, Kína, (24) Portugália és Brazília (22 pont) található. Az elemzés készítői szerint a földkerekség többi államánál a pontszám nem éri el a húszat, a rizikófaktor azonban mindenütt megtalálható, s egyedül Svájc „produkciója” közelíti meg az ideális 0 pontot.

Érdekes megvizsgálni részletesen is, milyen szempontokat tartottak fontosnak az Economist-válságlista készítői az elemzés összeállításakor. Az egy főre számított bruttó hazai termék (GDP) a külföldi és hazai tőke áramlásának lehetőségei, az infláció nagysága, az adósságállomány, az élelmiszer-termelés helyzete, a nyersanyagok részesedése az exportból — ezeket vizsgálta a gazdasági elemzés. A GDP értéke

cseréjének gyakoriságát, az állam nemzetközi megítélését (e törvényes elismerés, legitimitás szempontjából Chile és Dél-Afrika van a legrosszabb helyzetben; a két ország kapta a maximális pontszámot), a hadsereg és az állami vezetés kapcsolatát, valamint az országot érintő háborúkat vették figyelembe az értékelésnél, s végül a társadalmi-szociális vizsgálódásokról a városiasodás foka, az iszlám fundamentalizmus szerepe, a korrupció (13 ország kapott maximális pontszámot), valamint a népcsoportok, törzsek, vallási közösségek közötti együttélés, a faji diszkrimináció helyzetének minősítése szerepelt még a listán.

A hitelek sorsa

A legtöbb elemzéshez hasonlóan az Economist helyzetfelmérése, jövőképe is szubjektívnek tűnik — ha a részleteket tekintjük, az egyes vizsgálati szempontok fontosságát elemezzük. A tendenciák, a krízispontok megmutatásával azonban e válságlista felhívja a figyelmet az általános vonásokra. Arra, például, hogy a veszélyhelyzetben levő 50 ország közül csupán négy található kontinensünkön (Jugoszlávia, Lengyelország valamint a 28 pontos Görögország és a 24 pontot kapott Portugália), a többiek — csaknem egyenlő elosztásban — Ázsiát (19), Afrikát (15) és Dél-Amerikát (12) képviselik. Az is megfigyelhető ugyanakkor, hogy a legkritikusabb pozícióban a fekete-afrikai és a latin-amerikai országok találhatók.

Számottevő természeti erőforrásai ellenére Afrika a szegénység kontinense. Az elmúlt esztendő folyamataiból érezhető az irányzat, hogy a külföldi beruhá-

Kontinensek „versenye”*

	Ázsia	Afrika	Latin-Amerika
Adósságállomány (milliárd dollár)	179,2	162,0	382,7
Bruttó hazai termék (GDP)	580,8	177,4	693,0
Lakosság (millióban)	1307,2	393,7	369,9
Az eladósodás foka (%-ban)	31,0	41,0	49,0
Egy lakosra számított adósság (dollárban)	137,0	185,0	916,0